

Monitorul Economic

analize și prognoze trimestriale

Numărul 23

Q 1 / 2012

Monitorul Economic

Analize și prognoze trimestriale

Numărul 23

Trimestrul 1, 2012

Adresa: MD-2005, Republica Moldova, Chișinău, str. Iacob Hancu, 10/1,
IDIS „Viitorul”, pentru CPE;

Telefon: 37322-22-18-44, Fax: 37322-24-57-14

e-mail: me@viitorul.org

© IDIS Viitorul, 2012

CUPRINS

INDICATORII PRINCIPALI	5
REZUMAT	6
POLITICA	15
AGRICULTURA	21
INDUSTRIA ȘI SERVICIILE	27
COMERȚUL EXTERIOR	34
GOSPODĂRIILE CASNICE	42
PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ	47
POLITICA MONETARĂ	54
SECTORUL FINANCIAR	58
PREȚURILE	65
FINANȚELE PUBLICE	70
ECONOMIA MONDIALĂ	78
ANEXE STATISTICE	86

INDICATORII PRINCIPALI

	2007	2008	2009	2010	2011	2012e
Producția						
PIB, milioane MDL, prețuri curente	53.430	62.840	60.430	71.885	82.174	91.512
PIB / capita, USD, rmsa	1.229	1.694	1.461	1.632	1.926	2.148
PIB real, rca	3,0	7,2	-6,5	7,1	6,4	3,0
Producția industrială reală, rca	-1,3	1,5	-22,2	7,0	7,4	3,0
Gospodăria casnică						
Venitul personal disponibil pe lună, MDL	1.019	1.189	1.166	1.274	1.445	1.600
Comerț cu amănuntul, rca	7,6	8,8	-4,9	4,5	17,1	6,0
Prețuri						
Indicele prețurilor de consum	113,3	107,1	100,5	107,9	107,7	105,8
Indicele prețurilor produse alimentare	115,4	106,5	96,2	107,0	107,4	106,0
Indicele prețurilor produse nealimentare	111,6	102,1	102,5	108,0	105,2	104,6
Indicele prețurilor servicii	113,0	117,4	102,2	109,0	111,6	107,0
Indicele prețurilor producției industriale	126,5	103,4	101,0	107,9	108,1	106,5
Piața muncii						
Populația, mii	3.581	3.573	3.568	3.562	3.556	3.550
Populația ocupată în economie, mii	1.247	1.251	1.184	1.143	1.130	1.115
Rata șomajului, metodologia OIM	5,1	4,0	6,4	7,4	6,2	6,5
Salariul mediu lunar, lei	2.065	2.529	2.748	2.978	3.340	3.600
Salariile reale, rca	12,0	9,0	5,5	0,7	3,6	4,3
Comerț extern și balanță de plăți						
Exportul de bunuri și servicii, rca	27,6	19,0	-18,4	21,9	40,4	13,4
Importul de bunuri și servicii, rca	37,0	32,8	-33,1	17,6	34,7	17,5
Volumul comerțului extern cu bunuri și servicii, milioane USD	5.032	6.496	4.576	5.437	7.413,2	8.619
Venituri din retribuirea muncii prestate peste hotare, milioane USD	1.218	1.660	1.182	1.243	1.455	1.615
Finanțe publice*						
Venituri în bugetul consolidat, % din PIB	38,2	40,6	38,7	38,3	36,7	34,3
Datoria publică internă, % din PIB	7,0	5,6	8,5	7,4	7,1	6,7
Datoria publică externă și garantată de guvern, % din PIB	28,0	12,9	15,8	18,9	16,3	15,0
Indicatori financiari						
Masa monetară, milioane MDL	27.344	31.664	32.683	37.051	40.977	44.515
Rezerve valutare, milioane USD, sfârșitul perioadei	1.050	1.505	1.480	1.718	1.965	2.274
Rata oficială de schimb media anuală MDL/USD	12,1	10,3	11,1	12,4	12,1	11,8
Rata dobânzii pentru credite în MDL, %, ma	18,9	21,1	20,3	16,3	14,4	12,8
Economia internațională						
PIB mondial, rca	4,9	2,5	-0,5	5,0	3,8	3,3
Media ponderată a creșterii PIB în principalele țări partenere (2/3 din exporturile Moldovei)	5,4	4,1	-4,0	2,3	1,9	0,8

Surse: BNS, BNM, prognoză CPE

REZUMAT

PRODUSUL INTERN BRUT

Deși PIB a crescut per ansamblu cu 6,4% în 2011, evoluția acestuia a fost în descreștere până la sfârșitul anului...

În anul 2011 PIB a crescut cu 6,4%. După un avans de 7,5% în primul semestru al anului, ritmul de creștere a încetinit în ultimul trimestru până la 5,3%. Principala concluzie, care se impune la o primă analiză a creșterii economice pentru anul trecut este că multășteptata schimbare a accentelor în modelul de creștere economică, care se întvedea la jumătatea anului trecut, așa și nu s-a produs. Ba din contra, consumul final, pe partea de utilizări (în special cel al gospodăriilor casnice), și impozitele nete pe produse, pe partea de resurse, și-au majorat ponderea în structura PIB (tabelul 1). Acest fapt vine în contradicție cu intențiile declarate ale guvernului de a îmbunătăți calitatea creșterii economice prin sporirea rolului factorilor productivi.

În lipsa oricăror modificări structurale semnificative, economia tinde să revină la modelul anterior, actualei crize

Valori mai reduse ale contribuției valorii adăugate brute (VAB) (și respectiv, valori mai înalte ale contribuției impozitelor nete pe produse) la formarea PIB au fost înregistrate doar în anul 2008, caracterizat prin explozia importurilor, susținută de intrările masive de remitențe. Astfel, economia tinde să revină la același model, anterior, actualei crize, în lipsa oricăror schimbări structurale semnificative. Principalul pilon al modelului de creștere economică a Moldovei – consumul gospodăriilor casnice și-a majorat ponderea în structura PIB până la 94,6%, față de 91,9% în anul 2010 (tabelul 1). Acesta este cel mai înalt nivel înregistrat vreodată. Creșterea veniturilor disponibile ale populației (vezi capitolul „Gospodăriile casnice”) și reducerea posibilităților de investire a banilor, odată cu stagnarea pieței imobiliare constituie (vezi capitolul „Industria și serviciile”), după părerea noastră, cauzele principale în spatele acestei tendințe.

Tabelul 1: Evoluția PIB pe elemente de resurse și utilizări în 2010-2011

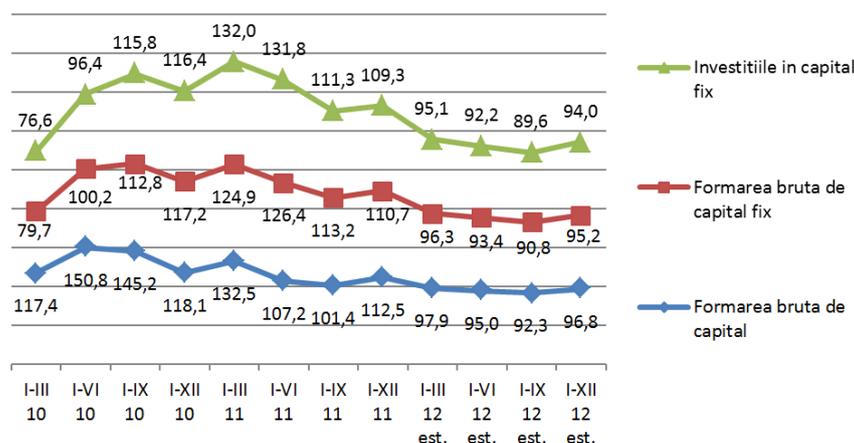
Elementele de resurse și utilizări ale PIB	2010			2011		
	Ponderea în PIB, %	Față de anul precedent, (+;-), %	Contribuția la creșterea PIB, (+;-), %	Ponderea în PIB	Față de anul precedent, (+;-), %	Contribuția la creșterea PIB, (+;-), %
Valoarea adăugată brută - total	83,4	6,2	5,2	83,0	5,6	4,7
Impozite nete pe produse	16,6	11,7	1,9	17,0	10,4	1,7
PRODUSUL INTERN BRUT	100,0	7,1	7,1	100,0	6,4	6,4
Consumul final	115,8	7,3	8,3	116,7	6,4	7,4
Consumul final al gospodăriilor populației	91,9	9,2	8,1	94,6	8,5	7,8
Consumul final al administrației publice și al instituțiilor fără scop lucrativ	23,9	0,9	0,2	22,1	-1,6	-0,4
Formarea brută de capital	23,5	18,1	4,2	24,5	12,5	2,9
Formarea brută de capital fix	22,6	17,2	3,9	23,2	10,7	2,4
Variația stocurilor	0,9	57,9	0,3	1,3	57,8	0,5
Exportul net de bunuri și servicii	-39,3	x	-5,4	-41,2	x	-3,9
Exportul de bunuri și servicii	39,2	13,7	5,1	45,0	28,6	11,2
Importul de bunuri și servicii (-)	78,5	14,3	10,5	86,2	19,3	15,1

Sursa: BNS

Consumul gospodăriilor populației este, în continuare, reperul de bază al PIB

Creșterea ponderii formării brute de capital în totalul PIB este un factor pozitiv, însă ritmul de creștere al acestuia este mult inferior celui din perioada 2005-2008 și este în scădere, la fel ca și contribuția sa la creșterea PIB. Astfel, ritmul de creștere al formării brute de capital s-a redus pe parcursul anului trecut de la 32,5% în I trimestru, până la doar 1,4% către sfârșitul trimestrului III (figura 1). Creșterea ulterioară din trimestrul IV până la 12,5% a fost determinată, mai ales, de graba mai multor companii de a beneficia pe ultima sută de metri de ultimul an al taxei 0 la profitul reinvestit, decât de o activizare a investițiilor în capital. Și ritmul de creștere al formării brute de capital fix și al investițiilor în capital fix s-a redus pe parcursul anului trecut de la cca. 26% și respectiv 32% în prima jumătate de an, până la 10,7% și 9,3% către sfârșitul anului. Având în vedere că acești indicatori reflectă activitatea investițională, per ansamblu, care determină până la urmă, în mare parte creșterea economică, acesta este încă un semnal că și ritmul de creștere economică se va reduce semnificativ pe parcursul anului curent.

Figura 1: Formarea brută de capital și investițiile în capital fix

Sursa: Elaborat de ME în baza datelor BNS

Vulnerabilitatea actualului model de creștere economică se datorează faptului că factorii pe care acesta se bazează nu sunt de lungă durată și sunt extrem de susceptibili la modificările conjuncturii economice externe. Iar perspectivele acestora sunt destul de sumbre pentru anul curent (vezi capitolul „Economia mondială”). În același timp, schimbări structurale care să modifice modelul economiei moldovenești nu s-au produs pe parcursul anului 2011. Ba din contra, statul, prin politica sa fiscală pentru anul curent a înăspriț regulile de joc pentru mediul de afaceri, în loc să le ajusteze, pentru a contracara efectele negative care vin din exterior. Acest lucru este evidențiat și de reducerea numărului de întreprinderi noi înregistrate și de creșterea numărului celor radiate în primele luni ale anului curent. Astfel, conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, în primele două luni au fost înregistrate cu 12% mai puține întreprinderi noi, decât în anul 2011. În același timp, numărul întreprinderilor radiate l-a depășit pe cel din aceeași perioadă a anului trecut, cu 26%.

În anul 2012 PIB-ul va spori, după părerea noastră, cu 3% în termeni reali. Cheltuielile de consum ale gospodăriilor casnice vor rămâne principalul factor care va susține creșterea economică (acestea vor reprezenta cca. 93,8% din structura PIB). Formarea brută de capital va înregistra o scădere în termeni reali în anul curent de cca. 3,2%. Valoarea negativă a exportu-

Reducerea ritmurilor formării brute de capital și a investițiilor în capital fix – încă un semnal al încetinirii economiei

Statul înăsprește regulile de joc, în condițiile în care business-ul este și așa afectat de șocurile din exterior

rilor nete va spori, în anul curent, în condițiile în care anticipăm o creștere mai pronunțată a importurilor (+17,5%) în comparație cu creșterea exporturilor (+13,4%).

TENDINȚELE DIN 2011

POLITICA. În toamna anului 2011, în cadrul Forumului societății civile al Parteneriatului Estic (PE), desfășurat la Poznan, Polonia, Republica Moldova a fost plasată pe primul loc în clasamentul privind integrarea europeană a țărilor membre ale PE – Republica Moldova, Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan și Belarus. La fel, au fost înregistrate primele semnale internaționale pozitive ale economiei moldovenești. Conform clasamentului Băncii Mondiale „Doing Business 2011”, Republica Moldova a urcat 18 poziții și a fost plasată pe locul doi printre 10 economii reformatoare ale lumii. Acest fapt denotă că Republica Moldova este pe un drum bun și ritmul respectiv trebuie intensificat la toate compartimentele.

AGRICULTURA. Anul 2011 a fost un an reușit pentru agricultura Moldovei. Însă, în mare măsură, rezultatele relativ bune din acest sector se datorează hazardului meteorologic, care a influențat pozitiv recolta majorității culturilor agricole din sectorul vegetal și nicidecum reorientării sectorului spre o agricultură performantă. Datorită acestui fapt, creșterea producției vegetale cu 6,7% a determinat obținerea unei producții agricole mai mari cu 4,6% comparativ cu anul 2010. Aceasta, în timp ce producția animală a înregistrat o creștere neesențială, de numai 0,4% față de anul 2010. În anul 2011, prețurile la produsele agroalimentare au fost în creștere. Prețurile producătorilor la produsele agricole au crescut cu 10,0%. Prețurile medii de vânzare la produsele vegetale s-au majorat cu 12,5% (în anul 2010 cu 57,8%).

INDUSTRIA ȘI SERVICIILE. Deși industria a crescut al 2-ea an consecutiv în ritmuri destul de bune (7,4%), această creștere nu poate fi considerată deocamdată una sustenabilă, este mai degrabă o recuperare a pozițiilor pierdute în timpul crizei. Pentru o creștere durabilă a acestui sector este nevoie de investiții și creșterea competitivității produselor industriei moldovenești atât pe piața internă, cât și pe cea externă. Din cauza spectrului redus de produse competitive, aceasta este extrem de vulnerabilă la evoluția cererii externe, în timp ce cererea internă este acoperită în continuare preponderent din importuri. Mai mult de jumătate din creșterea sectorului a fost asigurată de sub-sectoarele orientate la export, dintre care cel mai mult au contribuit sectoarele cu investiții recente în ZEL. Anul trecut a fost înregistrat un record în valori absolute al vânzărilor de mărfuri prin rețeaua de comerț cu amănuntul. Acest lucru s-a produs pe fundalul stagnării pieței imobiliare și a construcțiilor, al creșterii remitențelor până aproape de nivelul anului 2008 și a veniturilor disponibile ale populației. După părerea noastră, autoritățile ratează din nou șansa de a canaliza o parte mai mare din remitențe spre scopuri productive și de investiții. După spargerea bulei imobiliare, oportunitățile de investire prin intermediul achizițiilor de imobile, s-au redus simțitor, ceea ce a provocat un nou boom al consumului.

COMERȚUL EXTERIOR. Volumul total al comerțului internațional al Moldovei în anul 2011 a constituit 7416,2 milioane USD, înregistrând o creștere substanțială (cu 37,4%) față de anul 2010. Volumul importurilor a constituit

Rezultatele bune din agricultură în 2011 s-au datorat în mare parte hazardului meteorologic și nicidecum creșterii randamentelor

5191,6 milioane USD, iar cel al exporturilor - 2221,6 milioane dolari SUA. Ritmul de creștere a exporturilor în 2011 l-a depășit pe cel al importurilor cu 9,5%. Deficitul balanței comerciale în 2011 a constituit 2970,0 milioane USD, gradul de acoperire al importurilor cu exporturi fiind doar de 42.8%. În structura exporturilor un volum important îl ocupă reexporturile, care în 2011 au înregistrat 45,1% din export, ori 1006,4 milioane USD. Totalul operațiunilor de export curat a constituit în 2011 doar 13,6% din comerțul internațional.

GOSPODĂRIILE CASNICE. Consumul gospodăriilor populației în 2011 s-a majorat cu 12,0 la suta comparativ cu anul precedent (+25,0 la suta față de anul 2008), preponderent datorita majorării surselor de finanțare a acestuia (creșterea salariilor și indemnizațiilor sociale, remiterilor și creditelor) și a generat un impact pozitiv asupra dinamicii PIB-lui. În același timp, în 2011 circa 730 mii persoane au avut un consum mai mic decât pragul sărăciei absolute și circa 50 mii persoane – un consum sub pragul sărăciei extreme. În ciuda creșterii venitului disponibil, acesta este distribuit extrem de inegal în rândul populației, accentuând din ce în ce mai mult inegalitatea.

Consumul crește odată cu creșterea inegalității...

FORȚA DE MUNCĂ. În anul 2011, populația economic activă a atins nivelul anilor de pre-criză (1307.5 mii în 2011, comparativ cu 1302.8 mii în 2008), în timp ce ponderea populației ocupate a constituit doar 89.8 la suta, rămând cu 6,2 puncte procentuale sub nivelul anului 2008. Pe parcursul anilor 2010-2011 populația ocupată s-a redus cu peste 350 mii oameni. Măsurile legislative adoptate nu pot concura deocamdată ca efect cu beneficiile de pe urma migrației și a ocupării informale. Posibilitățile de ridicare a nivelului de trai, asigurate de către munca în străinătate, ocuparea neoficială și veniturile tenebre au o influență mai mare asupra caracterului economic activ al populației decât, de exemplu, avantajele pe care le acordă stagiul înalt de cotizare și creșterea acumulărilor personale pentru pensii.

Măsurile legislative pe piața muncii nu pot concura ca efect cu beneficiile de pe urma migrației și ocupării informale

POLITICA MONETARĂ. Masa monetară a avut trend crescător continuu în 2011, corelat cu creștere economică. Anul trecut a demonstrat din nou că inflația în Moldova este un fenomen nemonetar și corelația inflație – masă monetară este suficient de slabă pentru a fi luat în calcul în calitate de pârghie regulatorie. Media anuală în 2011 pentru 1 USD s-a situat cu proximitatea de 11,74 lei. Cursul a înregistrat fluctuații semnificative pe parcursul anului, dar cu un grad de sezonabilitate mai puțin pronunțat și cu o influență sporită a fluctuațiilor EUR/USD pe piața internațională, acesta fiind factorul decisiv în formarea perturbațiilor valutare interne.

În ciuda majorării volumelor creditelor și a reducerii ratelor dobânzilor, accesul la finanțare rămâne o problemă majoră...

SECTORUL FINANCIAR. Anul 2011 a fost unul reușit pentru sistemul bancar. Acesta, spre deosebire de alte sectoare ale economiei, a depășit nivelul de dinainte de criză și înregistrează recorduri absolute atât la volumul activelor, al creditelor acordate și depozitelor populației, cât și recorduri minime ale ratelor dobânzilor la credite. Singurul capitol la care sistemul bancar este încă sub nivelul anului 2008 este profitul net și rentabilitatea pe sistemul bancar. Aceasta din cauza ponderii încă destul de mari a creditelor nefavorabile în totalul portofoliilor de credite ale băncilor. Cu toate acestea, accesul la finanțare rămâne, în percepția businessului, o problemă majoră, din cauza unor deficiențe structurale, de conjunctură și funcționale ale sistemului financiar, printre care concentrația înaltă a sectorului bancar, rata încă relativ înaltă a ratelor dobânzilor la credite și cerințele rigide referitoare la gaj, lipsa unor forme alternative de finanțare, în afara creditelor bancare, procedurile dificile și cu durată de exercitare a dreptului de gaj.

Inflație mai mică în 2011 datorită influenței stabilizatoare a cursului de schimb

PREȚURILE. Inflația în 2011 a avut valori mai mici decât se anticipa, în special, datorită influenței stabilizatoare a cursului de schimb al leului. De asemenea, datorită evoluției favorabile a cursului de schimb al leului, inflația gasterbaiteilor în 2011 a fost mai mare pentru cei cu venituri în euro și dolari decât pentru cei care își primesc salariile în lei. Măsurile de nivelare a cursului valutar pe parcursul anului ar avea mai multe efecte pozitive și ar trebui adoptate de către autorități, pentru a reduce din inflația consumatorilor, a stimula exportatorii și producătorii agricoli, precum și pentru a favoriza veniturile și nivelul de trai al populației rurale.

FINANȚE PUBLICE. În anul 2011, deși veniturile la Bugetul Public Național au fost în creștere, nivelul acestora a fost sub cel prevăzut. Această situație s-a datorat, în principal, neîncasării sumelor planificate din granturi externe și, într-o măsură mai mică, a TVA, primelor de asigurări obligatorii de asistență medicală și impozitului pe proprietate. În consecință, Guvernul a încercat să compenseze reducerea veniturilor nefiscale prin creșterea încasărilor din veniturile fiscale. Majorarea în 2011 (pentru prima dată din 2007) a ponderii veniturilor fiscale în PIB înseamnă, în opinia noastră, o creștere a presiunilor fiscale asupra mediului de afaceri, în contextul reducerii celorlalte componente ale veniturilor bugetare publice, mult mai sensibile la mediul economic, social și internațional nefavorabil.

Ritm mai lent de creștere și mai multe provocări pentru economia mondială în 2011

ECONOMIA MONDIALĂ. Ritmul de creștere a economiei mondiale în 2011 a fost mai lent decât se aștepta. Economia mondială „încearcă din răspuțeri” să ocolească un nou val de criză mondială, însă toate măsurile luate de G8, G20 și UE nu sunt, deocamdată, suficiente. Situația în jurul Iranului aprofundează și mai mult situația economiei mondiale, Europa consumând aproximativ 30 la sută din volumul de țigări din această țară. Situația în jurul Greciei și Spaniei provoacă sentimentul de frică pentru investitori, SUA zilnic înregistrează o creștere de aproximativ 4,0 miliarde USD a datoriei publice, iar locomotiva economiei mondiale – China, pare să cedeze pozițiile sale pe arena mondială economică, pe când așa țări ca Vietnamul și India, amplifică concurența prețurilor.

PROGNOZE

POLITICA. Pentru anul 2012 relațiile UE-Republica Moldova vor fi în ascendență. Va fi votată în Parlamentul RM Legea Antidiscriminatorie și se va lucra intensiv asupra Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător. Rusia își va reactiva agenții de influență de la Chișinău, va face presiuni și mai mari asupra autorităților moldovenești privind reglementarea conflictului transnistrean după scenariul propus de Kremlin și va pune accentul pe necesitatea integrării Republicii Moldova în Uniunea Vamală Euro-Asiatică.

Pentru 2012 prognozăm o reducere de 9% în agricultură și presiune mai mare asupra prețurilor produselor agricole...

AGRICULTURA. În anul 2012, producția globală agricolă va înregistra o reducere de circa 9%, producția de cereale și leguminoase boabe se va cifra la circa 1817 mii tone, cea de struguri-510 mii tone, fructe și pomușoare-270 mii tone, legume-372 mii tone, carne (greutate vie)-147 mii tone, lapte-548 mii tone, și ouă-650 milioane bucăți. În 2012, soldul balanței comerciale în comerțul cu produse agroalimentare va fi negativ, în mare măsură, datorită creșterii importurilor de cerealiere și reducerii exporturilor de produse agricole. În anul 2012, anticipăm o presiune mai

mare asupra prețurilor produselor agricole, datorată majorării costurilor de producere. Acest lucru se va produce din cauza majorărilor prețurilor la carburanți, la input-uri și la nutrețuri pentru animale.

INDUSTRIA ȘI SERVICIILE. Pentru anul 2012 anticipăm o încetinire a ritmului de creștere a industriei până la cca. 2%, în condițiile în care aceasta va fi afectată de reducerea cererii externe, pe fundalul unei creșteri mai moderate sau chiar recesiune a economiilor principalilor parteneri comerciali ai țării. Comerțul de bunuri cu amănuntul va fi pilonul de bază al creșterii economice în 2012 pe partea de resurse, cu o creștere de cca. 6%, care însă va depinde, în mod direct, de evoluția remitențelor. Transporturile totale de mărfuri vor înregistra o diminuare cu cca. 10%, în timp ce transporturile auto de mărfuri și cele de pasageri se vor situa aproximativ la nivelul anului 2011. Piața construcțiilor va stagna în continuare, pentru deblocarea acesteia fiind, în primul rând, nevoie de măsuri de sporire a încrederii investitorilor și cumpărătorilor în companiile de construcție.

COMERȚUL EXTERIOR. Evoluția comerțului internațional în 2012 își va menține ritmurile mai reduse de creștere față de anul 2011. Volumul total al comerțului internațional al Moldovei va înregistra o creștere de aproximativ 15,5 la sută: exporturile cu 13,4% (2520,0 mil. USD) și importurile cu 17,5%, deficitul balanței comerciale va constitui aproximativ 3581,0 milioane USD. Operațiunile de reexport în următorii 2-5 ani vor deveni tot mai atractive. Pentru sfârșitul anului 2012, volumul reexportului va înregistra o creștere de aproximativ 4-5 p. p. față de anul 2011 și va atinge 1260,0 milioane USD.

GOSPODĂRIILE CASNICE. Pe parcursul ultimilor ani, consumul final al gospodăriilor casnice a constituit un factor determinant al creșterii PIB-ului. Această tendință se va păstra și în anul curent, dar cu un ritm de creștere moderat, odată cu temperarea creșterii surselor de finanțare a consumului privat. Situația din sfera socială prezintă unele semne de ameliorare, datorită restabilirii veniturilor disponibile și transferurilor din străinătate ale persoanelor fizice până la nivelul anilor de pre-criză.

FORȚA DE MUNCĂ. Încetinirea ritmului de creștere economică va limita creșterea salariilor pe parcursul anului 2012. Creșterea poverii fiscale și schimbările recente în Codul Muncii vor genera o creștere a activității agenților economici în zona gri a economiei naționale în anul 2012, respectiv și a angajării informale, și așa foarte înaltă la moment. Fiind generată de salariile mici și condițiile de muncă nesatisfăcătoare din Moldova și de o cerere sporită de forță de muncă tânără în țările EU și în Rusia, migrația va continua să influențeze situația pe piața forței de muncă și în anul 2012. Acest lucru este demonstrat de creșterea considerabilă a numărului populației inactive pe parcursul ultimilor ani, cu toate că rata șomajului s-a redus puțin în anul precedent.

POLITICA MONETARĂ. Inflația pe parcursul anului 2012 va fi mai moderată față de anul 2011, datorită influenței mai reduse a factorilor non-monetari, dar importul de inflație externă va păstra același trend. Din punct de vedere monetar, inflația va fi în corelație directă de cursul valutar și se va situa în jurul valorii de 5,8%. În același timp, stabilitatea leului este suficient de certă pe parcursul anului 2012, cursul mediu anual al acestuia nu va depăși 12 MDL/1 USD.

... o reducere semnificativă a creșterii în industrie, recesiune în transport și stagnare în construcții...

Ritm moderat de creștere a consumului gospodăriilor casnice...

Inflație de cca. 5,8% și curs de schimb ce nu va depăși 12 MDL/1 USD...

**Rate mai mici
ale dobânzilor la
credite...**

SECTORUL FINANCIAR. Anul 2012 va fi marcat de reducerea în continuare a ratelor dobânzilor la credite. Asta, după semnalele repetate, date de BNM, care a redus până la un nivel record rata de bază. Mai important, însă, acestea vor fi influențate de scăderea ritmului activității economice. În același timp, mai ales la insistența organizațiilor financiare internaționale, și ca urmare a numeroaselor cazuri de atacuri raider asupra băncilor, este de așteptat să se producă schimbări în ceea ce privește mărirea transparenței acționariatului băncilor.

PREȚURILE. Inflația în anul curent va înregistra valori mai temperate, fiind umbrată de creșterea tarifelor la energia electrică. Estimăm că indicii prețurilor de consum va atinge la sfârșitul anului valoarea de 5,8%. Indicii prețurilor de consum va depinde de factorii de sezonalitate, dar și de evoluția prețurilor la produsele alimentare pe plan mondial. Moldova este afectată de presiunile suplimentare a prețurilor din exterior. Impactul cel mai mare al acestor scumpiri va fi în agricultură și transporturi, unde anticipăm majorări de prețuri la produsele și serviciile respective, pentru a compensa costurile mai mari.

**...și asistență
externă în
scădere...**

FINANȚE PUBLICE. Pentru I semestru al anului 2012, considerând tendințele anului 2011, dar și factorii de risc pentru anul curent, presupunem că veniturile BPN vor înregistra 14330 mil. lei. Totodată, considerăm că nivelul anual planificat al veniturilor BNP pentru anul 2012 va fi atins în proporție de 97%. Deficitul BNP va reprezenta, în opinia noastră, cca. 70% din nivelul planificat, sau 1030 mil. lei. Constrângerile bugetare, care vor continua să preseze țările membre ale OCDE (inclusiv, cele mai importante țări donatoare) vor influența cu siguranță nivelul asistenței străine în următorii ani, în direcția reducerii acesteia.

**Ritmuri mai
lente de creștere
a economiei
mondiale în 2012**

ECONOMIA MONDIALĂ. Anul 2012 se va caracteriza ca unul de incertitudini, cu ritmuri de creștere a economiei globale mai mici decât se anticipa. Fondul Monetar Internațional (FMI) prognozează o creștere economică în anul curent de 3,3%, pe când estimările precedente prevedeau o creștere în anul 2012 cu 4%. Problemele zonelor de influență economică în anul 2012 se vor amplifica, SUA va întreprinde primii pași ca China să reducă din potențialul său economic, UE „se va zbate” în convulsii de ordin financiar-economic pentru a nu se destrăma. În anul 2012, rata de schimb EUR/USD va flota în diapazonul 1,27-1,35, prețurile la principalele alimente pe plan mondial nu vor înregistra creșteri semnificative.

RISURI

POLITICA. Riscurile cele mai semnificative în politică pentru anul 2012 pot fi:

- Destabilizarea tot mai intensivă a statului de către PCRM.
- Permanentizarea conflictelor din cadrul AIE.
- Creșterea numărului cetățenilor nemulțumiți de actuala situație economică din țară.
- Presiuni fără precedent asupra oficialităților moldovenești de către autoritățile ruse.

AGRICULTURA. Principalele provocări pentru agricultură în 2012 vor rămâne aceleași ca și în anii 2009-2011:

- prevalarea populismului în aplicarea politicilor agricole;
- lipsa de coerență în acțiunile structurilor statale în spațiul rural;
- finanțarea rigidă a sectorului agrar;
- creșterea prețurilor la principalele input-uri pentru agricultură și, respectiv, creșterea costurilor de producere a produselor agricole;
- insuficiența unor factori sporitori de randamente (produse de uz fitosanitar și fertilizanți);
- modificări mai accentuate în structura fondului funciar și mutații serioase în structura forței de muncă.

INDUSTRIA ȘI SERVICIILE. Principalii factori de risc pentru sectorul real al economiei în 2012 vor fi evoluțiile incerte ale economiilor principalilor parteneri comerciali ai Moldovei, care ar putea provoca diminuarea cererii externe. De asemenea, rămâne de urmărit evoluția remitențelor, de care depinde, în măsură covârșitoare, cererea internă de bunuri și servicii. În cazul unei evoluții mai nefavorabile a situației în țările UE și a creșterii mai lente a economiilor țărilor CSI, este posibilă diminuarea volumului remitențelor, ceea ce se va traduce, virtual, în performanțe mai slabe pentru toate sectoarele economiei moldovenești și o creștere economică, per ansamblu, mai mică decât anticipăm la moment.

Principalele riscuri pentru industrie vor fi scăderea cererii externe și reducerea remitențelor

COMERȚUL EXTERIOR. În anul 2012 există mai multe incertitudini în dezvoltarea comerțului internațional, atât din cauza factorilor interni, cât și cei externi: instabilitatea politică, situația economică din zona monedei EURO, reducerea capacității de cumpărare în unele țări din partea de vest a Europei, posibilele riscuri din Zona Vamală Unică a țărilor CSI, etc. O posibilă incertitudine ar putea fi sursa de acoperire a deficitului balanței comerciale pentru anii următori, dacă volumul de remitențe se va reduce.

GOSPODĂRIILE CASNICE. Menținerea trendului actual de descreștere a ponderii remitențelor în structura veniturilor populației creează riscuri pentru actualul model de creștere economică, finanțat, în mare parte, din transferurile bănești din străinătate ale persoanelor fizice. În același timp, reducerea remitențelor va contribui, probabil, la creșterea ratelor sărăciei nu doar în mediul rural, dar și în cel urban, care depinde, într-o măsură considerabilă, de transferurile emigranților.

Reducerea remitențelor creează riscul creșterii ratelor sărăciei

FORȚA DE MUNCĂ. În 2012 riscurile de reducere a forței de muncă ocupate se vor păstra. Acest lucru se datorează creșterii intenției de migrare în Rusia și mărimii nivelului ocupării neformale în sectorul real, riscuri, care nu pot fi recuperate cu reducerea nesemnificativă a ratei șomajului cu 0,6% în anul 2011. Un alt risc major rezidă din faptul că piața muncii rămâne în continuare rigidă, demonstrând necorespunderea cererii cu oferta, fapt care se datorează necorespunderii calității și competitivității potențialului uman cu necesitățile și cerințele patronilor.

POLITICA MONETARĂ. Unele îngrijorări referitor la evoluția cursului leului moldovenesc pot surveni din situația nefavorabilă din UE, însă până acum alertele similare nu au fost confirmate de practică. Considerăm că nu există nici o premiză ca leul moldovenesc să sufere de pe urma unei potențiale crize valutare. Dar pentru asigurarea maximizării

Risc minim de depreciere a leului în 2012...

beneficiilor pentru economia națională este necesară o politică robustă de nivelare a sezonității cursului valutar.

SECTORUL FINANCIAR. În anul curent, cele mai importante riscuri pentru sistemul bancar vor fi încetinirea creșterii economice și evoluțiile nefavorabile ale situației țărilor din zona euro care se vor transmite prin canalele comerțului extern și al remitențelor economiei moldovenești. De asemenea, persistă pericolul majorării în continuare a volumului creditelor neperformante, în situația în care economia este afectată de încetinire și amenințată de recesiunea zonei euro.

... însă riscuri de creștere a prețurilor la serviciile autohtone și la alimente

PREȚURILE. Există anumite riscuri de creștere importantă a prețurilor la unele servicii autohtone, precum transportul și la alimentele produse în țară, în urma creșterii prețurilor la produsele petroliere și resursele energetice. Recenta scumpire a energiei electrice, pe lângă presiunea sporită asupra facturilor la energia electrică, va conduce la creșterea treptată a serviciilor prestate și majorarea prețurilor producției finite. Posibila recesiune în agricultură în 2012 poate induce majorări de prețuri la alimente. De asemenea, majorarea impozitelor în 2012 poate provoca creșteri de prețuri în toate domeniile, inclusiv la produse nealimentare.

FINANȚE PUBLICE. Economia Republicii Moldova este în continuare vulnerabilă la șocurile externe cu dependența mare de remitențe, cererea externă și asistența internațională considerabilă pentru susținerea bugetului. În acest sens, se impune necesitatea reducerii dependenței BPN, inclusiv, a componentelor acestuia, de asistența externă excepțională și îmbunătățirea capacității de adaptare a BPN la șocurile macroeconomice. Veniturile fiscale continuă să fie insuficiente pentru finanțarea nevoilor mari ale sectorului public și menținerea, în același timp, a unei poziții fiscale sustenabile. Pe termen mediu sistemul de impozitare ar trebui să genereze mai multe venituri, atât prin reformarea politicii de impozitare, cât și prin îmbunătățirea administrării fiscale.

ECONOMIA MONDIALĂ. Ritmul de creștere a economiei mondiale poate să se reducă drastic, dacă situația pe piața muncii va rămâne fără schimbări esențiale și nu vor fi luate decizii „dure”, pentru a reduce datoriile externe ale unor state. Zona euro are cele mai mari incertitudini din cauza perpetuării crizei datoriilor, care poate trece în una financiar-economică. Situația Spaniei nu este departe de cea a Greciei, la rând stau Italia, Irlanda și Portugalia. Aceste țări comportă, în continuare, un risc sporit pentru economia zonei UE.

POLITICA

Uniunea Europeană – marea provocare a Republicii Moldova

Miercuri, 30 noiembrie, ultima zi a ultimei luni de toamnă a anului 2011, în cadrul Forumului societății civile al Parteneriatului Estic (PE), desfășurat la Poznan, Polonia, Republica Moldova a fost plasată pe primul loc în clasamentul privind integrarea europeană a țărilor membre ale PE – Republica Moldova, Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan și Belarus. Estimând circa 300 de parametri, divizați în 3 categorii, experții în domeniu, au determinat nivelul de integrare a fiecărei țări membre ale PE. Astfel, la 2 categorii: relația țărilor cu Uniunea Europeană și omologarea cadrului juridic cu cel european, Republica Moldova a fost desemnată lider. Iar la categoria calitatea guvernării, Republica Moldova a fost plasată pe locul doi, după Georgia. Țara vecină – Ucraina a ocupat doar poziția a doua privind relația cu UE și a treia în celelalte două categorii.

Ar însemna această apreciere că procesul de integrare europeană al Republicii Moldova se desfășoară fără mari probleme și riscuri? Cum percepe cetățeanul simplu procesul de integrare europeană? Ce întreprind oficialitățile noastre pentru a accelera acest proces? Vom încerca să răspundem la aceste întrebări.

PERCEPȚIA CETĂȚEANULUI SIMPLU

În anul 2011, în lunile martie și septembrie, IDIS „Viitorul”, în parteneriat cu compania sociologică IMAS, a desfășurat două sondaje socio-politice, la nivel național, cu eroarea maximă de eșantionare $\pm 3,0\%$.

Reformele în țara noastră, chiar dacă se implementează, încă nu dau rezultatul așteptat de cetățeni. În contextul respectiv, sunt foarte elocvente răspunsurile la următoarea întrebare: „În ce măsură sunteți de acord sau în dezacord cu opiniile exprimate de Dirk Schubel și Traian Băsescu?”. Vis-a-vis de opiniile șefului delegației Uniunii Europene, Dirk Schubel: „Luna de miere s-a terminat. Dacă reformele vor eșua, UE nu va mai da bani Moldovei”, circa 58% din cei chestionați, au punctat că sunt total de acord și parțial de acord. Iar în raport cu spusele Președintelui României, Traian Băsescu, circa 51% din cetățeni sunt complet de acord și parțial de acord ca: „Fereastra Moldovei către UE nu rămâne deschisă la nesfârșit. Nesfârșitul e aproape.”

... circa 58% din cetățeni sunt de acord că: „Luna de miere s-a terminat. Dacă reformele vor eșua, UE nu va mai da bani Moldovei”

Există o ușoară dezamăgire în procesul de integrare europeană. Așteptările cetățeanului, atunci când Alianța pentru Integrare Europeană (AIE) a venit la guvernare, au fost foarte mari. Moldovenilor li s-au cultivat speranțe mari. Toată lumea a sperat că, după detronarea guvernării comuniste, multe lucruri se vor schimba spre bine. Oamenii simpli au nădăjduit că vor scăpa de sărăcie, așa cum li s-a promis. Dar, din păcate, lucrurile nu au evoluat pe măsura așteptărilor cetățenilor, care au votat pentru AIE.

Dacă facem o comparație între euro-entuziaști și euro-pesimiști, observăm că numărul celor din urmă e în creștere. Astfel, la întrebarea: „În cât timp credeți că Republica Moldova ar putea deveni stat membru al Uniunii Europene?”, circa 23%, în luna septembrie, au afirmat că în următorii 5 ani, ceea ce înseamnă cu 8% mai puțin ca în luna martie 2011.

În opinia noastră, liderii AIE au folosit un discurs pro-european generator de așteptări nelimitate. Deocamdată, numărul cetățenilor euro-pesimiști nu este atât de mare încât să influențeze structural procesul de integrare europeană. Iar dacă așteptările vor fi total înșelate, (nu se va rezolva, de exemplu, problema liberalizării vizelor la finele anului 2012, ori chiar în 2013; nu se va îmbunătăți, câtuși de puțin, nivelul de trai, după cum s-a promis de AIE), atunci s-ar putea ajunge la creșterea rapidă a euroscepticismului. De altfel, opoziția reprezentată de PCRM, chiar dacă a susținut cândva, cel puțin, oficial procesul de integrare europeană, sesizând tendințele respective, tot mai mult pune accentul pe necesitatea integrării Republicii Moldova în Uniunea Vamală Euro-Asiatică. Aceasta ar însemna o formă de mobilizare a electoratului, în general, și a votanților comuniști, în special, în direcția integrării euro-asiatice. Confuzia moldovenilor, din acest punct de vedere, și reorientarea țării noastre într-o nouă direcție ar putea conduce la amânarea integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Consecințele amânării integrării europene ar însemna o întârziere defavorabilă pentru țara noastră.

În primul rând, Republica Moldova, chiar dacă este lider la moment în PE, ar înregistra decalaje semnificative în atingerea competitivității pe piața europeană la toate categoriile examinate anterior, precum și la degradarea mediului de afaceri, care este încă departe de a fi competitiv.

Schimbarea cursului țării noastre spre alte obiective de integrare, ar genera pericolul ca economia Republicii Moldova, care, în prezent, dă semne de însănătoșire, să nu facă față niciodată standardelor tehnologice occidentale

Este oportun să menționăm că IDIS „Viitorul”, prin intermediul Agendei Naționale de Business, în parteneriat cu cele 30 de asociații ale oamenilor de afaceri din diferite domenii, anume acest lucru încearcă să-l facă pe parcursul a 4 ani consolidarea și creșterea competitivității mediului de afaceri la standardele europene și, în ultimă instanță, accelerarea constituirii clasei de mijloc, clasa care reprezintă masa critică în economia noastră.

Și încă un moment care nu poate fi neglijat... Țările, care constituie, la moment, Uniunea Vamală Euro-Asiatică, recunosc decalajul tehnologic pe care îl resimt față de Uniunea Europeană și cer sprijin țărilor occidentale pentru a elimina acest decalaj și a-și asigura în acest fel supraviețuirea lor în competiția dură, care există în economia mondială. Schimbarea cursului țării noastre spre alte obiective de integrare, ar genera pericolul ca economia Republicii Moldova, care, în prezent, dă semne clare de însănătoșire, să nu facă față niciodată standardelor tehnologice occidentale.

SEMNALE POZITIVE ALE ECONOMIEI MOLDOVENEȘTI

De altfel, sunt înregistrate primele semnale internaționale pozitive ale economiei moldovenești. Conform clasamentului Băncii Mondiale „Doing Business 2011”, Republica Moldova a urcat 18 poziții și a fost plasată pe

Guvernul RM își propune pentru perioada 2012-2015 creșterea PIB-ului în fiecare an cu 5%

locul doi printre 10 economii reformatoare ale lumii. Acest fapt denotă că Republica Moldova este pe un drum bun și ritmul respectiv trebuie intensificat la toate compartimentele.

De subliniat că, Guvernul RM prin Planul său de acțiuni pentru perioada 2012-2015, aprobat la 18 aprilie 2012, își propune creșterea PIB-ului în fiecare an cu 5%, iar rata sărăciei absolute să fie redusă până la 22%, în anul 2014. Este necesar de menționat că Guvernul urmărește creșterea ponderii industriei în PIB până la 15% în anul 2014 și majorarea valorii exportului în medie cu 8% anual.

Fostul prim-ministru Ion Sturza are o altă opinie în raport cu obiectivele trasate. El consideră că Republica Moldova poate ieși din impasul economic, doar dacă va avea o creștere economică de 8-10% anual. Iar acele 5%, stabilite de guvern, în opinia lui reprezintă o „conservare a înapoierii și sărăciei”.

Trebuie să menționăm și faptul că procesul de integrare europeană presupune și anumite costuri, care, din punctul nostru de vedere, sunt firești. Întreprinderile noastre vor intra în competiție (de acum intră) cu companii cunoscute din occident. Nu este exclus ca unele din ele să piardă această competiție și să fie eliminate din circuit. Pentru a diminua cât se poate mai mult aceste consecințe, sunt necesare investiții proprii în resursele umane și în modernizarea proceselor tehnologice, pentru o pregătire mai bună a integrării în Uniunea Europeană. Dar oricât de mari nu ar fi costurile, valoarea beneficiilor este cu mult mai mare.

Moldovenii încă nu au suficiente deprinderi și abilități pentru a accesa sursele europene de finanțare. Ei încă nu sunt învățați să lucreze cu proiecte, prin care s-ar permite soluționarea mai multor probleme existente în țară. Republica Moldova devine eligibilă la tot mai multe proiecte de cooperare cu Uniunea Europeană, pe diferite dimensiuni. Autoritățile centrale și locale, societatea civilă și sectorul privat trebuie să-și unifice eforturile pentru a obține sprijinul financiar necesar de la structurile europene.

ALEGEREA NOULUI PREȘEDINTE AL REPUBLICII MOLDOVA

Un eveniment foarte important produs în luna martie 2012 a fost alegerea noului Președinte al Republicii Moldova. În virtutea mai multor circumstanțe cei trei deputați ex-comuniști, alături de parlamentarii AIE, au votat candidatura președintelui Curții Supreme de Justiție, Nicolae Timofti, la funcția de președinte. În felul acesta a fost soluționată cea mai gravă criză constituțională și politică de la proclamarea independenței țării noastre care, timp de 3 ani, a marcat profund societatea moldovenească. În așa mod, PCRM „a fost trimis în cnoxdaun”, opoziția comunistă pomenindu-se în propria capcană. Iar noul președinte a reconfirmat opțiunea sa pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Ion Sturza:
„...Republica Moldova poate ieși din impasul economic, doar dacă va avea o creștere economică de 8-10% anual”

Alegând noul președinte al țării, a fost soluționată cea mai gravă criză constituțională și politică de la proclamarea independenței noastre

SUBIECTE APRINSE PE AGENDA PUBLICĂ

Printre principalele subiecte aflate, ultimele luni, în dezbateri publice la Chișinău s-au numărat legea împotriva discriminării, dosarul 7 aprilie și vizita în țara noastră a fostului reprezentant al Rusiei la NATO, Dmitri Rogozin, în funcția de emisar special al președintelui Federației Ruse în regiunea transnistreană a Republicii Moldova.

LEGEA ANTIDISCRIMINARE

Legea privind prevenirea și combaterea discriminării este primul act normativ, care ar stabili categoriile de persoane, supuse discriminării și modalitățile de a contracara acest fenomen. Guvernul RM a motivat adoptarea acestei legi, drept o cerință necesară, impusă de Uniunea Europeană, pentru aprobarea regimului fără vize cu țările UE. Legea Antidiscriminare a fost prezentată în Parlament încă în 2011, dar a fost retrasă, în urma protestelor organizate de asociațiile religioase, sprijinite și de PCRM.

Referitor la Legea Antidiscriminare, dl Marian Lupu, președintele Parlamentului RM a subliniat recent că aceasta poate fi votată și fără sintagma „orientare sexuală” și din punctul lui de vedere „... este important ca fiecare lege să atingă efectele juridice, poți să incluzi orice cuvinte în legi, important ca drepturile oamenilor să fie respectate. Modelul pe care îl propunem noi atinge aceste scopuri”.

O nouă redacție a proiectului Legii respective expediată spre avizare, pe data de 4 mai, tuturor instituțiilor administrației centrale de stat. În contextul respectiv este foarte clară și poziția Ministerului Justiției, care susține că proiectul Legii Antidiscriminare nu lezează în niciun fel valorile etico-morale îmbrățișate de Biserica Ortodoxă. De menționat faptul că din noul proiect de lege nu a fost exclusă sintagma „orientare sexuală”, condiția la care insista și Mitropolia Moldovei.

În premieră, la o emisiune TV, președintele Parlamentului RM Maria Lupu, declară că „Liberalizarea regimului de vize este un subiect foarte sensibil pentru Uniunea Europeană și pentru a oferi acest drept Republicii Moldova, UE vine cu condiții irealizabile... Din informații neoficiale, cunosc că dacă țara va îndeplini aceste condiții insurmontabile, vine etapa numărul doi cu precondiții și mai insurmontabile.” Un mesaj care a pus multă lume pe gânduri.

În ziua de 10 mai, președintele Parlamentului RM Marian Lupu, a declarat că s-a ajuns la o formulă de compromis și legea respectivă va fi votată fără să conțină sintagma mult discutată.

EVENIMENTELE DIN 7 APRILIE

După ce a fost propagat pe internet un film documentar despre evenimentele din 7 aprilie 2009, discuțiile vis-a-vis de acest subiect au fost relansate cu o intensitate și mai mare. Conform autorilor acestui film, în

Adevărul despre 7 aprilie rămâne încă necunoscut pentru opinia publică

spatele manifestărilor s-ar fi aflat unul din ideologii PCRМ-ului Mark Tkaciuc și mai mulți apropiați din anturajul său. Tkaciuc a acuzat Procuratura Generală și Serviciul de Informații și Securitate că ar fi stat în spatele filmului. Pe de altă parte procurorul general A. Zubco, în cadrul unei emisiuni la Prime TV a confirmat că „mai multe date prezentate în filmul despre 7 aprilie ar fi adevărate și datele prezentate acolo se conțin și în dosarul expediat instanței de judecată”. Oricum, adevărul complet despre evenimentele din 7 aprilie rămâne încă necunoscut pentru opinia publică.

REGLEMENTAREA CONFLICTULUI TRANSNISTREAN

Reglementarea conflictului transnistrean rămâne a fi un subiect mereu actual pe agenda publică. Numirea lui D. Rogozin în funcția de emisar special al președintelui Federației Ruse în regiunea transnistreană a țării noastre denotă începutul unei abordări noi a Kremlinului în cazul subiectului respectiv. Fostul reprezentant al Rusiei la NATO este cunoscut demult pentru viziunile sale ultra-naționaliste și atitudinea intransigentă în raport cu Transnistria. Dacă luăm în considerare și faptul că vizita ministrului rus al apărării, Anatolii Serdiucov, la Tiraspol, nu a fost coordonată cu Chișinăul, atunci este clar că poziția autorităților moldovenești nu prea contează în aceste discuții. Rogozin este ferm convins că reintegrarea Republicii Moldova se poate realiza doar în baza unei federații sau confederații.

Dacă luăm în considerare și faptul că vizita ministrului rus al apărării în Transnistria nu a fost coordonată cu Chișinăul, atunci este clar că poziția autorităților moldovenești nu prea contează în aceste discuții

În cadrul unui interviu pentru publicația Kommersant, preluat de www.unimedia.md, Rogozin a enumerat cinci condiții pentru soluționarea conflictului transnistrean. Potrivit emisarului special, pentru ca „Republica Moldova să rămână un stat integru, autoritățile de la Chișinău:

În primul rând trebuie să recunoască „Transnistria ca parte egală la dialog, în caz contrar nu poate fi vorba despre reconciliere.

În al doilea rând, cele două părți trebuie să găsească un numitor comun cu privire la tragedia care a avut loc acum 20 de ani, să ofere explicații reciproce, să se clarifice ce s-a întâmplat.

În al treilea rând, este nevoie de a crea condiții economice normale pentru supraviețuirea ambelor maluri ale Nistrului.

În al patrulea rând, trebuie să fie recunoscut rolul Rusiei, ca unica țară care deține autoritate politică și militară în regiune. Și să nu încerce să se joace de-a șoarecele și pisica, incluzând în calitate de mediatori părțile cărora nu le pasă de această regiune.

În al cincilea rând este, desigur, o înțelegere clară că viitorul stat comun poate fi format numai în baza unei federații sau confederații».

De altfel, trebuie de menționat că unul din rezultatele celei de-a treia runde de negocieri **în formatul 5+2 de la Viena**, a fost aprobarea în unanimitate a principiului egalității, care în linii mari pare să coincidă cu prima etapă trasată mai sus de Rogozin. După ce în mas-media republicană s-au făcut diverse interpretări în raport cu, principiul egalității între

Toate țările care au aderat la Uniunea Europeană nu au pierdut, poate au beneficiat un pic mai puțin ca alte state, dar absolut toate au avut de câștigat...

părți, vicepremierul moldovean pentru reintegrare a fost nevoit să vină cu unele precizări: „Principiul egalității la care s-a convenit, este valabil doar la masa de negocieri și nu schimbă statutul juridic actual al celor 7 participanți la proces.” Oricum, devin tot mai vizibile încercările autorităților moldovenești de-a mișca carul transnistrean din loc. Aceste eforturi, evident, trebuie apreciate. Însă nu este clar în care direcție va merge carul, cine insistă cel mai tare asupra foii de parcurs și cine își va asuma responsabilitatea să conducă acest car împovărat de multiple probleme pe un drum plin de capcane.

Toate țările care au aderat la Uniunea Europeană nu au pierdut, poate au beneficiat un pic mai puțin ca alte state, dar absolut toate au avut de câștigat: securitate economică, energetică și militară, standarde de viață mai înalte și modernizarea societății. Aceste beneficii le va avea și Republica Moldova, atunci când se va integra în Uniunea Europeană. Și acest lucru depinde de noi toți și de fiecare în parte.

AGRICULTURA

Anul 2011 este considerat un reușit pentru agricultura Moldovei. În mare măsură, rezultatele relativ bune din acest sector se datorează hazardului meteorologic, care a influențat pozitiv dezvoltarea majorității culturilor agricole din sectorul vegetal și nicidecum reorientării sectorului spre o agricultură performantă. Datorită acestui fapt, creșterea producției vegetale cu 6,7% a determinat obținerea unei producții agricole mai mari cu 4,6% comparativ cu anul 2010. Aceasta în timp ce producția animală a înregistrat o creștere neesențială, de numai 0,4% față de anul 2010.

Creșterea producției agricole cu 4,6% în anul 2011 și descreștere estimată pentru anul 2012 de 9%

În anul 2012, producția globală agricolă va înregistra o reducere cu circa 9%, producția de cereale și leguminoasele din boabe va înregistra circa 1817 mii tone, de struguri-510 mii tone, fructe și pomușoare-270 mii tone, legume-372 mii tone, carne (greutate vie)-147 mii tone, lapte-548 mii tone și ouă-650 milioane bucăți. În 2012, soldul balanței comerciale în comerțul cu produse agroalimentare va fi negativ, în mare măsură, datorită creșterii importurilor de cerealiere și reducerii exporturilor de produse agricole.

SECTORUL VEGETAL

În anul 2011, producția vegetală a fost influențată atât de creșterea modestă a randamentelor la unele culturi, dar și de majorarea suprafețelor înființărilor agricole. Producția de cereale și leguminoasele din boabe s-a majorat cu 3 %, datorită creșterii producției de grâu cu 7%. În același timp, producția de porumb a înregistrat o creștere de numai 3%. Este necesar de menționat, că producția de cereale și leguminoasele din boabe, în pofida creșterii volumului global înregistrat, a fost net inferioară comparativ cu cea obținută în anii 2004-2005, dar și cea din anul 2008. Caracteristic pentru aceste culturi rămâne productivitatea redusă, care, de altfel, este una din cele mai modeste din regiune. În anul 2012 anticipăm o reducere drastică, de circa 2 ori comparativ cu anul 2011, a producției și randamentelor principalelor culturi cerealiere din grupa I. Conform estimărilor noastre, producția de grâu va fi mai mică decât cea înregistrată în anul 2007 (400 mii tone).

În anul 2011 au fost înregistrate creșteri ale producției și la alte culturi agricole: floarea soarelui cu 11%, rapiță cu 43%, cartofi cu 25%, fructe și pomușoare cu 17%, legume cu 6% și struguri cu 23%. Pentru anul 2012, anticipăm reducerea producției de fructe și struguri cu 25% și respectiv 14%. La fel, așteptările față de recolta de rapiță sunt cele mai sumbre. Majoritatea absolută a înființărilor cu rapiță au fost compromise în totalitate.

Un aport mai mare la majorarea producției agricole globale în 2011 față de anul 2010 a revenit producției de struguri, care a influențat creșterea producției agricole cu 3%, cartofi cu 1,2%, floarea soarelui cu 0,8%, fructe, nuci și pomușoare cu 0,6%, legume și producția de cereale și le-

guminoase din boabe cu 0,5%. Este necesar de menționat, că producția de struguri în anul 2010, din contra, a influențat semnificativ la reducerea producției vegetale cu 5,6%. Cote mai importante în totalul producției agricole au revenit următoarelor culturi: cereale și leguminoase boabe – 18,5%, culturi tehnice – 12,0%, cartofi, legume și bostănoase – 13,7%, fructe și pomușoare – 4,3%, struguri – 14,5%. Producției animale i-a revenit 32% (în anul 2010 – 34%, iar în 2009 – 32%), dintre care de vite și păsări – 18,9%, lapte – 9,2%, ouă – 3,7%.

Prețuri la produsele agroalimentare în creștere

În anul 2011, prețurile la produsele agroalimentare, după cum s-a estimat în numerele anterioare ale ME au fost în creștere. Prețurile producătorilor la produsele agricole în anul 2011 comparativ cu anul precedent au crescut cu 10,0%¹. Prețurile medii de vânzare la produsele vegetale s-au majorat cu 12,5% (în anul 2010 cu 57,8%). Cele mai avansate creșteri ale prețurilor au fost înregistrate la culturile cerealiere și leguminoase (cu 19,8%), sfecla de zahăr - cu 20,5%, fructe și pomușoare – cu 18,5% (în special, la fructe sâmburoase – cu 33,7%). După cum am anticipat în numărul precedent al ME, stabilizarea relativă a prețurilor s-a produs la finele semestrului I, după care a urmat o reducere lentă a prețurilor la majoritatea produselor vegetale în semestrul II al anului.

Tabelul 2: Productivitatea medie a culturilor agricole în anul 2011

	Productivitatea medie la hectar, chintale	
	2011	în % față de 2010
Cereale și leguminoase din boabe, dintre care:	28,1	105
Grâu	26,3	115
Porumb pentru boabe	32,5	94
Floarea soarelui	15,5	101
Sfecla de zahăr	239,0	74
Tutun	14,1	80
Cartofi	130,9	118
Soia	13,6	72
Legume de câmp	10,6	117
Porumb pentru siloz și nutreț verde	158,9	116
Fructe și pomușoare	39,6	119
Struguri - total	45,5	130

Sursa: BNS

În anul 2012, anticipăm o presiune mai mare asupra prețurilor produselor agricole, datorată majorării costurilor de producere în sectorul vegetal. Scumpirea carburanților va aduce cheltuieli suplimentare atât agricultorilor, care au culturi din toamnă, dar și celor, care sunt implicați în campania agricolă de primăvară. Majorarea prețului la motorină cu un leu/litru va influența redirecționarea suplimentară a peste 30 milioane lei numai pentru lucrările agricole de bază din sectorul culturilor de câmp. Și aceasta, în condițiile în care pe lângă creșterea prețurilor la carburanți, cresc și prețurile la alte input-uri pentru agricultură-preparate chimice și fertilizanți, material semincer și săditor, etc. Impactul va fi unul semnificativ și va fi reflectat într-un mod deosebit în rezultatele finale de la

¹ Prețurile medii de vânzare de către întreprinderile agricole.

sfârșitul anului. În primul rând, produsele moldovenești vor pierde din competitivitate. Pe lângă prețurile mai mari la produsele agricole din Republica Moldova și cele alimentare, acestea din urmă vor fi mai puțin competitive. În mod deosebit acest lucru se va reflecta în veniturile pe care le vor primi agricultorii, unii agenți economici, anume după finalizarea ciclului economic. Aceasta înseamnă vânzări mai mici, profituri mai mici și înseamnă o stagnare în dezvoltarea lor.

**Costuri de
producere în
agricultură mai mari**

Tabelul 3: Volumul global al producției vegetale, mii tone

Anul	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Cerealiere și leguminoase din boabe (după finisare)	1613	2994	2838	2290	902	3169	2177	2421	2495
Dintre care:									
Grâu (după finisare)	101	854	1047	678	402	1277	729	73	786
Porumb pentru boabe-total	1414	1794	1492	1322	363	1479	1141	1420	1468
alte culturi cerealiere	98	346	295	290	137	413	307	271	241
Sfeclă de zahăr (după finisare)	657	911	991	1177	612	961	337	838	590
Floarea-soarelui (după finisare)	390	335	331	380	156	372	284	382	425
Tutun	7	8	7	5	4	4	4	8	5
Legume - total	361	315	389	475	222	376	308	341	361
Cartofi	303	318	378	377	199	271	261	280	351
Fructe	596	409	371	316	266	355	295	309	362
Struguri	677	686	518	466	598	636	685	482	594

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova

Bilanțul unei ierni geroase asupra agriculturii din regiune

Moldova

Semănatul culturilor de toamnă pentru roada anului 2012 s-a efectuat pe o suprafață de circa 363,9 mii ha. În toamna anului trecut, cultura de bază - grâul de toamnă, a fost semănată pe o suprafață de 285,2 mii ha sau 92 la sută din suprafața totală de 310 mii ha destinate însămânțării cu această cultură. Orzul de toamnă a fost semănat pe o suprafață de 52,8 mii ha (88 la sută) din suprafața totală de 60 mii ha preconizată spre însămânțare. Rapița a fost semănată pe o suprafață de 25,9 mii ha (48 la sută), inițial preconizându-se cca 54,3 mii ha. Din suprafața de 363,9 mii ha semănături de toamnă, conform unor estimări ale MAIA, circa 25 mii ha din rapiță dintr-un total de 26 mii ha au fost compromise, în totalitate. La fel, mai mult de 100 mii ha de înființări cu grâu de toamnă au fost compromise parțial sau în totalitate. Reieșind din structura semănăturilor de toamnă, culturile de primăvară în anul 2012 vor ocupa o suprafață de cca 984 mii ha, inclusiv:

Culturi cerealiere și leguminoase de primăvară – 526 mii ha:

Porumb pe terenuri marfă – 450 mii ha;

Orz de primăvară – 45 mii ha;

Grâu de primăvară – 2,0 mii ha;

Ovăz – 4 mii ha;

Mazăre – 20 mii ha;

Alte culturi – 5,0 mii ha;

**Bilanțuri sumbre
pentru agricultură
după hazardurile
naturale din iarna
anului curent**

Culturi tehnice –277 mii ha:

Floarea soarelui – 190 mii ha;

Sfecla de zahăr – 30 mii ha;

Soia – 55,0 mii ha;

Alte culturi – 2,0 mii ha;

Culturi furajere – 66 mii ha:

Ierburi anuale – 23,5 mii ha;

Ierburi perene –10 mii ha;

Porumb pentru siloz – 30 mii ha;

Alte culturi furajere – 2,5 mii ha;

Legume, cartofi și bostănoase – 115 mii ha.**România**

În România, circa 350.000 de hectare de culturi agricole au fost distruse în această iarnă, dintr-un total de 2,57 milioane hectare însămânțate în toamna anului trecut, cultura de rapiță, având cel mai mult de suferit din cauza gerului, potrivit datelor furnizate de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR). «Din suprafața totală însămânțată în toamna anului trecut cu grâu, secară, triticale, orz, orzoaică și rapiță au mai rămas în cultură circa 2,22 milioane hectare. Cultura de rapiță a fost distrusă pe 284.000 de hectare din totalul celor 350.000 de hectare cu culturi agricole calamitate în iarnă, grâul, secara și triticalele pe circa 36.000 hectare, orzul pe 24.000 hectare, iar orzoaica pe 8.000 hectare», se arată în analiza MADR.

În ceea ce privește producția vegetală din 2012, specialiștii MADR consideră că la ora actuală este prematură efectuarea unei prognoze, întrucât sezonul de însămânțare a culturilor de primăvară este în plină desfășurare.

«Apreciem că suprafața de grâu rămasă în cultură, de circa 1,9 milioane hectare, va asigura o producție totală care va acoperi necesarul de consum al României, dar și unele disponibilități pentru export. În ceea ce privește cultura de rapiță, aceasta a fost calamitată în proporție de circa 77%, rămânând în cultură aproximativ 85.000 hectare. Micile suprafețe semănate cu rapiță de primăvară nu le vor compensa însă pe cele distruse din iarnă, cultivatorii orientându-se către alte culturi de primăvară», menționează specialiștii MADR.

În 2012, suprafața programată pentru semănat cu porumb va fi mai mare cu 45.000 ha față de 2011, în condițiile în care anul trecut România a ocupat, cu cele 2,63 milioane hectare cultivate cu porumb, primul loc din Uniunea Europeană. Pentru sfecla de zahăr, MADR estimează o suprafață mai mare cu 4.000 hectare față de 2011, când a totalizat 19.000 hectare, iar terenurile cultivate cu soia vor fi în creștere cu 1.000 hectare față de 2011 (circa 69.000 ha). MADR prognozează pentru 2012 însămânțarea unui milion de hectare cu floarea soarelui, un nivel similar cu cel din 2011.

Suprafața totală programată pentru însămânțări în primăvara lui 2012 se ridică la 5,88 milioane hectare, până la data de 11 aprilie 2012 fiind realizate lucrări pe 20% din această suprafață, respectiv pe 1,176 milioane hectare. Astfel, cartoful timpuriu și semitimpuriu a fost însămânțat pe 90% din suprafață, mazărea boabe pe 74%, cartoful de toamnă - 32%, sfeclă de zahăr - 65%, orzoaică de primăvară - 55%, ovăz de primăvară - 63%, floarea soarelui - 38%, legume în câmp și solarii - 32%, porumb - 7%.

În structura culturilor de primăvară pe anul 2012, suprafețele programate a se însămânța cu porumb dețin o pondere de 45%, sezonul porumbului fiind abia la început cu un procent de 20% suprafață însămânțată, iar cele programate a se însămânța cu floarea soarelui ocupă 17 procente.

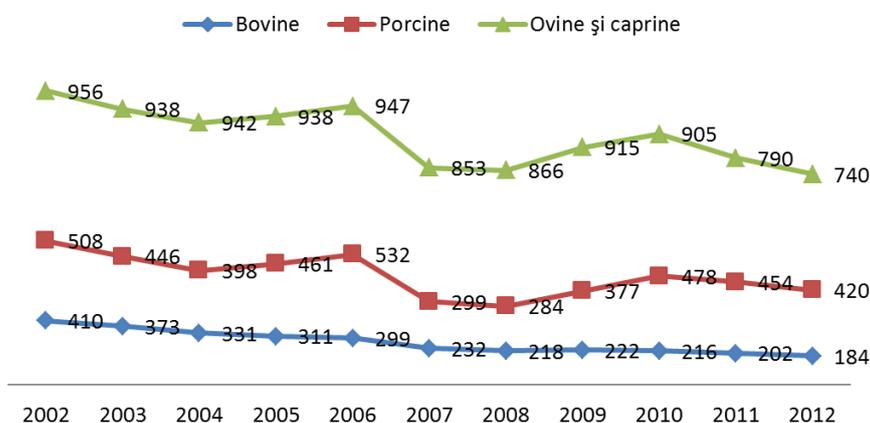
SECTORUL ANIMALIER

În anul 2011, producția animală a înregistrat o creștere neesențială, de numai 0,4% față de anul 2010. Această tendință s-a menținut și în primul trimestru al anului 2012. În ianuarie-martie 2012, producția animală s-a majorat cu 0,6% față de perioada respectivă a anului 2011.

**Reducerea
numărului de
animale**

La începutul anului curent, în sectorul animalier este remarcată amplificarea procesului de diminuare a numărului de bovine, porcine, ovine și caprine. Numărul de bovine la data de 1 ianuarie 2012 a cunoscut o reducere cu 6,3%, care a fost estompată, în mare măsură, datorită majorării numărului de animale în cadrul gospodăriilor agricole. În cadrul gospodăriilor populației, reducerea numărului de animale a fost accentuată și a înregistrat o scădere a numărului de bovine cu 6,9 la sută, inclusiv a numărului de vite cu 4,4%. Numărul de porcine, după 2 ani de creștere a numărului de animale a înregistrat un trend descrescător, care se va menține și în anul curent. La începutul anului curent, numărul de animale în toate tipurile de gospodării era cu 5,2% mai mic decât la începutul anului 2011, inclusiv în gospodăriile agricole cu 13,5% și gospodăriile populației cu 1,6%. Tendințe similare sunt remarcate și față de efectivul de ovine și caprine, dar și față de numărul de păsări, care s-a micșorat cu 12,7% și respectiv 13% față de perioada respectivă a anului 2011. În mare măsură, diminuarea efectivului de animale datorează creșterii prețurilor la nutrețuri. Acest factor va determina decisiv evoluția numărului de animale, dar și producția animală în sector pe toata durata anului 2012.

Figura 2: Efectivul de animale în gospodăriile de toate categoriile (la sfârșitul perioadei), mii

PREVIZIUNI PENTRU ANUL 2012

Principalele previziuni ale ME pentru sectorul agricol sunt următoarele: în anul 2012, producția globală agricolă se va diminua cu circa 9%, producția de cereale și leguminoase boabe va înregistra circa 1817 mii tone, de struguri-510 mii tone, fructe și pomușoare-270 mii tone, legume-372 mii tone, carne (greutate vie)-147 mii tone, lapte-548 mii tone și ouă-650 milioane bucăți. În 2012, soldul balanței comerciale în comerțul cu produse agroalimentare va fi negativ, în mare măsură, datorită

**Previziunile ME
pentru anul 2012**

creșterii importurilor de cerealiere și reducerii exporturilor de produse agricole.

Principalele provocări pentru agricultură în 2012, vor rămâne aceleași ca și în anii 2009-2011:

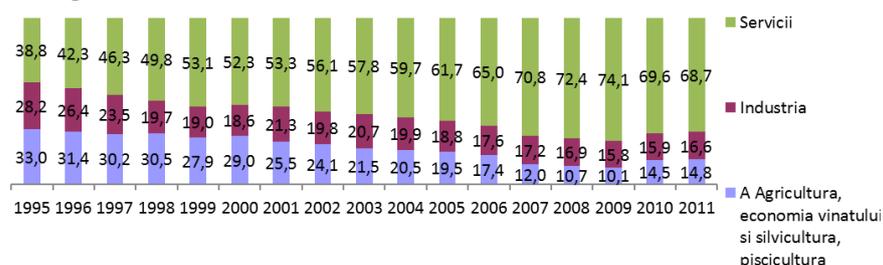
- prevalarea populismului în aplicarea politicilor agricole.
- lipsa de coerență în acțiunile structurilor statale în spațiul rural.
- finanțarea rigidă a sectorului agrar.
- creșterea prețurilor la principalele input-uri pentru agricultură și, respectiv, creșterea costurilor de producere a produselor agricole.
- insuficiența unor factori sporitori de randamente (produse de uz fitosanitar și fertilizanți).
- modificări mai accentuate în structura fondului funciar și mutații serioase în structura forței de muncă.

INDUSTRIA ȘI SERVICIILE

Serviciile și industria continuă să dețină ponderea principală în structura PIB și VAB, în condițiile în care cea a agriculturii s-a redus cu ritmuri accelerate în ultimii 20 de ani. În anul 2011 ponderea serviciilor în VAB s-a redus cu 0,9 p. p., față de 2010, până la 68,7% (figura 2), datorită creșterii mai accentuate a celorlalte două sectoare. Industria și-a continuat recuperarea pozițiilor pierdute în timpul crizei din 2008-2009. Cu toate că a depășit ca pondere în VAB nivelele înregistrate în 2010 și 2009, industria nu a reușit să ajungă încă la cel al anului de precriză, 2008. Astfel, nu se poate vorbi, deocamdată, de stoparea și reversarea procesului de deindustrializare a economiei, început acum 20 de ani, care a provocat contractarea continuă (cu excepții sporadice) a acestui sector. Tendințele de revenire sunt, deocamdată, mult prea neesențiale, astfel că pe termen scurt obiectivul va fi cel de revenire la pozițiile deținute înainte de criză.

Serviciile și industria rămân în continuare sectoarele cu contribuția cea mai importantă în formarea VAB

Figura 3: Contribuția activităților economice la formarea valorii adăugate brute, %

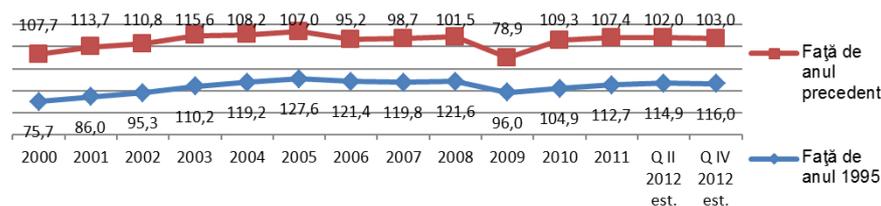

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS

INDUSTRIA

În valoare absolută, producția industrială a crescut în anul 2011 până la circa 40,6 miliarde lei (prețuri comparabile) sau cu 7,4% față de anul precedent (figura 3). Aceasta constituie însă doar 92,7% față de nivelul anului 2008, dacă-l considerăm pe acesta ca reper al începutului de criză. După cum anticipam în numărul care expunea totalurile anului 2010, va fi nevoie de încă cel puțin un an cu creștere de peste 7%, pentru ca industria să revină la pozițiile deținute în 2008. Cu toate acestea, nu putem considera că acest lucru se va produce în anul curent. În trimestrul IV al anului 2011, ritmul de creștere al industriei a încetinit, iar în decembrie 2011 și ianuarie-februarie 2012 s-a înregistrat chiar o reducere cu 3,7% și 2,5% față de perioadele similare ale anilor precedenți. Pentru anul 2012 anticipăm o încetinire a ritmului de creștere al industriei până la limita recesiunii, în condițiile în care aceasta va fi afectată de reducerea cererii externe, pe fundalul unei creșteri mai moderate sau chiar recesiune a economiilor principalilor parteneri comerciali ai țării. Pentru semestrul I 2012 anticipăm o creștere de cca. 2,0% a industriei, iar la sfârșitul anului 2012 – de cca. 3,0%.

Deși a înregistrat creșteri consecutive 2 ani la rând, volumul producției industriale constituie doar 92,7% din nivelul anului 2008

Figura 4: Evoluția producției industriale, 1995-2012

Sursa: BNS și estimările ME

Sectorul energiei electrice, termice, gaze și apă a fost în 2011 „veriga slabă” a industriei

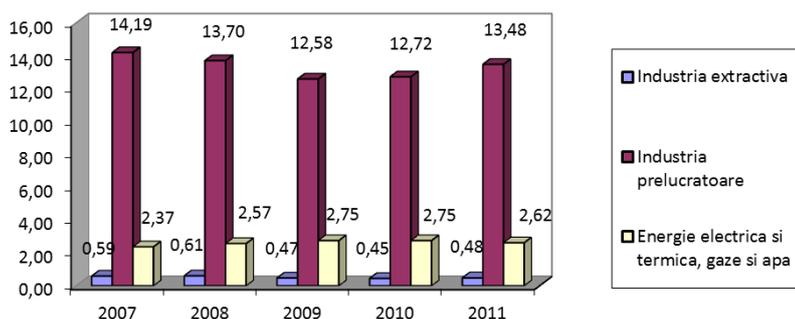
În anul 2011, contribuția principală la creșterea producției industriale a avut-o industria prelucrătoare, care a deținut o pondere de 86% din total. Aceasta a crescut în valoare absolută cu 8,9% și a contribuit cu 7,7 p. p. la creșterea producției industriale totale. Industria extractivă, deși a crescut cu 17,1%, a contribuit doar cu 0,3 p. p. la creșterea producției industriale, din cauza ponderii sale reduse, de doar 2%. Sectorul energiei electrice, termice, gaze și apă s-a contractat anul trecut cu 4,6%, ca urmare a reducerii, în principal, a consumului de gaze și agent termic pentru încălzire, consecință a majorării repetate a prețului și tarifelor pentru utilitățile respective. Această contractare a influențat cu -0,6 p. p. creșterea producției totale industriale.

În componența industriei prelucrătoare cea mai mare creștere a avut-o sectorul de producere a mașinilor și aparatelor electrice, care deși deține o pondere de doar 4%, a crescut anul trecut cu 42% și a contribuit cu 1,7 p. p. la creșterea producției industriale totale. Acest lucru s-a datorat, în cea mai mare parte, deschiderii celei de-a 2 uzine Draexlmaier pentru producerea cablajului electric pentru industria automobilistică în cadrul ZEL Bălți.

Producerea mașinilor și aparatelor electrice a fost liderul creșterii din industrie, datorită investițiilor Draexlmaier

Sectorul de producere a băuturilor, care a crescut cu 8% și cel de fabricare a articolelor de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănurilor (+12%) au contribuit fiecare cu câte 1 p. p. la creșterea producției industriale. Creșteri semnificative au mai înregistrat editurile, poligrafia și reproducerea materialelor informative (+28%; +0,7 p. p.), producerea, prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne (+12%; +0,6 p. p.), producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și producția de ceasuri (+43%; +0,5 p. p.), fabricarea de mașini și echipamente (+25%; +0,5 p. p.). În același timp s-a redus fabricarea nutrețurilor pentru animale și altor produse alimentare (-7%; -0,6 p. p.), fabricarea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale și industria chimică, fiecare cu câte -8% și -0,2 p. p., prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor (-5% și -0,1 p. p.). Pentru determinarea cauzelor acestor reduceri, este necesară o analiză mai detaliată a sectoarelor respective.

Figura 5: Ponderea celor mai importante sectoare industriale în VAB, %

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS

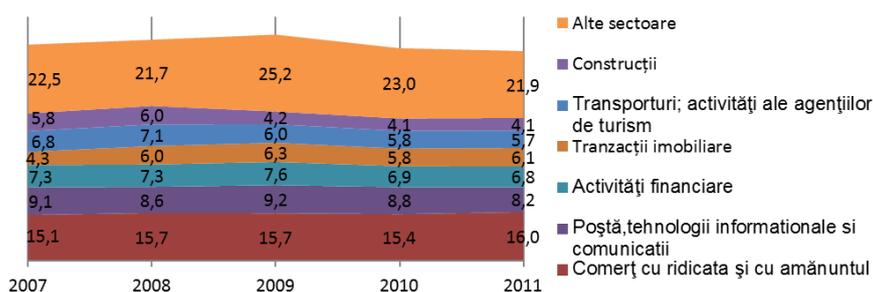
În urma evoluțiilor descrise mai sus, industria prelucrătoare și-a mărit contribuția la formarea VAB până la 13,48%, însă rămâne, deocamdată, sub nivelurile înregistrate înainte de criză (figura 4).

SERVICIILE

Cel mai mult în componența serviciilor la formarea VAB anul trecut a contribuit comerțul cu ridicata și cu amănuntul – 16,0 p. p., urmat de poșta, tehnologii informaționale și comunicații – 8,2 p. p., activitățile financiare - 6,8 p. p. și tranzacțiile imobiliare - 6,1 p. p. (figura 5). Față de anul 2010, ponderea comerțului s-a majorat cu 0,6 p. p., acesta este singurul sector, cu excepția agriculturii, care înregistrează valori mai mari ale acestui indicator în comparație cu anii de pre-criză. Ponderea comunicațiilor s-a redus cu 0,6 p. p., cea a activităților financiare și transporturilor - cu câte 0,1 p. p., în timp ce ponderea tranzacțiilor imobiliare a crescut cu 0,3 p. p., iar cea a construcțiilor a rămas la nivelul anului precedent. În continuare ne vom referi mai detaliat la evoluțiile din sectoarele respective.

Comerțul cu amănuntul rămâne driver-ul serviciilor și al doilea sector, ca pondere, după industrie, în componența VAB

Figura 6: Contribuția serviciilor la formarea VAB, p. p.

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS

COMERȚUL CU BUNURI ȘI SERVICII

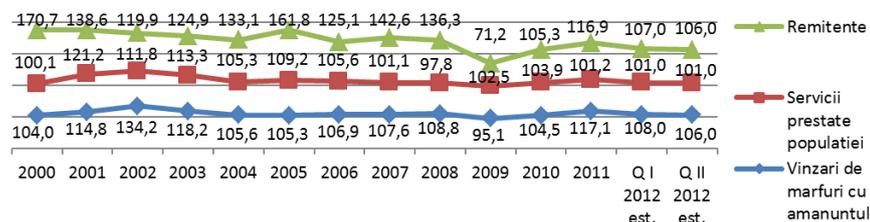
În anul 2011, volumul vânzărilor de mărfuri cu amănuntul s-a majorat față de anul precedent cu 17,1%, iar cel al serviciilor prestate populației – cu 1,2% (figura 6). Ritmul în % de creștere al vânzărilor de mărfuri cu amănuntul a fost al 3-lea cel mai înalt din ultimii 12 ani, iar în valoare

Anul 2011 a fost unul de „boom” pentru comerțul cu amănuntul

Remitențele ajung acum într-o proporție mult mai mare ca înainte de criză în consum

absolută a fost înregistrat un record al acestora, astfel că se poate vorbi despre un nou boom al consumului, impulsivat în cea mai mare parte de remitențe. După părerea noastră, autoritățile ratează din nou oportunitatea de a beneficia de intrările masive de bani de la cetățenii, care lucrează peste hotare, astfel că aceștia se îndreaptă, preponderent, spre consum și, într-o măsură mai mică, spre economii, în timp ce oportunitățile de investire sunt mai limitate decât în perioada de pre-criză, odată cu stagnarea pieței imobiliare și a construcțiilor. Figura 6 de mai jos demonstrează dependența directă dintre evoluția remitențelor și cea a vânzărilor de mărfuri cu amănuntul, cu toate că amplitudinea curbei celei din urmă este mai mică. Începând cu anul 2010, se observă un fenomen interesant: ritmul de creștere al vânzărilor de mărfuri cu amănuntul coincide aproape perfect cu cel al remitențelor, ceea ce, în opinia noastră, confirmă ipoteza expusă mai sus: odată cu intrarea pieței imobiliare într-o fază de stagnare, remitențele ajung într-o proporție mult mai mare decât înainte de criză, în rețeaua de comerț și implicit, în consum. Pentru anul curent prognozăm însă o reducere a ritmului de creștere al remitențelor, datorită recesiunii în țările din zona euro și a unui ritm mai lent de creștere a economiei Rusiei, țări unde lucrează cei mai mulți moldoveni. Acest lucru va determina ca și volumul vânzărilor de mărfuri cu amănuntul și a serviciilor prestate populației, deși acestea din urmă sunt mai inerte la evoluția remitențelor decât comerțul cu bunuri, să crească mai lent decât în 2011.

Figura 7: Evoluția vânzărilor de mărfuri cu amănuntul și serviciilor prestate populației, %

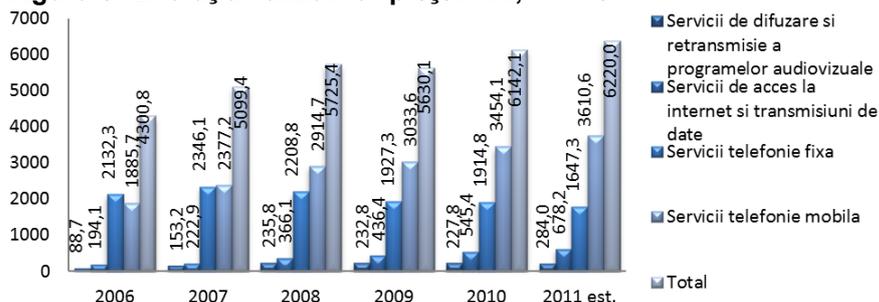
Sursa: Elaborat în baza datelor BNS, BNM și estimărilor ME

TEHNOLOGIILE INFORMAȚIONALE ȘI COMUNICAȚIILE (TIC)

Piața TIC trece printr-un proces de schimbări structurale, caracterizată de creșterea ponderii telefoniei mobile și a accesului la Internet și contractarea sectorului telefoniei fixe

După cum am menționat ceva mai sus, în anul 2011 sectorul poștei și a telecomunicațiilor împreună cu cel al tehnologiei informației dețineau o pondere de 8,2% în structura VAB, cedând dintre servicii doar comerțului cu ridicata și cu amănuntul. Dintre acestea, „poșta și telecomunicațiile” au contribuit cu 7,2%, iar „tehnica de calcul și activitățile conexe” – cu 1,0%. Conform estimărilor noastre, în anul 2011 această piață a crescut în valoare absolută cu cca. 4% (până la cca. 6,4 miliarde lei), din care cel mai mult telefonie mobilă – cu cca. 9% până la peste 3,7 miliarde lei (59% din totalul pieței) (figura 7). Accesul la Internet și transmisiunile de date vor crește până la cca. 624 mil. lei (cu cca. 14%). Piața telefoniei fixe se află în scădere, poziția acesteia este din ce în ce mai mult atacată de telefonie mobilă și Internet. În anul 2011, această piață se va reduce în continuare, la fel ca și cea a serviciilor de retransmisie și difuzare a programelor audiovizuale, care însă pierde pozițiile într-un ritm mult mai lent (de 1-2% pe an).

Figura 8: Evoluția vânzărilor pieței TIC, mil. lei

Tehnologiile informaționale sunt sectorul cu creșterea cea mai rapidă în componența TIC

Sursa: ANRCETI

Sub-sectorul tehnologiei informației este unul cu o creștere dintre cele mai rapide în componența sectorului TIC. Exporturile acestuia au crescut aproape de 10 ori în ultimii 6 ani, de la 3.6 mil. \$ în 2005 până la 34.6 mil. \$ în 2011. Însă vânzările neraportate ar putea să constituie până la 1/3 din volumul celor oficiale. Contribuția acestui sub-sector la formarea VAB a crescut mai bine de 2 ori în ultimii 7 ani, de la 0,5% în 2003 până la 1,1% în 2010. În același timp, contribuția componentei „poștă și telecomunicații” s-a redus de la 8,1% în 2007 la 7,2% în 2011.

TRANSPORTURILE

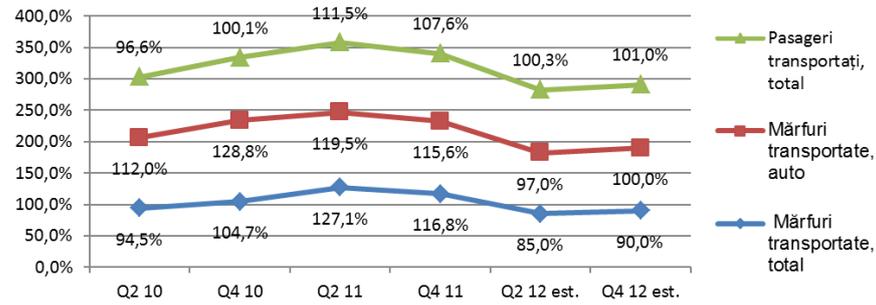
Transporturile pentru RM reprezintă un barometru al evoluției economiei. Acestea au fost primele în 2008 care au semnalat apropierea crizei economice. Cu părere de rău, aceste semnale nu au fost luate în seamă de autoritățile de atunci. În anul 2011 transporturile au avut o creștere impresionantă. Transporturile totale de mărfuri au crescut cu 16,8% (inclusiv cele auto cu 15,6%), iar cel de pasageri - cu 7,6% (figura 8). Însă aceasta a reprezentat mai degrabă o recuperare a pozițiilor după criza profundă din perioada 2008-2010, decât o creștere calitativă. Astfel, anul trecut transporturile auto de mărfuri au revenit abia la nivelul anului 2006, iar cele feroviare au reprezentat doar 31% din nivelul anului 2003. În general, pentru a urmări evoluția transporturilor și a expune pe baza lor careva concluzii, vom exclude din baza de comparație transporturile feroviare. Acestea au intrat, începând cu anul 2004, într-o criză profundă, determinate de gestionarea ineficientă a întreprinderii de stat „Calea Ferată a Moldovei” și nu urmează evoluția conjuncturii economice, per ansamblu, a țării.

Transporturile sunt încă departe de recuperarea pozițiilor de dinainte de criză

Deja către sfârșitul anului trecut și începutul anului curent se observă o involuție a transporturilor, ceea ce trebuie să reprezinte un semnal de alarmă referitor la evoluția, per ansamblu, a economiei. Transporturile totale de mărfuri au constituit în decembrie 2011 doar 71% față de luna noiembrie sau 92% față de decembrie 2010 (inclusiv transporturile auto 70% și respectiv 106%). În ianuarie-februarie 2012, transporturile totale de mărfuri s-au redus cu 27,7%, inclusiv cele auto cu 9,0% față de aceeași perioadă a anului 2011. Pentru prima jumătate a anului curent estimăm reducerea volumului total de mărfuri transportate până la 90.0% față de semestrul I 2011, o reducere cu 3,0% pentru transportul auto de mărfuri și o creștere nesemnificativă de 0,3% pentru transportul de pasageri. Pentru anul 2012 estimăm reducerea volumului total de mărfuri transportate cu 10%, în timp ce transportul auto de mărfuri se va situa aproximativ la nivelul anului precedent, și o creștere cu cca. 1,0% pentru transportul total de pasageri.

Involuția din ultima perioadă a transporturilor reprezintă un semnal de alarmă referitor la evoluția, per ansamblu, a economiei

Figura 9: Evoluția transportului de mărfuri și pasageri, %

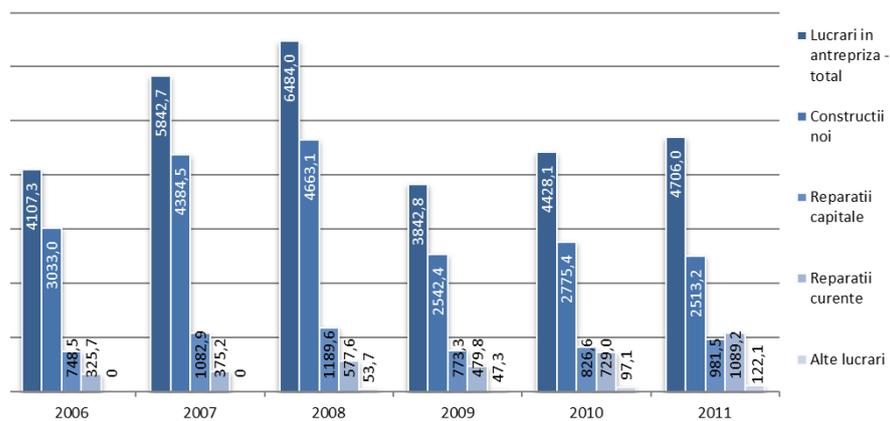
Sursa: BNS și estimările ME

CONSTRUCȚIILE

Sectorul construcțiilor și piața imobiliară se află în stagnare, după spargerea bulei imobiliare în 2008

Anul trecut lucrările de construcție în antrepriză au crescut cu 6,3%. Chiar dacă au crescut al doilea an consecutiv, aceasta nu înseamnă însă o ieșire din criză a sectorului construcțiilor, acestea fiind mai mici cu 27% decât cele din 2008 sau cu 19% mai mici decât în 2007. Nici chiar această creștere față de anul trecut nu poate fi considerată una calitativă, deoarece s-a produs, în special, din contul creșterii volumului lucrărilor de reparații curente (+49%), reparații capitale (+18,7%) și alte lucrări (+25,7%), în timp ce lucrările la construcțiile noi s-au redus cu 9,4%. Și construcțiile de locuințe s-au redus anul trecut cu 12,5%. Acest lucru este determinat de stagnarea în continuare a pieței imobiliare. În anul 2011, numărul tranzacțiilor de vânzare-cumpărare a bunurilor imobiliare conform datelor Î.S. „Cadastru” a crescut doar cu 6% față de anul 2010, însă este cu 25% mai mic decât cel din 2009 și cu 5% mai mic decât cel din 2008 și constă, în special, din tranzacții pe piața secundară. Stagnarea de pe piața imobiliară este dată și de evoluția prețurilor la imobilul locativ. Prețul mediu în 2011 a 1 m² de suprafață locativă a fost de 650-670 euro, la fel ca în anul 2010.

Figura 10: Evoluția lucrărilor în antrepriză, mil. lei

Sursa: Elaborat în baza datelor BNS

Nici în anul 2012 pe piața imobiliară nu se întrevăd unele „înviorări”. Prețurile la bunurile imobiliare vor evolua în jurul valorilor înregistrate anul trecut. Piața respectivă are nevoie de investiții pentru finalizarea construcțiilor înghețate din cauza crizei și măsuri regulatorii care să spo-

rească încrederea cumpărătorilor și investitorilor (inclusiv băncilor) în această piață, încredere puternic subminată în timpul crizei.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

- Deși industria a crescut al 2-ea an consecutiv în ritmuri destul de bune, această creștere nu poate fi considerată, deocamdată, una sustenabilă, este mai degrabă o recuperare a pozițiilor pierdute în timpul crizei. Pentru o creștere durabilă a acestui sector este nevoie de investiții și creșterea competitivității produselor industriei moldovenești atât pe piața internă, cât și pe cea externă. Din cauza spectrului redus de produse competitive, aceasta este extrem de vulnerabilă la evoluția cererii externe, în timp ce cererea internă este acoperită, în continuare, preponderent, din importuri. Mai mult de jumătate din creșterea sectorului a fost asigurată de sub-sectoarele orientate la export, dintre care cel mai mult a contribuit producerea de mașini și aparate electrice, după deschiderea la Bălți a două uzine de producere a cablajului electric. Acesta este un exemplu care denotă importanța investițiilor în produsele competitive pentru acest sector;
- Anul trecut a fost înregistrat un record al consumului de mărfuri prin rețeaua de comerț cu amănuntul. Acest lucru s-a produs pe fundalul stagnării pieței imobiliare și a construcțiilor. După părerea noastră, autoritățile ratează din nou șansa de a canaliza o parte mai mare din remitențe spre scopuri productive și de investiții. După spargerea bulei imobiliare, oportunitățile de investire prin intermediul achizițiilor de imobile, s-au redus simțitor. Autoritățile ar trebui să elaboreze programe de stimulare a investirii banilor, proveniți din remitențe în sectoare productive, însă cel mai important, să creeze condiții atractive și stimulatoare pentru cei care investesc în economie. Acest lucru poate fi realizat prin extinderea facilităților, acordate sectorului IT către alte sectoare cu potențial de creștere, precum și prin intermediul unei politici fiscale stimulatoare dezvoltării business-ului. După părerea noastră, bazată pe concluziile Agendei Naționale de Business, politica și administrarea fiscală, precum și cea vamală continuă să fie îndreptate doar spre îndeplinirea unei singure funcții – cea de colectare a veniturilor la buget. Prin aceasta se ratează oportunități mult mai mari, de îmbunătățire a structurii creșterii economice și crearea bazei pentru o creștere durabilă a economiei;
- Pentru stoparea declinului pieței telefoniei fixe și stimularea creșterii pieței comunicațiilor electronice este necesară privatizarea întreprinderii de stat Moldtelecom și liberalizarea pieței telefoniei fixe; protecția eficientă a drepturilor de proprietate intelectuală și combaterea economiei tenebre și a pirateriei în sectorul IT; ridicarea calității educației și eliminarea deficitului de cadre calificate din acest sector;
- Este necesară deblocarea situației de pe piața imobiliară și a construcțiilor prin adoptarea unor măsuri, care ar asigura protecția cumpărătorilor (investitorilor) pe piața primară; adoptarea legislației privind certificarea competenței companiilor de construcții; perfecționarea procedurilor de achiziții publice în construcții;
- Este nevoie de reorganizarea ÎS „Calea Ferată a Moldovei” cu privatizarea activelor neutilizate/neproductive; liberalizarea tarifelor pieței transportului auto de pasageri; eliminarea barierelor tehnice, vamale și de trecere a frontierelor în transportul internațional de mărfuri.

COMERȚUL EXTERIOR

SITUAȚIA COMERȚULUI INTERNAȚIONAL

Anul 2011 – an de succes în relațiile comerțului internațional

Anul 2011 a fost unul remarcabil pentru relațiile comerciale ale Republicii Moldova. Volumul total al comerțului internațional al Moldovei a atins cifra de 7413,2 milioane USD, în timp ce în 2010 acesta a fost de 5396,8 milioane USD. Astfel, în anul 2011 a fost înregistrat un ritm de creștere a volumului comerțului internațional cu 37,4% față de anul 2010 sau cu 2019,4 milioane USD. Cea mai mare creștere a comerțului internațional în 2011 a fost înregistrată în trimestrul I - 2169,98 milioane USD, ori cu 47,9% mai mare față de perioada similară a anului 2010. În profil trimestrial, ritmurile de creștere ale volumului comerțului internațional au avut o tendință de reducere: tr. II-47,8%; tr. III-39,3%; tr. IV-22,4%.

Tabelul 4: Volumele de comerț internațional în 2011 și 2010, milioane USD

	trim. I	trim. II	trim. III	trim. IV	TOTAL
Anul 2010					
Export	302,5	304,4	380,9	553,8	1541,5
Import	763,3	912,7	960,5	1218,7	3855,3
Total	1065,8	1217,1	1341,4	1772,5	5396,8
Anul 2011					
Export	478,3	521,9	549,5	671,9	2221,6
Import	1098,2	1276,0	1319,3	1498,1	5191,6
Total	1576,5	1797,9	1868,8	2169,0	7413,2

Alcătuit în baza datelor BNS

În anul 2012 dinamica comerțului internațional va fi orientată spre creștere, însă cu ritmuri mai reduse față de anul 2011. Volumul total al comerțului internațional al Moldovei în 2012 va înregistra o creștere cu aproximativ 15,5 la sută, exporturile vor crește cu 13,4%, iar importurile cu 17,5%. Astfel, estimăm că volumul comerțului internațional va însuma 8265,7 mil. USD: exporturile 2520,0 milioane USD, iar importurile – 6100,1 mil. USD. Pentru primul semestru al anului 2012, estimăm volumul comerțului internațional la aproximativ 3897,4 milioane USD: importul va constitui aproximativ 2789,7 milioane USD, iar exportul va înregistra un volum de cca. 1134,2 milioane dolari USD.

În anul 2012 există mai multe incertitudini în evoluția comerțului internațional, atât din cauza factorilor interni, cât și a celor externi: instabilitatea politică, situația economică din zona monedei EURO, reducerea capacității de cumpărare în unele țări din partea de vest a Europei, posibilele riscuri din Zona Vamală Unică a țărilor CSI, impactul fenomenelor meteo-climaterice negative din toamna anului trecut.

EVOLUȚIILE CURENTE ÎN COMERȚUL EXTERIOR AL REPUBLICII MOLDOVA

În ciuda înregistrării în anul 2011 a unei dinamici pozitive a indicatorilor de comerț internațional, deficitul balanței de plăți rămâne în creștere.

EXPORTUL

În 2011 exporturile au înregistrat o creștere de 44,1% față de anul precedent. În profil regional s-a înregistrat o creștere a ponderii exporturilor în țările Uniunii Europene (UE-27) în totalul exporturilor de la 47,3% în anul 2010 la 48,96% în anul 2011, care a înglobat un volum de 1087,8 milioane USD, în timp ce cota exporturilor în statele CSI a înregistrat 41,38%, față de 40,48% în 2010. Exporturile de mărfuri în statele CSI au înregistrat 919,3 milioane USD în 2011. Cele mai masive volume la export (mai mari de 200 milioane USD) au fost înregistrate spre Federația Rusă, România, Ungaria, Italia, Germania, Turcia, China, Belarus și Polonia. Ritmurile de creștere a exporturilor în aceste state au determinat, în ansamblu, majorarea exporturilor moldovenești în proporție de 77,4 la sută. Creșterea substanțială a fluxurilor de export spre UE a fost determinată de majorarea cotelor în relațiile de schimb asimetric, iar în raport cu țările CSI, în special cu Rusia, au fost scoase majoritatea barierelor la exportul produselor vegetale, produselor industriei alimentare și băuturilor alcoolice. Ritmul de creștere a exporturilor în 2011 l-a depășit pe cel al importurilor cu 9,5%.

***Balanța relațiilor de
comerț internațional
al Republicii
Moldova se înclină
încet spre vest***

Cea mai mare contribuție la majorarea exporturilor în 2011 față de anul 2010 au înregistrat următoarele mărfuri: carnea și preparatele din carne - cu 97,3%, semințele și fructele oleaginoase s-au majorat de 2,0 ori, fibrele textile (cu excepția liniilor în fuior și liniilor pieptănate) și deșeurile lor (neprelucrate în fire sau țesături) s-au majorat de 5,6 ori, minereurile metalifere și deșeurile de metale - de 2,1 ori, petrolul, produsele petroliere și produsele înrudite - de 4,1 ori, produsele chimice organice - de 2,1 ori, uleiurile esențiale, rezinoide și substanțele parfumate, preparatele pentru toaletă, produsele pentru înfrumusețare - de 3,0 ori, metalele neferoase - de 6,0 ori, mașinile și aparatele pentru prelucrarea metalelor - de 2,1 ori, vehiculele rutiere (inclusiv vehiculele cu perna de aer) - de 2,8 ori, construcțiile prefabricate, alte instalații și accesorii pentru instalații sanitare, de încălzit și de iluminat - 3,2 ori, mobila și părțile ei - de 2,1 ori, aurul nemonetar - de 17,0 ori.

Datele statistice ale anului 2011 denotă o învioreare a situației din comerțul exterior pe ambele dimensiuni ale exporturilor și importurilor cu principalii parteneri comerciali ai Republicii Moldova.

Tabelul 5: Principalii parteneri comerciali ai Moldovei în anul 2011, (USD)

	Volumul comerțului bilateral	în % față de 2010	Export	în % față de 2010	Import	în % față de 2010	Balanța comercială	în % față de 2010
Federația Rusă	1448,5	146,21	625,5	1,55	822,0	1,4	-197,4	152,55
Romania	950,6	147,6	376,4	146,3	574,2	148,5	-197,8	152,86
Ucraina	794,1	128,1	153,0	167,0	641,1	121,3	-488,1	111,72
Italia	563,2	134,5	215,1	145,3	348,1	128,6	-133,0	108,48
Germania	507,4	155,2	111,2	147,5	396,2	134,4	-285,0	129,96
Turcia	440,3	152,7	73,4	89,0	366,9	178,3	-293,5	238,04
China	403,7	126,1	3,9	169,5	399,8	124,86	-395,9	124,54
Belarus	270,4	135,6	75,6	94,1	194,7	163,4	-119,1	306,96
Polonia	220,5	145,2	85,9	183,9	134,6	128,07	-48,7	83,39
R. M. Britanii	166,7	123,8	101,8	124,0	64,9	123,38	36,9	125,08
Ungaria	123,4	19,9	23,3	287,6	100,1	156,9	-76,7	137,7
Franța	111,1	121,9	24,0	103,0	87,0	127,38	-63,0	140
SUA	104,6	124,8	24,9	113,2	79,7	128,96	-54,8	137,69
Bulgaria	100,5	148,4	33,8	179,8	66,7	136,4	-32,9	109,3
Austria	97,9	139,7	12,5	115,7	85,4	144,01	-72,9	150,31
Grecia	92,8	79,5	24,0	102,1	68,7	73,633	-44,7	64,04
Kazahstan	77,3	166,6	45,5	149,1	31,9	201,1	13,5	91,837
Cehia	71,0	140,6	11,3	144,9	59,7	139,81	-48,4	138,68
Olanda	66,7	129,0	17,3	158,7	49,4	121,08	-32,1	107,36
Japonia	44,7	129,4	0,9	225,0	43,7	127,03	-42,8	125,88

IMPORTUL

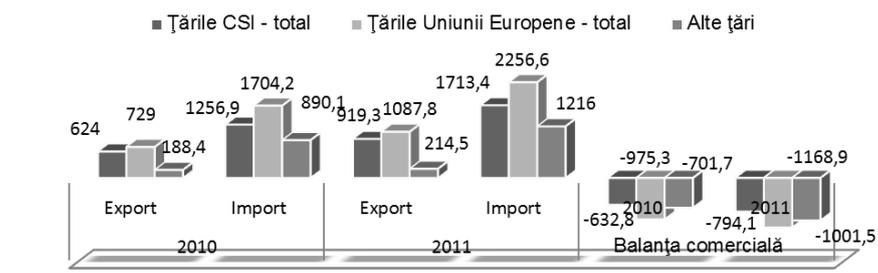
Importurile de bunuri din statele CSI au înregistrat 1713,4 milioane dolari SUA, ceea ce reprezintă o creștere cu 36,3% față de anul 2010. Volumul de import de bunuri din statele UE în 2011 a înregistrat 2256,6 milioane USD, ceea ce constituie o creștere cu 32,4% față de aceeași perioadă a anului precedent. Ritmurile de import din EU sunt net superioare față de cele din CSI și reprezintă o diferență de 16,8%, ce denotă faptul că interesul față de mărfurile din EU devine mai mare. Această tendință se păstrează pe parcursul a ultimilor trei ani consecutivi 2009 – 2011, cu amplificarea ritmurilor de creștere. Importurile din UE în 2011 au înregistrat o cotă egală cu 43,7% din totalul de importuri ori cu 0,6% mai mică decât în anul precedent.

Cea mai mare contribuție la majorarea importurilor în 2011 față de anul 2010 au înregistrat-o următoarele mărfuri: zahărul, preparatele pe bază de zahăr; mierea - cu 73,1%, cauciucul brut (inclusiv cauciucul sintetic și regenerat) s-a majorat de 3,3 ori, minereurile metalifere și deșeurile de metale s-au majorat de 2,0 ori, energia electrică s-a majorat de 19,3 ori, îngrășămintele minerale sau chimice s-au majorat de 2,0 ori, mașinile generatoare de putere și echipamentele lor s-au majorat de 1,9 ori, mașinile și aparatele pentru prelucrarea metalelor s-au majorat de 2,3 ori, încălțăminte s-a majorat cu 62,4%, aurul nemonetar s-a majorat de 7,3 ori. În 2011, importurile din CSI au înregistrat o cotă de 33,0%

din totalul importurilor, fiind în creștere de 0,4% (în anul 2010 cota a constituit 32,6%).

Volumul de export a acoperit în 2011 numai 40,0% din volumul de import. Indicatorul de acoperire a importului de către export în 2011 s-a redus cu 2,8% față de anul precedent. Acest semnal trebuie să trezească îngrijorare pentru autoritățile de stat ale Republicii Moldova.

Figura 11: Evoluția comerțului exterior al Republicii Moldova pe grupe de țări, 2010 - 2011, mil. USD

Sursa: BNS

Dacă 4-5 ani în urmă, comerțul extern era preponderent orientat spre țările CSI, apoi în ultimii doi ani (2010; 2011), balanța comerțului extern cu țările UE și cele din CSI tinde spre o corecție rapidă înspre UE, datorită ritmurilor de export spre UE mai mari decât a celor spre CSI. Orientarea comerțului spre țările UE demonstrează valorificarea oportunităților de comerț asimetric cu EU.

BALANȚA COMERCIALĂ CU MĂRFURI

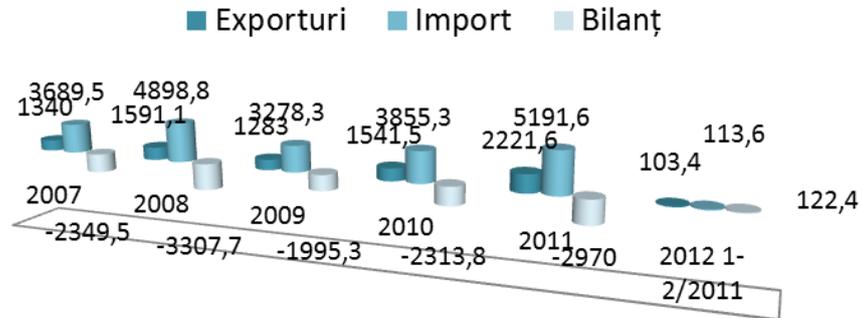
Rezultatele operațiunilor de import-export, care a surprins economia națională în 2010 cu o creștere vertiginoasă s-au păstrat și în anul 2011. Astfel, creșterea exporturilor spre UE din 2010 a adăugat la activ 358,8 milioane USD, iar cea din CSI 315,2 milioane dolari SUA. În toată evoluția sa, comerțul internațional al Republicii Moldova poate fi împărțit în două etape, până la 2008 și după. Anul 2008 a fost marcat de cele mai mari volume ale comerțului internațional din perioada anilor 1992-2008, când exportul a atins 1591,1 milioane USD, iar importul - 4898,8 mil. dolari SUA. În anul 2009, volumul de comerț internațional al Moldovei a înregistrat o reducere dramatică, datorită crizei financiare mondiale. Balanța comercială cu mărfuri pe tot parcursul anilor 2007-2012 (tr.1) (vezi Figura 12) a înregistrat un deficit major. Cel mai mare ritm de creștere a deficitului comercial al comerțului cu mărfuri al Moldovei a fost înregistrat în anul 2008, când acesta a atins nivelul de 3307,7 milioane dolari SUA.

Pentru anul 2011, cu un volum al comerțului internațional de 7413,2 mil. USD, deficitul balanței comerciale a constituit 2970,0 mil. USD, pe când cu un volum mai mic cu 14,2% (6498,9 ,8 mil. USD) în 2008 a fost înregistrat cel mai mare deficit al balanței comerciale din toată perioada de existență a Republicii Moldova. Volumul de export a acoperit doar 42,8% din volumul de import, pe când în 2010 deficitul balanței comerciale a constituit 2313,8 mil. USD.

Deficitul balanței comerciale cu mărfuri a Moldovei crește cronic, iar structura exportului suportă schimbări calitative

Reieșind din estimările pentru 2012, deficitul balanței comerciale va constitui aproximativ 3581,0 milioane USD ori cu 12,1% mai mult decât în 2011. Aceasta confirmă prognozele, despre care s-a vorbit mai sus, privind reducerea discrepantei ritmurilor dintre export-import în următorii ani, aproximativ cu 1,5-2,0%.

Figura 12: Balanța Comercială 2007-2012

Sursa: BNS

În structură regională și pe țări, deficitul balanței comerciale în anul 2011 a variat considerabil. Cel mai mare deficit a fost înregistrat cu Ucraina în mărime de 488,1 milioane dolari, fiind în creștere cu 11,72% față de anul 2010, urmată de China cu 395,9 mil. USD, în creștere cu 24,54 %, Turcia cu 293,5 mil. USD – în creștere cu 38,5% față de 2010, Germania – 285,0 mil. USD, în creștere cu 29,96%, Romania - 197,8 mil. USD, în creștere cu 52,86%, Federația Rusă - 197,4 mil. USD, în creștere cu 52%, etc. Balanța comercială pozitivă în 2011 a fost înregistrată numai cu Marea Britanie +36,9 mil. USD, Kazahstan +13,5 mil. USD, Afganistan +5,6 mil. USD, Azerbaidjan + 3,0 mil. USD, Armenia +2,6 mil. USD, alte țări cu schimburi comerciale nesemnificative, cum ar fi Cipru, Guatemala, Hong Kong, Siria, Panama, Norvegia, ș.a. Pentru perioada următorilor ani prognozăm o creștere în jur de 11-13 % anual a exporturilor în țările din UE, 9-11% în țările CSI, de asemenea importurile vor prevala în continuare asupra exporturilor și vor menține ritmuri de creștere în jur de 12% anual în următorii trei ani (2012-2014).

Pentru Moldova reexporturile pot deveni un suport considerabil pentru PIB, iar pentru exportatori una dintre cele mai profitabile afaceri

REEXPORTURILE

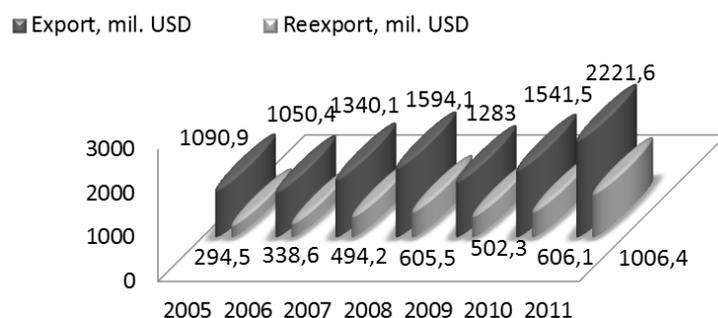
Termenul de „reexport” nu este explicat nici într-un act normativ. Însă toate condițiile legate de procesele de import-export sunt prevăzute de Codul Vamal al Republicii Moldova nr. 1149-XIV din 20.07.2000, Hotărârea Guvernului nr. 1140 din 02.11.2005 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a destinațiilor vamale prevăzute. În Articolul 1 „Noțiuni principale” ale Codului Vamal nu este prevăzută noțiunea de „reexport”, așa după cum nu este prevăzută nici într-un alt act normativ din Moldova. Această noțiune se cere introdusă în Codul vamal, care ar „face lumină” în speculațiile privind operațiunile de export.

Termenul de reexport apare în mai multe dicționare sub diferite aspecte cu caracter economic, financiar, de business etc. O definiție a termenului de reexport ar presupune – *scoaterea din țară a mărfurilor, care au*

fost importate mai înainte fără ca ele să sufere vre-un proces de transformare, separație, modificare sau completare, sau asupra cărora s-au efectuat lucrări, care nu le-au schimbat forma, conținutul și destinația (reambalare, sortare, etc.), pentru a fi vândute în alte țări. Pe parcursul anilor, în Republica Moldova se face confuzie în volumul de export curat. Conform datelor Serviciului Vamal și Biroului Național Statistică o mare parte din volumurile de comerț internațional revine reexporturilor. Astfel, în toată perioada de tranziție a economiei Moldovei acest fenomen a fost în creștere. Mai accentuat se înregistrează, începând cu anul 2005. Cel mai pronunțat volum al reexportului este înregistrat în anul 2011 și a constituit 1006,4 milioane USD sau 45,1%. Practic, operațiunile de export din Moldova ocupă doar 13,6% din comerțul internațional al Republicii Moldova.

Pe termen mic și mediu se prevede o creștere a operațiunilor de reexport cu ritmuri aproximativ de 2-3 procente anual. Pentru sfârșitul anului 2012 volumul reexportului va înregistra o creștere de aproximativ 4-5 procente față de anul 2011 și va atinge 1260,0 milioane USD.

Figura 13: Volumul de reexporturi, 2005-2011

Sursa: Alcătuit de ME

Indicatorul de reexport de fapt ne explică situația economică a operațiunilor de comerț internațional al Republicii Moldova. Atât exportul net, cât și reexportul produc venituri (valoare adăugată). Diferența de prețurile de import și reexport este una mare, astfel având un impact pozitiv asupra PIB-ului. Impactul financiar al reexportului este benefic pentru bugetul de stat. Operațiunile de reexport în următorii 2-5 ani vor deveni tot mai atractive.

EVOLUȚIA IMPORTURILOR DE GAZE NATURALE

Importul de gaz natural în Republica Moldova, în perioada 2007-2011 s-a efectuat în conformitate cu contractul încheiat între SA „Moldovagaz” și SA „Gazprom” din Rusia, prelungit până la 31 martie 2012. Pe parcursul anului 2012 se va finaliza construcția gazoductului de nord și de sud prin care vor fi redirecționate furnizările de gaze naturale pentru țările europene, ocolind Ucraina, aceasta din urma fiind privită de Rusia ca un rău exploatator a conductelor de tranzit a gazului. Din cauza aceasta Moldova se poate pomeni sub acutizarea crizei energetice.

Cel mai mare volum de gaze naturale importate de Moldova în perioada analizată a fost înregistrată în anul 2007 și a constituit 1305,4 milioane metri cubi. În anul 2011 volumul de import a gazului rusesc a constituit 1152,1 mil. metri cubi, înregistrând o reducere cu 3%.

Tabelul 6: Volumul de gaz natural importat de Republica Moldova, 2007-2011

№	Indicatori	2007	2009	2010	2011	2011/10
1	Import, mil. m3	1 305.4	1 126.3	1187.8	1152.1	97,0%
2	Tranzit, mil. m3	23 692.8	1 7891.0	16670	19989.5	120,0%

Gazul rusesc face Moldova a fi vulnerabilă și dependentă de est

În primul trimestru al anului 2011, prețul la gazul natural importat în Moldova a constituit 292,88 dolari USD pentru o mie de m3, în trimestru II – 321,71 USD, trimestru III – 368,39 USD, trimestru IV – 402,27 USD. Astfel, prețul la gazul natural importat a înregistrat o creștere în trimestru IV față de primul trimestru al anului 2011 cu 25,04%.

Pentru sfârșitul anului 2012 se prevăd două scenarii de modificare a prețului. Un scenariu ar prevedea ca prețurile să rămână stabile sau să se reducă nesemnificativ. Al doilea ar prevedea o creștere a prețului la gazul importat din Rusia de până la 15-20%. În condițiile în care Moldova va fi incapabilă să-l negocieze, or situația social-politică și relațiile dintre cele două maluri ale Nistrului nu vor înregistra rezultate vizibile în partea ameliorării, atunci se va realiza al doilea scenariu.

Tabelul 7: Dinamica prețului de cumpărare al gazului natural în 2008-2011, (dolari USD/1000 m3)

	I tr.	II tr.	III tr.	IV tr.	Preț mediu
2008	190.85	216.85	257.9	283.51	232.3
2009	339.25	255.71	186.64	196.59	263.85
2010	231.71	253.91	267.03	268.96	250.12
2011	292.88	321.71	368.39	402,27	339,33

Sursa: Rapoartele ANRE, Moldovagaz

INFLUENȚA CURSULUI VALUTAR ASUPRA DREPTURILOR DE EXPORT-IMPORT

Cursul de schimb al leului moldovenesc este pârghie de menținere a economiei naționale în suspans

Raportul dintre leul moldovenesc, dolarul american și euro are un rol important pentru dezvoltarea economiei naționale. Influența acestui raport se răspândește asupra operațiunilor de import-export. La rândul lor, operațiunile de export-import au impact asupra formării bugetului de stat. În mare măsură acesta depinde de corelația dintre cursul valutar și volumul operațiunilor de comerț internațional. Plățile percepute de către serviciul vamal sunt corelate prin legea bugetelor de stat anuale la cur-

sul de schimb al leului moldovenesc. În prezent, cursul valutar reprezintă un instrument ce facilitează economia bazată pe import.

În 2012 cursul de schimb al monedei euro față de dolar va menține o tendință de descreștere și, respectiv, leul moldovenesc va înregistra o descreștere. Însă păstrând raportul dintre MDL/USD și MDL/EUR la nivelul EUR/USD putem prognoza și în continuare menținerea economiei bazate pe importuri. În aceste condiții este necesar să lăsăm loc, ca treptat să se manifeste factorii reali de care depinde rata de schimb și încet să se treacă la un curs de schimb valutar ce stimulează exporturile.

În acest context, analiza structurii perceperii drepturilor de import-export pentru anul 2011, demonstrează o creștere practic la toate capitolele. A fost înregistrată o reducere a ritmului de încasare a taxelor vamale la accize la produsele petroliere altele decât benzina și motorina cu 77,9 milioane, ceea ce constituie 211,7% față de anul 2010. În total pentru anul 2011 volumul taxelor și impozitelor de la operațiunile de import-export a constituit 11,9 miliarde lei, în creștere cu 122%. Situația structurii surselor de venit la bugetul de stat se menține mai mulți ani aceiași. Pentru anul 2012 volumul drepturilor de import-export va crește aproximativ cu 16% și va însuma un volum de aproximativ 13,56 miliarde lei.

**Norocul bugetului
moldovenesc vine
de la vamă ...**

GOSPODĂRIILE CASNICE

TENDINȚE GENERALE

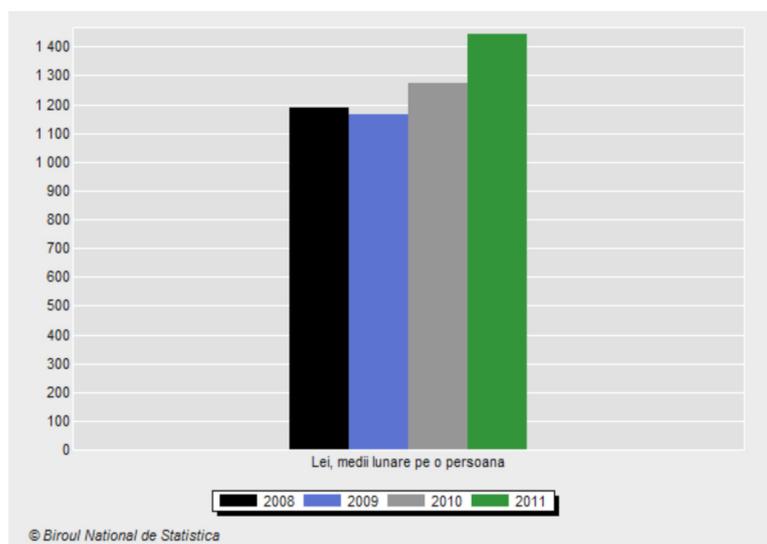
Consumul privat va rămâne un factor determinant al creșterii economice pe termen mediu

Pe parcursul ultimilor ani, consumul final al gospodăriilor casnice a constituit un factor determinant al creșterii PIB-ului. Această tendință se va păstra și în anul curent, dar cu un ritm de creștere mai moderat, odată cu temperarea creșterii surselor de finanțare a consumului privat. Situația din sfera socială prezintă unele semne de ameliorare datorită restabilirii veniturilor disponibile și transferurilor din străinătate ale persoanelor fizice până la nivelul anilor de precriză.

VENITURILE SI CHELTUIELILE GOSPODĂRIILOR CASNICE

Consumul gospodăriilor populației în 2011 s-a majorat cu 12.0 la sută comparativ cu anul precedent (+25,0 la suta față de anul 2008), preponderent datorită majorării surselor de finanțare a acestuia (creșterea salariilor și indemnizațiilor sociale, remiterilor și creditelor) și a generat un impact pozitiv asupra dinamicii PIB.

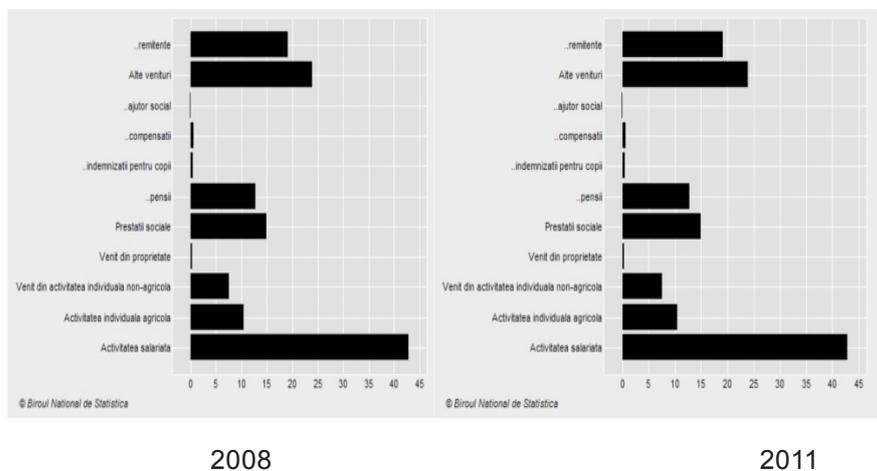
Figura 14: Dinamica veniturilor disponibile, 2008-2011

Sursa: BNS

Conform datelor BNS, cea mai mare contribuție la creșterea consumului populației în 2011 au avut-o cheltuielile aferente procurării bunurilor pentru consumul final, care s-au majorat cu 11.9 la sută, comparativ, cu perioada similară a anului precedent. Cea mai mare parte a cheltuielilor tradiționale rămâne a fi destinată necesarului de consum alimentar - 43,5 la suta (+2,3 față de anul 2008), întreținerea locuinței - cca 18 la suta (+1,8 p. p., 2008) și pentru încălțăminte și îmbrăcăminte - cca 10 la sută (-2,4 la sută 2008).

Figura 15: Structura surselor veniturilor disponibile medii lunare pentru o persoană, 2008 și 2011

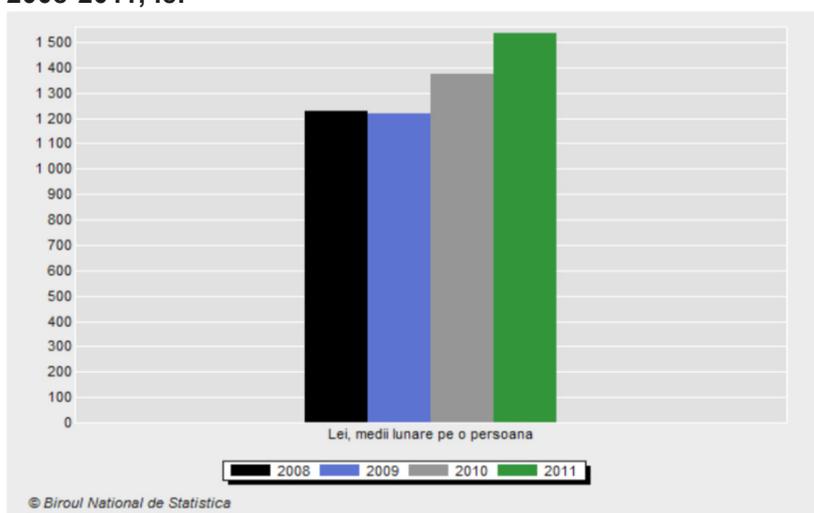
**În 2008-2011
reducerea
veniturilor
din remite
din partea
migranților cu
cca 4% ...**

Sursa: BNS

De menționat, că în medie, gospodăriile din mediul rural, pentru asigurarea consumului de produse alimentare, cheltuiesc cu cca 5-7 la sută mai mult decât populația urbană. În structura consumului final privat predomină cheltuielile bănești – cca 90 la sută. Ponderea cheltuielilor în formă naturală a gospodăriilor rurale este de 6 ori mai mare decât a celor urbane, datorită acoperirii necesarului de consum alimentar din activitatea agricolă pe cont propriu.

**... a fost
compensată cu
creșterea cu 4%
a indemnizațiilor
sociale și
ajutorului social
din partea
Guvernului**

Figura 16: Cheltuielile de consum medii lunare pe o persoană în 2008-2011, lei

Sursa: BNS

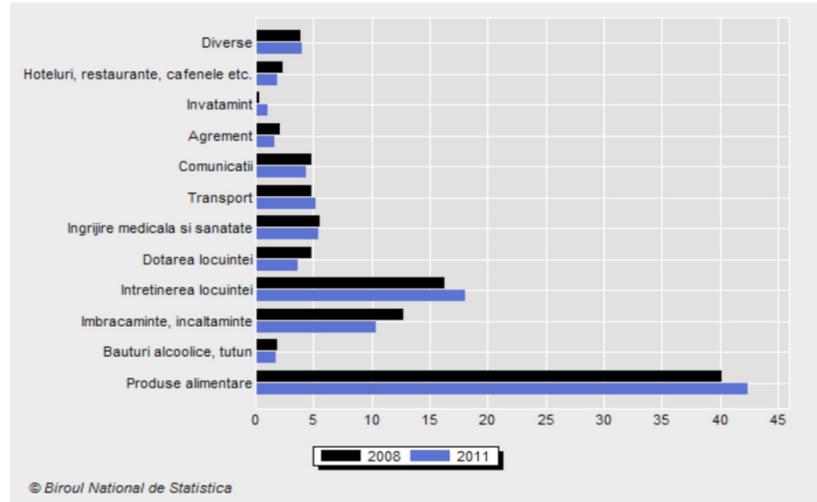
În ansamblu, cheltuielile medii de consum pe o persoană în anul 2011 au constituit 1444,71 lei și au crescut în comparație cu anul precedent cu 171,0 lei (+256 lei față de 2008).

Înainte de criza, salariile și pensiile au avut impact asupra nivelului de trai al populației atât în zona urbană, cât și în zona rurală, însă acest impact a fost unul marginal. Pe parcursul anilor 2008-2011, ponderea

**Măsurile
Guvernului
de susținere
a grupurilor
vulnerabile au
"amortizat"
impactul negativ al
crizei**

salariilor și indemnizațiilor sociale în veniturile disponibile a crescut cu 5%, acoperind anul trecut cca 63% din toate sursele de venit medii lunare pentru o persoană. Printre factorii principali ai acestei creșteri sunt de menționat măsurile de susținere a grupurilor vulnerabile prin acordarea indemnizațiilor sociale, precum și ajutorul de șomaj, indexarea pensiilor și mărirea salariilor în sectorul public.

Figura 17: Cheltuieli de consum medii lunare pe o persoana în anul 2008 și în 2011, %

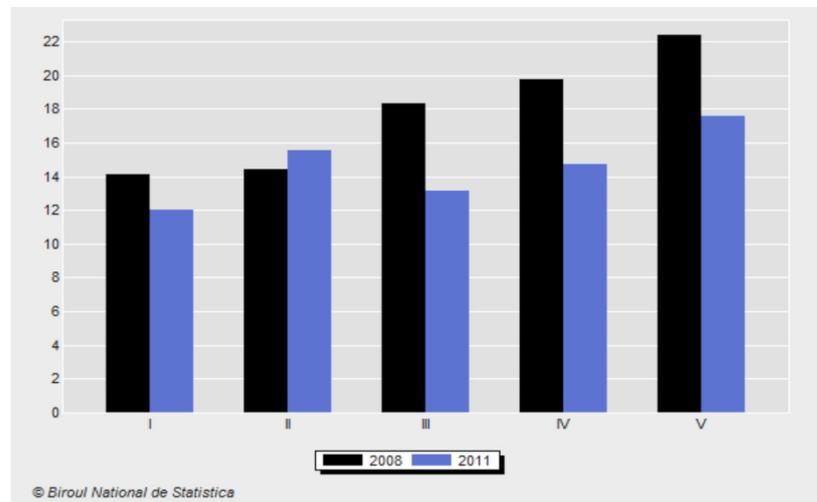
Sursa: BNS

Costul fortei de muncă ramâne o sursă principală a finanțării consumului final privat...

În 2011, creșterea principalelor surse de finanțare s-a temperat considerabil, înregistrând o valoare doar 1,4 la sută în termeni reali față de perioada similară a anului precedent. În acest sens, principala sursă de finanțare, ca și în ultimii ani, rămâne a fi costul total al forței de muncă (fondul de salarizare) care a consemnat o creștere de 5,2 la sută în termeni reali față de anul 2010 și a generat astfel o contribuție pozitivă maximă la evoluția surselor de finanțare.

Figura 18: Ponderea remitentelor în veniturile populației pe o persoana după quintile, anii 2008 și 2011, %

...Iar ponderea remitentelor în veniturile gospodăriilor ramâne sub nivelul anului 2008

Sursa: BNM

Volumul plăților aferente asigurărilor sociale a înregistrat o micșorare de 0,6 la sută în termeni reali, generând o contribuție negativă modestă la dinamica surselor de finanțare.

În același timp, conform datelor BNM, o contribuție pozitivă, dar nesemnificativă a avut-o creșterea cu 10 la sută a creditelor noi acordate populației.

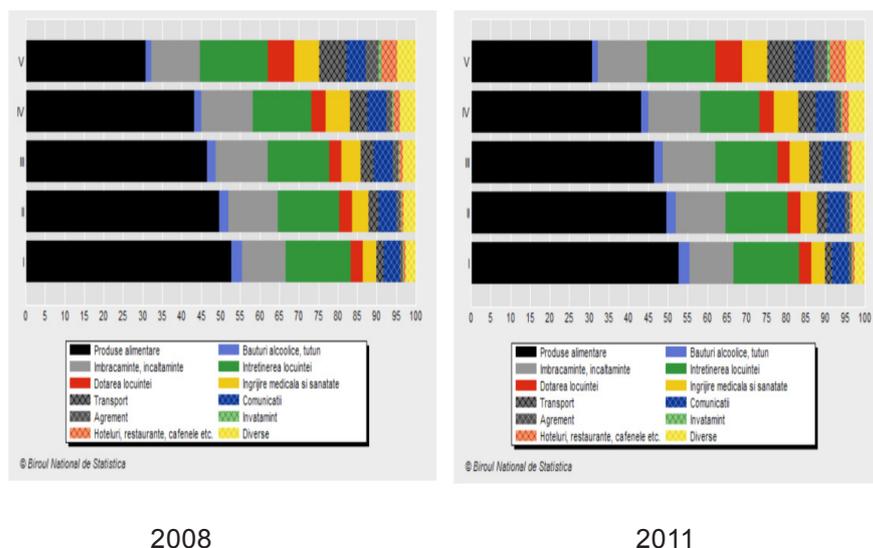
Remitențele, un alt element cu pondere importantă în cadrul surselor de finanțare, au înregistrat o descreștere în termeni reali de 1,5 la sută în anul precedent. În 2011 transferurile persoanelor fizice aflate la muncă în străinătate au constituit circa 18.8 la sută din PIB, (27.3% în anul 2008). Creșterea din perioada analizată s-a datorat atât transferurilor din țările membre ale CSI, cât și a celor din restul lumii.

SĂRĂCIA ȘI INEGALITATEA

Creșterea economică bazată pe consumul final privat finanțat din remitențe a contribuit la reducerea sărăciei, asociată cu creșterea veniturilor populației și îmbunătățirea accesului la serviciile medicale și educaționale. Totodată, ponderea remitenților în structura veniturilor disponibile ale populației este în descreștere continuă pe parcursul ultimilor trei ani, micșorându-se de la 19,1% în anul 2008 până la 15,3% în 2011. Menținerea acestui trend creează riscuri pentru actualul model de creștere economică finanțat în mare parte din transferurile bănești din străinătate a persoanelor fizice. Se menține discrepanța dintre veniturile disponibile după forma de reședință. În 2008-2011 veniturile persoanelor fizice din zona urbană au crescut de 1,3 ori mai repede decât a celor din zona rurală.

Actualul model de creștere economică este însoțit de creșterea inegalității

Figura 19: Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe quintile în 2008 și 2011, %

Sursa: BNS

Criza economică a afectat cel mai mult gospodăriile din quintilele I-III prin reducerea veniturilor din angajarea pe piața muncii și a remitențelor...

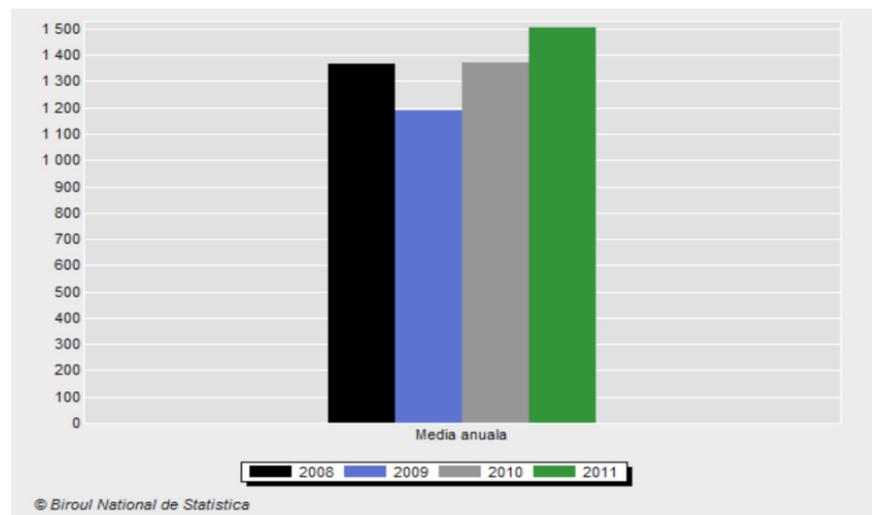
Datele ne demonstrează că există diferențe esențiale în structura consumului populației bogate în comparație cu consumul populației sărace. Cea mai mare parte din cheltuielile totale ale populației - 41%, o reprezintă cheltuielile alimentare. Ponderea acestora în total s-a majorat, pentru prima dată în ultimii trei ani, cu circa 2 la sută. În 2010, cheltuielile de consum ale populației din decila superioară au fost de circa 7 ori mai mari față de cheltuielile de consum ale populației din decila inferioară. Cei mai săraci cheltuiau în medie 487,28 lei, în comparație cu cei mai înstăriți, care cheltuiau lunar circa 3368 lei.

Asigurarea cu necesarul alimentar constituie o prioritate pentru populația săracă, factor ce limitează accesul acesteia la alte mărfuri și servicii. Pe lângă cheltuielile pentru produsele alimentare, o altă componentă principală în cheltuielile de consum ale populației sărace sunt cheltuielile pentru întreținerea locuinței. În medie, acestea reprezintă 18%, iar populația din decila inferioară alocă pentru aceste cheltuieli lunar 15% din coșul de consum. Astfel, circa 60% din resursele financiare ale populației sărace sunt absorbite de asigurarea cu produse alimentare și întreținerea locuinței. Acest fapt generează limitarea resurselor gospodăriilor sărace necesare pentru asigurarea cu alte mărfuri și servicii, care le-ar asigura un trai decent. De exemplu, cele mai bogate 10% din gospodăria cheltuiesc, în medie, lunar 350 lei pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, iar cele mai sărace gospodării – doar 45 lei sau de circa 7 ori mai puțin.

...ceea ce creează riscuri de creștere a ratelor sărăciei în aceste grupuri

Criza economică a afectat cel mai mult gospodăriile din quintilele inferioare de distribuție a veniturilor disponibile. Astfel, gospodăriile din quintilele I-III sunt, îndeosebi, afectate de reducerea veniturilor din angajarea pe piața de muncă, în general, și din autoangajarea în agricultură, în particular. Reducerea remitențelor, începând cu ultimul trimestru al anului 2009 va contribui, probabil, la creșterea ratelor sărăciei nu doar în mediul rural, dar și în cel urban, care depinde, într-o măsură considerabilă, de transferurile emigranților.

Figura 20: Minimul de existență, media anuală în 2008-2011, lei

Sursa: BNS

Conform datelor recente, în 2011 circa 730 mii persoane au avut un consum mai mic decât pragul sărăciei absolute și circa 50 mii persoane – un consum sub pragul sărăciei extreme. În anul 2012 se așteaptă păstrarea tendinței ultimilor cinci ani de diminuare modestă a nivelului sărăciei, care va fi însoțită de o creștere lentă a inegalității.

PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

TENDINȚE GENERALE

Pe parcursul anilor 2010-2011, populația ocupată s-a redus cu peste 350 mii oameni. Datele recente arată că în 2012 riscurile de revenire a acestei tendințe se vor păstra. Acest lucru se datorează creșterii intenției de migrare în Rusia și mărimii nivelului ocupării neformale în sectorul real, riscuri, care nu pot fi recuperate cu reducerea nesemnificativă a ratei șomajului cu 0,6% în anul 2011.

În primul trimestru al anului 2012, câștigul salarial lunar a crescut cu peste 8,3% față de aceeași perioadă a anului 2011, datorită creșterii salariilor bugetarilor (media trimestrială - 2 860,2 lei), în sectorul real media trimestrială a constituit 3345.5 lei. Încetinirea tempoului de creștere economică va limita creșterea salariilor pe parcursul anului 2012.

POPULAȚIA OCUPATĂ

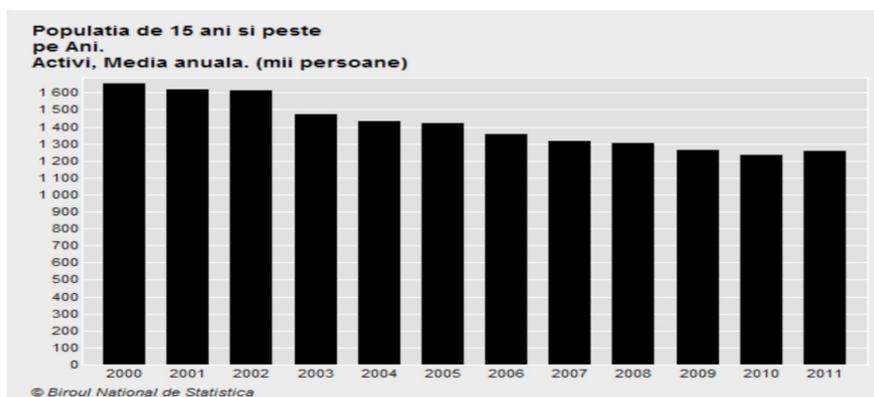
Asupra dinamicii ocupării forței de muncă, activității economice și șomajului, influențează un număr de factori interni și externi ce țin de piața muncii: a) schimbarea normelor de reglementare a pieței muncii în interiorul țării (condițiile de înregistrare și acordare a ajutorului de șomaj, condițiile de ocupare a forței de muncă și salarizare a angajaților, reglementarea în domeniul pensionării și asigurării medicale etc.); b) costul forței de muncă în interiorul țării și în țările din regiune; c) fluctuațiile migrației, condiționate de îmbunătățirea sau înrăutățirea climatului de afaceri în RM și în țările recipiente fluxului principal de migrație din Moldova.

Pe parcursul anilor 2001-2011, populația ocupată s-a redus semnificativ, cu peste 350 mii oameni. Conform datelor oficiale recente, ameliorarea relativă a situației pieței muncii în ultimii doi ani, poate fi afectată din cauza agravării situației în sectorul real (în domeniul serviciilor de transport și stăgării continue în construcții).

Pe parcursul tranziției, populația Republicii Moldova s-a redus cu peste o cincime ...

...iar piața forței de muncă a fost afectată de emigrarea aproape a unui sfert din populația activă

Figura 21: Evoluția populației ocupate, 2001-2011, mii oameni

Sursa: BNS

În anul 2011, populația economic activă a atins nivelul anilor de precriză (1307,5 mii în 2011 comparativ cu 1302,8 mii în 2008), în timp ce, ponderea populației ocupate a constituit doar 89,8 la sută, rămânând cu 6,2 puncte procentuale sub nivelul anului 2008.

Datele recente arată că caracterul economic activ al populației va rămâne foarte scăzut și în anul curent, ceea ce creează riscuri pentru implementarea obligațiilor internaționale ale Moldovei. În anul 2011, nivelul ocupării a constituit doar 39,5 la sută, ceea ce e cu 15,5 puncte procentuale mai puțin decât ținta prevăzută în Obiective de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) pentru anul 2012.

Tabelul 8: Dinamica caracterului economic activ al populației, 2008-2012, %

	2008	2009	2010	2011	2012e
Rata de activitate	44.3	42.8	41.6	42.3	> 42.3
Rata de ocupare	42.5	40.0	38.5	39.5	> 39.5
Rata șomajului, BIM	4.0	6.4	7.4	6.8	< 6.8

Sursa: BNS

Munca în străinătate, ocuparea informală și veniturile tenebre au o influență mai mare asupra caracterului economic activ, decât stimulentele existente pe piața muncii

Datele comparative ale dinamicii de ocupare pe parcursul ultimilor ani de notă, cel puțin, două regularități semnificative.

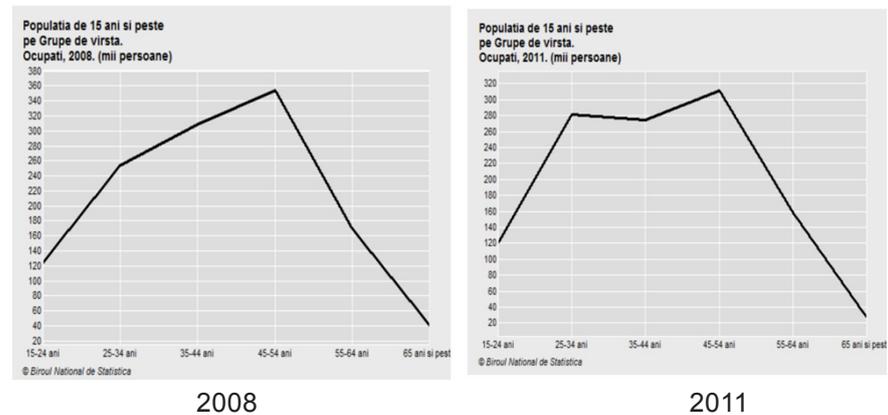
În primul rând, modificările în legislație nu au putut schimba influența mai puternică a migrării în afara țării și a economiei informale asupra pieței muncii. Posibilitățile de ridicare a nivelului de trai, asigurate de către munca în străinătate, ocuparea neoficială și veniturile tenebre au o influență mai mare asupra caracterului economic activ al populației decât, de exemplu, avantajele pe care le acordă stagiul înalt de cotizare și creșterea acumulărilor personale pentru pensii.

Schimbările recente în Codul Muncii nu stimulează angajarea celor din grupul de vârstă tânără și medie în câmpul muncii

În al doilea rând, schimbările legislației au fost benefice pentru generația mai în vârstă, decât pentru lucrătorii de vârstă tânără și medie, din cauza mobilității și a competitivității mai scăzute a generației de lucrători de vârstă a treia.

Conform datelor BNS, în perioada anilor 2008-2011 peste 300 de mii de lucrători cu vârsta de 15-54 de ani se aflau permanent la muncă în afara țării. De menționat că în 2011, fluxul migranților din grupa medie (25-44 de ani) a depășit nivelul anului 2008 (171,7 mii în 2011 comparativ cu 165,4 mii de persoane în 2008) și a constituit mai mult de 50 la sută din tot numărul de lucrători plecați la muncă în străinătate.

Figura 22: Populația ocupată pe grupuri de vârstă, 2008 și 2011

Sursa: BNS

Acest fapt este susținut de trendurile curente în dinamica șomajului. În perioada 2008-2011, rata șomajului a fost semnificativ de înaltă anume în aceste grupuri de vârstă. Numărul de șomeri de vârstă medie s-a dublat în anii după criză și este de trei ori mai mare decât media pe țară. Cei mai afectați de șomaj sunt bărbații din zona rurală, cu studii secundare profesionale și liceale, numărul cărora a fost în permanentă creștere în această perioadă.

În ultimii patru ani, numărul de șomeri de vârstă medie s-a dublat și este de trei ori mai mare decât media pe țară

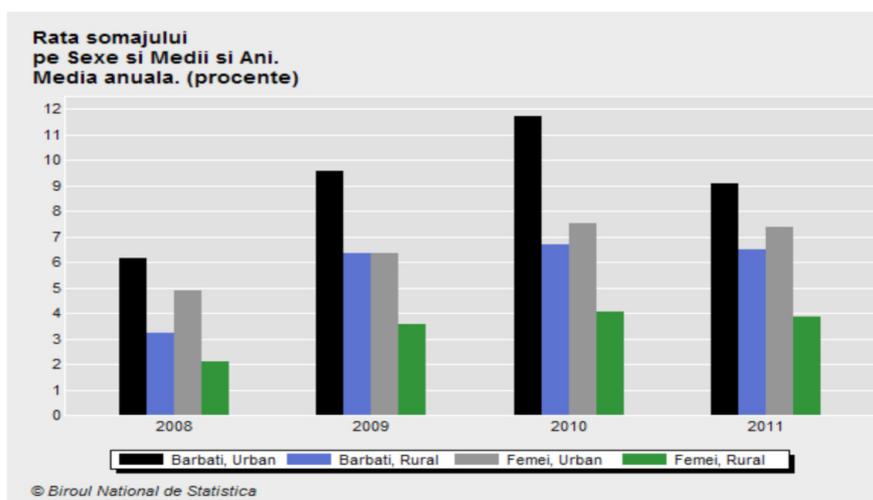
Tabelul 9: Rata șomajului, 2008-2011

	2008	2009	2010	2011	2012e
Rata șomajului, media anuală, dintre care:	4.0	6.4	7.4	6.8	> 6.8
Femei cu vârsta 25-44 de ani	8.4	11.2	17.3	17.1	> 17
Bărbați cu vârsta 25-44 de ani	12.3	23.6	27.8	26.9	> 6.9

Sursa: BNM, calculele ME

În perioada respectivă, șomajul a afectat, în mod diferit, populația de ambele sexe și de diferite vârste. Dinamica șomajului bărbaților și femeilor denota că cea mai mare rată a șomajului este caracteristică populației de vârstă mai redusă (15-24 ani). Aceasta se referă atât la bărbați, cât și la femei, ceea ce corespunde tendințelor mondiale. O altă particularitate a șomajului în această categorie de vârstă este lipsa diferențelor gender la nivelul șomajului. Altfel stau lucrurile cu populația de vârstă mai înaintată: rata șomajului la femei cedează cu mult indicatorului similar calculat pentru bărbați.

Figura 23: Dinamica ratei șomajului, media anuală, 2008-2011

Sursa: BNS

Dinamica ratei șomajului în 2008-2011 reflectă reacția pieței muncii la criză în sectorul real al economiei cu un lag de un an. În majoritatea grupurilor de vârstă la bărbați și la femei s-a înregistrat o creștere semnificativă a șomajului, care s-a dublat în 2008-2010. În 2011-2012 situația pe piața muncii va reveni la nivelul anului 2008.

Nivelul de plasare la primul loc de muncă a absolvenților în acești ani a fost extrem de redus, din cauza lipsei locurilor de muncă și remunerării joase, precum și a surplusului de absolvenți la unele specialități.

O altă problemă majoră rămâne lipsa oportunităților de angajare în mediul rural. Fiecare al șaselea din numărul total de șomeri provine din mediul rural. Totodată, numărul locurilor vacante gestionate în 2011 a fost mai puțin de 10% din totalul locurilor de muncă.

Piața muncii rămâne rigidă și nu corespunde cererii economiei naționale

Conform datelor ANOFM, numărul locurilor vacante în ultimii doi ani este de peste 26 mii, dintre care 80 la sută sunt destinate pentru muncitori cu un salariu neatractiv de până la 2000 lei și condiții neadecvate de muncă. Peste 60 la sută din locurile vacante înregistrate sunt solicitate de sectorul privat.

La oficiile forței de muncă în ianuarie-decembrie 2011 au fost înregistrați circa 67,3 mii șomeri, cu 17,5% mai puțin decât numărul acestora înregistrați în perioada similară a anului 2010.

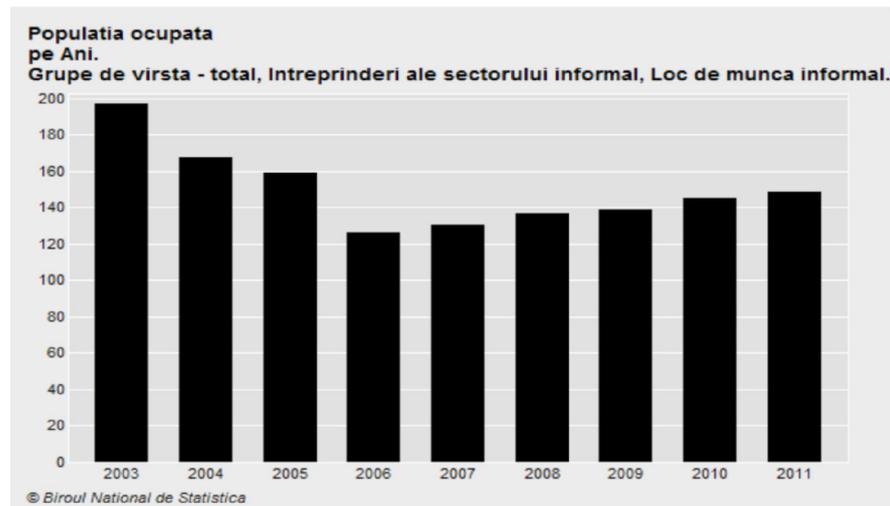
Piața muncii rămâne rigidă, demonstrând necorespunderea cererii cu oferta, fapt care se datorează necorespunderii calității și competitivității potențialului uman cu necesitățile și cerințele patronilor.

MUNCA INFORMALĂ

Schimbările recente în Codul Fiscal și creșterea poverii fiscale vor genera salarizarea neformală și activitatea antreprenorială în zona gri a economiei

Sectorul informal pe parcursul ultimilor ani înregistrează o tendință durabilă de creștere pronunțată. Ponderea ocupării informale în totalul populației ocupate, conform datelor oficiale, a constituit circa de 30 la sută, media pe țară. De menționat că munca informală și salariile în plic, practic, nu se întâlnesc în sectorul public. Cele mai multe persoane ocupate informal sunt înregistrate în agricultură, comerț, construcție și transport unde ponderea activității antreprenoriale în afara evidenței fiscale și statistice, după estimările ME, atinge de la 40 până la 60 la sută. Recentele cercetări ME în sectorul real demonstrează că creșterea poverii fiscale și schimbările recente în Codul Muncii vor genera o creștere a activității agenților economici în zona gri a economiei naționale în anul 2012.

Figura 24: Dinamica locurilor de muncă în sectorul informal, 2003-2011

Sursa: BNS

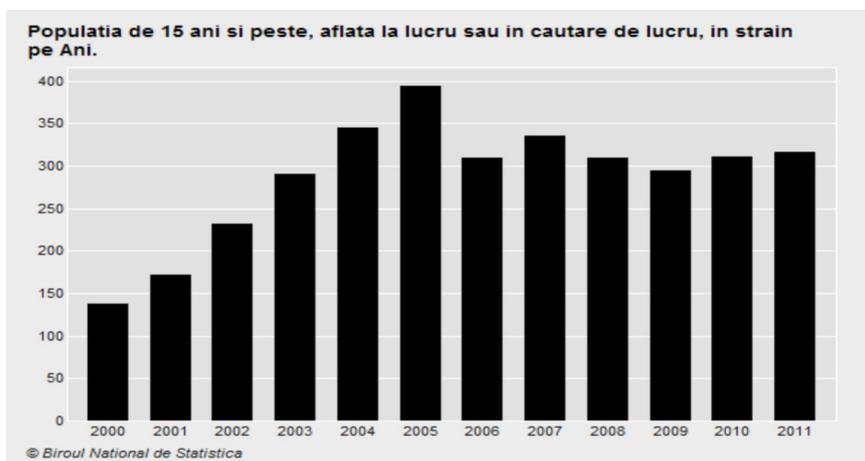
Datele statistice indică că în prezent ocuparea neoficială a obținut în Republica Moldova o răspândire foarte largă atât între bărbați, cât și între femei. Cu toate acestea, ocuparea neoficială a bărbaților, în mare măsură, ține de activitatea întreprinderilor și se caracterizează prin varietatea domeniilor de întrebuintare a muncii, iar a femeilor, în mare măsură, este individualizată și se concentrează în agricultură, comerț și servicii.

MIGRAȚIA

Migrația forței de muncă din Moldova în Rusia și Europa de Vest va rămâne un factor determinant al situației pe piața muncii în următorii doi ani. Drept cotă-parte a populației, Moldova este una dintre primele țări sub aspect de emigrare din lume, iar remitențele oficiale care constituie peste 30% din PIB, au devenit o sursă importantă a finanțării actualului model de creștere economică. Totodată, încetinirea ritmului de creștere a remitențelor din cauza recesiunii economice în regiune, creează riscuri majore pentru durabilitatea creșterii economice în anul curent și pe termen mediu. Fiind generată de salariile mici și condițiile de muncă nesatisfăcătoare din Moldova, dar și de o cerere sporită de forță de muncă tânără în țările UE și în Rusia, migrația va continua să influențeze situația pe piața forței de muncă și în anul 2012. Acest lucru este demonstrat de creșterea considerabilă a numărului populației inactive pe parcursul ultimilor ani, cu toate că rata șomajului s-a redus treptat în anul precedent.

Migrația forței de muncă generată de salariile mici și condițiile de muncă nesatisfăcătoare va influența negativ situația pe piața muncii pe termen mediu

Figura 25: Migrarea forței de muncă în străinătate, mii de persoane, 2000 -2011

Sursa: BNS

Odată cu apropierea Olimpiadei de iarnă din anul 2014, migrația din Moldova în Rusia cu destinația Soci și Krasnodar va deveni tot mai atractivă nu doar pentru bărbații moldoveni, care deja muncesc la construcția obiectelor olimpice, dar și pentru femei și tineri, care se vor angaja în sfera serviciilor hoteliere și transport.

Tabelul 10: Migrația în Rusia și în restul lumii, mii persoane, 2008-2011

	2008	2009	2010	2011
Toate țările	309.7	294.9	311.0	316.9
În Rusia, din care:	191.1	177.2	191.9	204.8
Bărbați, în vârstă de 25-44 de ani	147.5	133.8	147.2	158
Femei, în vârstă de 25-44 de ani	43.6	43.4	44.7	44,7

Sursa: BNS, calculele ME

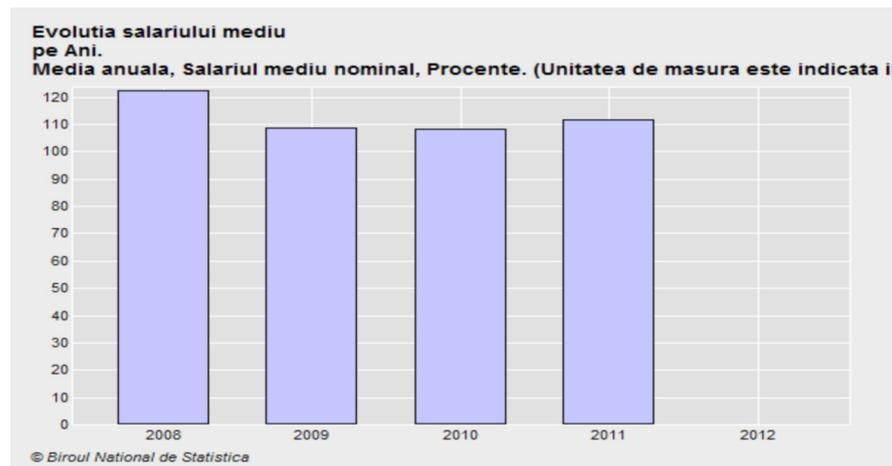
În 2008-2011, fiecare al doilea muncitor plecat în străinătate era bărbat de vârstă medie (25-44 de ani) din zona rurală, cu studii medii generale liceale sau secundare profesionale, care lucra în Rusia. În aceeași perioadă, numărul femeilor de aceeași vârstă, care lucrau în Italia, s-a redus de două ori.

De menționat că nu există soluții preconcepute pentru politici efective în domeniul migrației. Eforturile guvernului de a crea stimulente pentru reîntoarcerea migranților în țară ar putea fi combinate cu stimulente pentru migrația circulară. Migrația circulară ar putea permite migranților să desfășoare perioade de scurtă durată peste hotare, fără crearea unor noi fluxuri de migrație permanentă.

SALARIZAREA

Creșterea salariilor reale stagnează, în ultimii trei ani, de după criza economică. Câștigul salarial mediu nominal brut al unui salariat din economia națională în 2011 a constituit 3193,9 lei și s-a majorat cu 11,6% față de perioada similară a anului 2010 în termeni nominali, iar în termeni reali a crescut doar cu 3,7%.

Situația din sfera socială prezintă semne de ameliorare

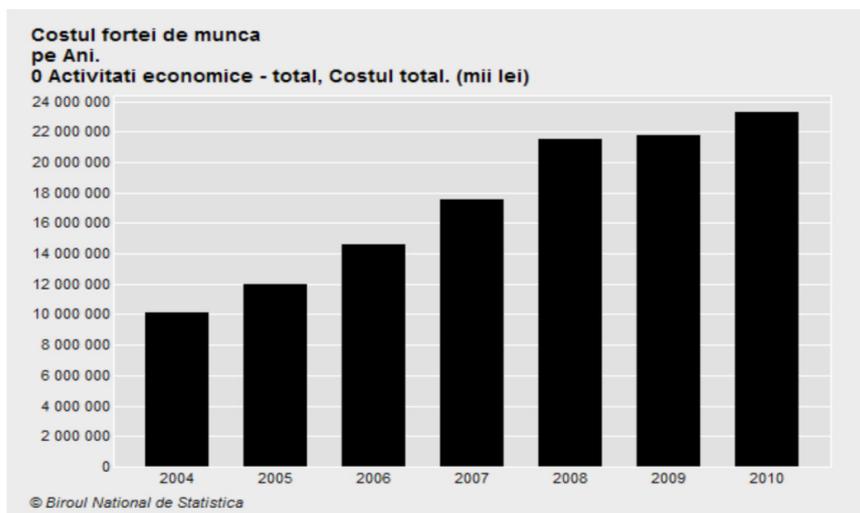

Sursa: BNS

Valoarea medie a pensiei lunare la 1 ianuarie 2012 a constituit 873,9 lei și s-a majorat cu 7,8% față de aceeași perioadă a anului 2011 în termeni nominali, iar în termeni reali a rămas la nivelul anului 2010. Mărimea minimului de existență în 2011 a constituit în medie pe o persoană 1386,4 lei, fiind în creștere față de 2008 cu 9,1%. Veniturile disponibile lunare ale populației 2011 au constituit în medie pe o persoană 1444,7 lei, fiind

în creștere față de trimestrul 2008 cu 8,2% în termeni nominali și cu 2,9% în termeni reali.

Figura 26: Costul forței de muncă în RM, 2004-2010, mii lei

Sursa: BNM

POLITICA MONETARĂ

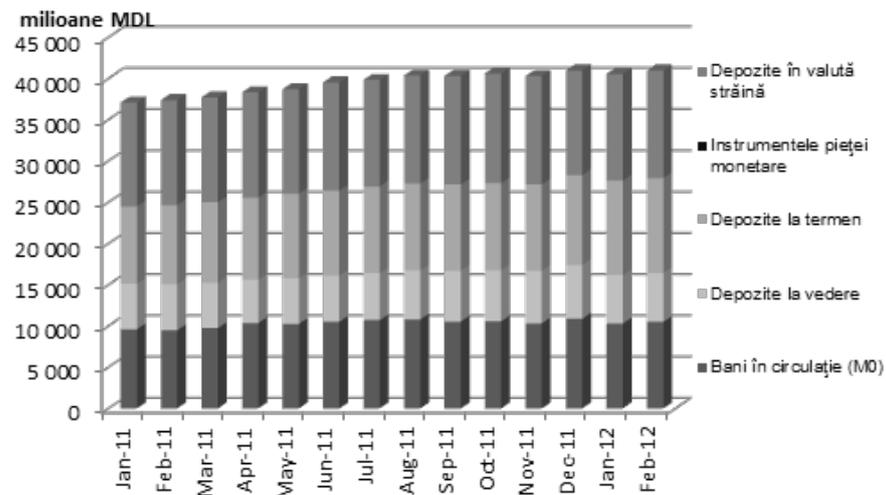
MASA MONETARĂ

Masa monetară a avut trend crescător continuu în 2011, corelat cu cererea de creștere economică

Pe parcursul anului 2011 a fost depășit pragul psihologic de 40 mlrd. al masei monetare, care a înregistrat o creștere stabilă pe întreg parcursul anului, necesară pentru susținerea dezvoltării economice.

Primele luni ale anului 2012, în mod tradițional, nu înregistrează performanțe deosebite, M1 fiind redusă în favoarea creșterii depozitelor. Acesta este un fenomen natural sezonier, explicat prin diminuarea semnificativă a comerțului în ianuarie vs. decembrie și, respectiv, diminuarea necesității de mijloace lichide, care au fost redirecționate, în acest caz, spre o formă mai rentabilă de păstrare a mijloacelor bănești - depozite. Încrederea populației în valuta națională, în urma perturbațiilor valutare USD/EUR de la sfârșitul anului, a determinat majorarea ponderii depozitelor în MDL vs depozite valutare de la 44% din totalul depozitelor - trend stabil pe parcursul întregului an 2011 - spre 47% în ianuarie 2012.

Figura 27: Evoluția masei monetare

Sursa: BNM

Anul 2011 de asemenea a înregistrat un volum de sterilizări impunător, dar în diminuare continuă, până la 2.7 mlrd MDL, datorat, în mare parte, relansării economice și valorificării resurselor în creditare de către sectorul bancar. Portofoliul de credite s-a majorat pe parcursul anului cu 17%. Volumul plasărilor în CBN vor rămâne în continuare un element important, indiferent de cererea de creditare, deoarece cerințele, suficient de dure privind coeficienții obligatorii de lichidare, impun băncile comerciale să mențină un nivel ridicat al activelor lichide.

INFLAȚIA

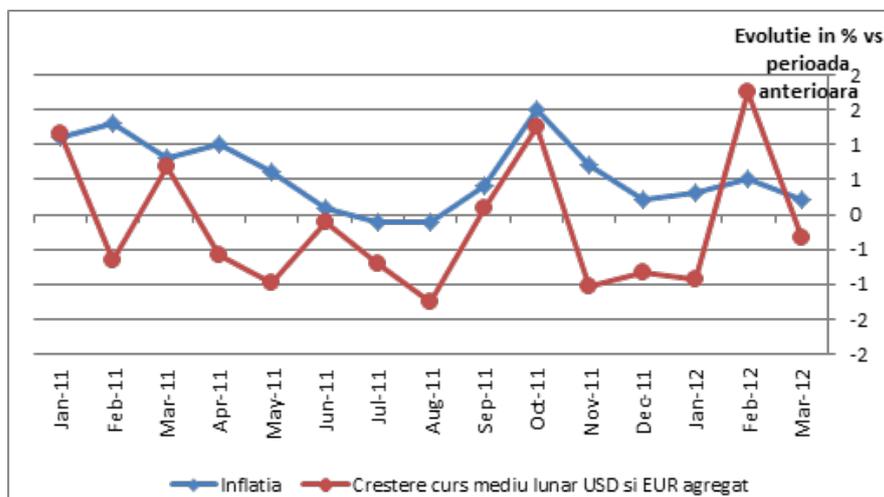
Inflația în 2011 a avut o evoluție predictibilă, prognozată în baza factorilor non-monetari, schimbărilor de tarife, sezonaliității pronunțate și în baza inflației importate. Trendul inflaționist a urmat premiselor evaluate inițial, cu excepția unui singur factor - cursul valutar. Acesta a fost evaluat de către echipa IDIS drept un trend stabil, ba chiar ușor crescător, necesar dezvoltării capacităților interne de producție ale Republicii Moldova. Contrar necesităților economice, pe parcursul anului au fost luate măsuri restrictive de către regulatorul pieței monetare, care, în cupaj cu remitențele în continuă creștere, au dus la un exces de valută și evaluarea leului cu aproximativ 2.4% în mediu față de USD și EUR. Aprecierea leului, în mod natural, a dus la reducerea inflației și, respectiv, prognoza inițială de 8.4% s-a materializat în 7.7% inflație înregistrată la finele anului 2011.

2011 a demonstrat din nou că inflația în Moldova este un fenomen nemonetar și corelația inflație – masă monetară este suficient de slabă pentru a fi luată în calcul în calitate de pârghie regulatoare.

Echipa IDIS-Viitorul a dedicat multiple studii fenomenului inflaționist și rolului inflației non-monetare, care în anumite situații este decisiv în formarea indicatorului dat. Apreciem foarte mult faptul că de aproximativ 3 ani instituțiile regulatorii au recunoscut și au dezvoltat o metodologie de evaluare separată a inflației monetare și non-monetare, astfel fiind semnificativ îmbunătățită capacitatea de evaluare coerentă a pârghiilor de influență asupra parametrilor de calitate socio-economică a Moldovei.

Echipa IDIS va insista în continuare asupra recunoașterii faptului că inflația monetară este dependentă, în proporție de 75%, de cursul de referință al leului față de USD și EUR. Adică orice măsură monetară întreprinsă în Republica Moldova, care determină modificarea cursului valutar, va duce la schimbarea masivă a inflației. Dacă acțiunile date nu au efect asupra cursului valutar, atunci măsurile monetare întreprinse nu vor avea efect vizibil asupra fenomenului inflaționist din Moldova.

Figura 28: Evoluția Inflației și a creșterii agregate a cursului USD și EUR

Sursa: BNM, BNS

Inflația pe parcursul anului 2012 va fi mai moderată față de anul 2011, datorită influenței mai reduse a factorilor non-monetari, dar importul de inflație externă va păstra același trend. Din punct de vedere monetar, inflația va fi în corelație directă cu cursul valutar. Prognozele echipei IDIS-Viitorul se cifrează la o valoare de 5.8% .

CURSUL VALUTAR

Cursul valutar mediu anual prognozat în 2012 este de până la 12 MDL/USD

Echipa ME, într-un an electoral cum a fost 2011, se aștepta la fortificarea leului, dar acesta a depășit valorile estimate, în conjunctura în care remitențele au asigurat un aflus important de valută. Cursul mediu pentru 2012 nu va depăși 12 MDL/USD.

Anterior am menționat că anume cursul valutar este indicatorul monetar - cheia la determinarea inflației. Cursul valutar controlat și nivelarea fluctuațiilor acestuia cu ajutorul măsurilor monetariste sunt cheia stăpânirii inflației monetare și chiar atenuarea efectelor inflației non-monetare. Media anuală în 2011 pentru 1 USD s-a situat în proximitatea 11,74 lei. Cursul a înregistrat oscilații semnificative pe parcursul anului, dar cu un grad de sezonalitate mai puțin pronunțat și cu o influență sporită a fluctuațiilor EUR/USD pe piața internațională, care au rămas drept factorul decisiv în formarea perturbațiilor valutare interne.

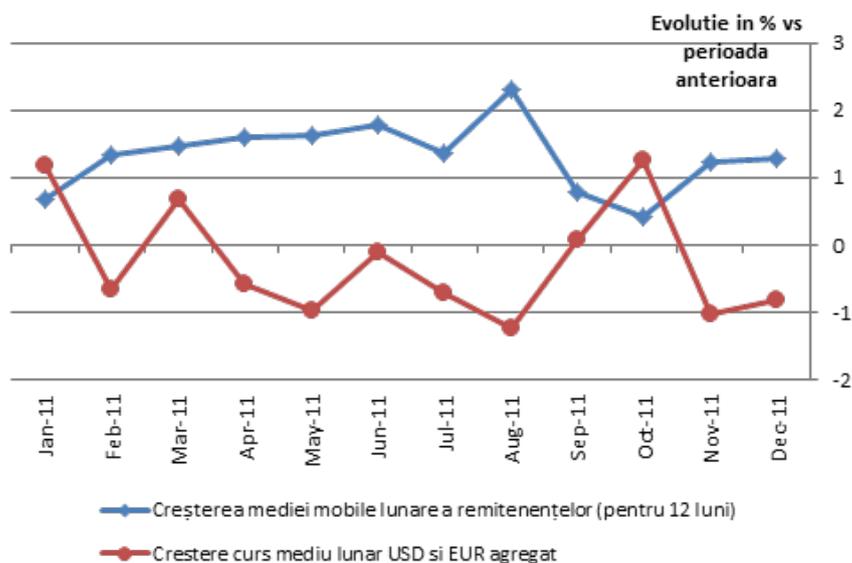
Remitențele, contrar unor așteptări, au avut o creștere semnificativă, excepțional de stabilă și continuă pe tot parcursul anului 2011. Astfel media anuală mobilă (pentru 12 luni) a creșterii remitențelor pentru toate cele 12 luni ale anului 2011 a fost pozitivă și, în majoritatea cazurilor, cu o valoare de peste 1%. Anume acest factor a jucat rolul decisiv în reducerea sezonalității cursului valutar pentru 2011, asigurând un climat economic mai favorabil decât în anii precedenți. Efectul pozitiv, inclusiv asupra inflației, asigurat de hazardul factorilor externi, ar fi bine să fie preluat și asigurat de măsuri direcționate prin politici de stat.

Potențiala "criză a leului" este imposibilă în conjunctura actuală macroeconomică

Stabilitatea cursului pe termen lung, după cum am prognozat, nu a fost amenințată de nici o situație economică internă sau externă. Factorii de influență a cursului valutar sunt: remitențele, importurile și exporturile. Alți factori, mai puțin importanți, se așteaptă să fie la fel de neclintiți pentru anul 2012. Unele îngrijorări pot surveni din situația nefavorabilă din UE, dar alerte similare nu au fost confirmate de practică. Putem declara cu suficientă fermitate că nu există nici o premiză ca leul național să sufere o potențială criză valutară. Dar pentru asigurarea maximizării beneficiilor pentru economia națională este necesară o politică robustă de nivelare a sezonalității cursului valutar.

În graficul de mai jos se observă o dependență invers proporțională între creșterea volumului remitențelor și cursul de referință al MDL față de USD și EUR agregat. Este evidentă necesitatea unor corecții regulatorii la oferta de valută, pentru a diminua efectele hazarde ale oscilațiilor remitențelor (și a celorlalte componente de cerere și ofertă valutară).

Figura 29: Evoluția creșterii mediei lunare mobile a remitențelor și a creșterii agregate a cursului USD și EUR

Sursa: BNM

În condițiile specifice economiei naționale cursul valutar este un instrument monetar puternic, uneori subestimat. Trendurile cursului valutar pot fi ușor gestionate de către guvern și pot influența masiv trendurile exporturilor și importurilor. De asemenea cursul valutar poate aduce corecții la inflație și nivela impactul sezonier. Diminuarea cursului dolarului, în primele luni ale anului, amortizează efectele importurilor masive și ale influenței lor decisive, în special în sezonul de iarnă-primăvară, asupra inflației. Remitențele care indică semne de creștere pronunțată vor asigura un flux suficient pentru a permite BNM să modeleze oricare politică valutară, necesară pentru realizarea obiectivelor sale și ale guvernului în întregime.

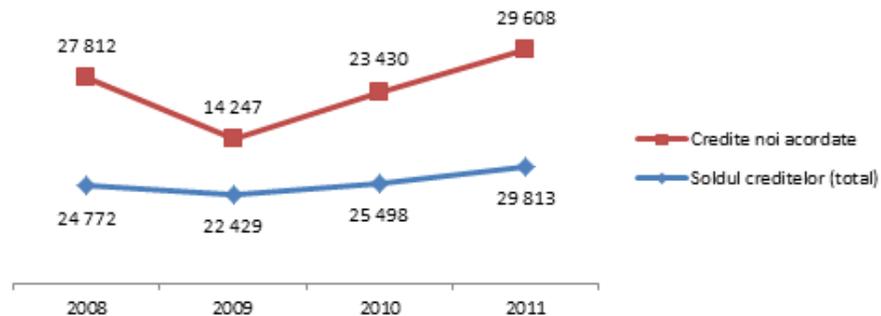
**Stabilitatea leului este
suficient de certă pe
parcursul anului 2012**

SECTORUL FINANCIAR

Evoluțiile în ascensiune ale sistemului bancar în 2011 au fost determinate de creșterea economică per ansamblu, însoțită de cererea mărită de produse bancare și de sporirea remitențelor

Activitățile financiare au contribuit în anul 2011 cu 6,8% la formarea VAB, a 3-a, ca pondere, mărime în componența serviciilor, după comerțul cu amănuntul și poștă, tehnologii informaționale și telecomunicații. Sectorul bancar reprezintă în continuare componenta de bază al sectorului financiar din Republica Moldova, în condițiile în care celelalte elemente sunt slab dezvoltate sau au o pondere încă ne semnificativă. Din această cauză, prin noțiunea de sector financiar ne vom referi în continuare, în primul rând, la sectorul bancar. Acesta a crescut continuu pe parcursul ultimilor 13 ani, cu excepția perioadei de criză septembrie 2008-februarie 2010, când au fost înregistrate reduceri la majoritatea indicatorilor de performanță. Începând cu luna martie 2010 însă, sectorul bancar moldovenesc a intrat din nou într-o curbă de ascensiune, continuată pe parcursul anului 2011. Evoluțiile în ascensiune ale sistemului bancar moldovenesc din anul trecut au fost determinate de creșterea economică per ansamblu a țării, însoțită atât de cererea sporită pentru produsele bancare, cât și de mărirea volumului de remitențe. La sfârșitul anului 2011 activele sistemului bancar erau mai mari cu 12,9% față de anul 2010, depășind și cu cca 21% punctul convențional al începutului de criză (trimestrul III, 2008). Cel mai mult au crescut creditele - cu 17% față de 2010, și cu 19% față de 2008. Creditele noi acordate au crescut spectaculos, acestea au fost mai mari cu 26% decât în 2010 și cu 6,5% decât în 2008 (figura 29).

Figura 30: Soldul creditelor bancare și a creditele noi acordate, miliarde lei

Sursa: Elaborat în baza datelor BNM

Băncile manifestă în continuare un interes sporit pentru valorile mobiliare de stat

Creditele dețin și ponderea cea mai mare în structura activelor sistemului bancar - 58,2%, cu 2,5 p. p. însă mai puțin decât la începutul crizei (tabelul 10). Ajustat la provizioanele pentru pierderi la credite, portofoliul de credite a fost însă numai cu 16% mai mare decât la începutul crizei și cu 19% - decât în 2010. Următoarea poziție ca importanță a activelor bancare moldovenești este ocupată de valorile mobiliare de stat, în condițiile în care multe sectoare ale economiei nu și-au revenit pe deplin din criză, iar băncile au manifestat o prudență sporită, având încă proaspătă memoria creșterii alarmante a creditelor toxice în perioada de criză. Un alt factor care a stimulat interesul și așa mare al băncilor în investiții-

ile valorilor mobiliare de stat (VMS) a fost creșterea spectaculoasă a ratelor dobânzilor pentru VMS. Rata nominală medie anuală a acestora a crescut de la 11,81% în 2010 până la 11,39% în 2011, în condițiile când rata medie anuală la depozitele atrase a fost de doar 7,54%. Astfel, băncile nu au fost stimulate să investească în economie, prin punerea la dispoziție de către stat a unor instrumente de investire rentabile și practic fără risc. În aceste condiții, băncile și-au redus în 2011 portofoliul de valori mobiliare cu doar 3,5%, până la 6,4 miliarde lei sau cu 176% mai mult decât înainte de criză.

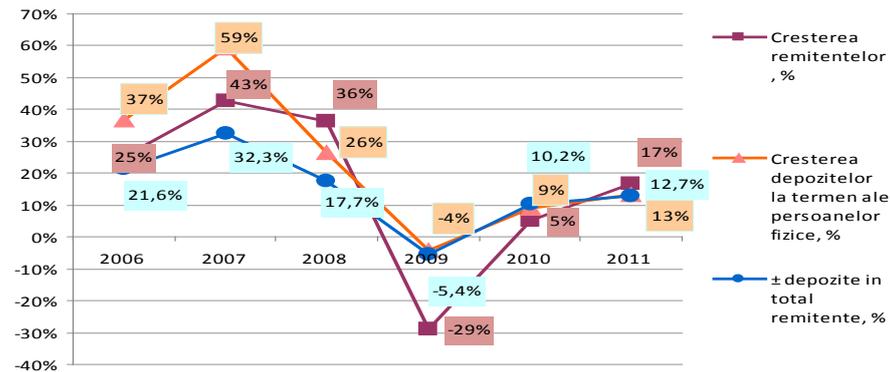
Tabelul 11: Activele, obligațiunile și capitalul sistemului bancar al R. Moldova, mii lei

ACTIVE ȘI OBLIGAȚIUNI	31.12.2011		31.12.2010		30.09.2008	
	Mii MDL	%	Mii MDL	%	Mii MDL	%
Mijloace plasate la BNM	4.390.342	9,2	2.384.583	5,6	6.553.942	16,7
Numerar, mijloace plasate în alte bănci și credite overnight, net	5.433.205	11,4	6.149.438	14,5	4.167.822	10,6
Valori mobiliare net	6.416.940	13,5	6.651.142	15,7	2.323.987	5,9
Credite și leasing financiar net	27.747.587	58,2	23.318.179	55,2	23.897.254	60,7
Mijloace fixe și alte avere imobila, net	2.228.223	4,7	1.623.197	3,8	1.448.591	3,7
Dobânda sporita și alte active, net	1.491.575	3,1	1.432.804	3,4	964.644	2,5
Total active	47.707.872	100,0	42.269.552	100,0	39.356.239	100,0
Depozite, total	32.632.097	68,4	28.718.525	67,8	27.921.422	70,9
<i>inclusiv depozite ale persoanelor fizice</i>	20.675.438	43,3	18.174.257	43,0	17.944.834	45,6
Alte împrumuturi	6.287.038	3,2	5.614.804	13,3	3.696.818	9,4
Alte obligațiuni	694.409	0,0	677.552	0,0	980.330	3,0
Total obligațiuni	39.613.544	83,0	35.010.882	82,8	32.598.570	82,8
Capital acționar	8.094.328	17,0	7.258.671	17,2	6.757.669	17,2
Total obligațiuni și capital acționar	47.707.872	100,0	42.269.552	100,0	39.356.239	100,0

Sursa: Alcătuit în baza datelor BNM

Sporirea transferurilor de bani de la cetățenii moldoveni care lucrează peste hotare a fost factorul principal în spatele creșterii depozitelor. Acestea s-au majorat față de perioadele de referință cu 13,6% și, respectiv, 16,9%. Cel mai mult au crescut depozitele la termen ale persoanelor fizice – ponderea lor a fost de 55% din totalul creșterii cu cca. 4 miliarde lei a depozitelor totale. Legătura directă dintre evoluția remitențelor și a depozitelor la termen ale persoanelor fizice este evidentă și din figura de mai jos. De regulă, creșterea remitențelor este însoțită de un ritm mai mare de mărire a economiilor populației păstrate în bănci, cu excepția anilor 2008 și 2011, ani în care s-a atestat cea mai mare creștere a investițiilor în piața imobiliară și, respectiv, a vânzărilor cu amănuntul. În mediu, creșterea anuală a soldului depozitelor la termen ale populației în perioada analizată (cu excepția anului 2009) a constituit cca. 19% din totalul remitențelor. Această cifră coincide, în linii mari, cu estimările Băncii Mondiale, conform cărora cca. 21% din totalul remitențelor ajung în economiile populației, 7% în investiții și 72% în consum.

Moldovenii economisesc doar cca. 1/5 din remitențele primite de peste hotare

Figura 31: Evoluția depozitelor la termen ale populației și a remitențelor

Sursa: Elaborat în baza datelor BNM

Sectorul bancar rămâne unul dintre cele mai atractive sectoare pentru investiții

Capitalul acționar a crescut cu 11,5% și respectiv 19,8% față de cele 2 perioade de referință. 75% (sau 626,7 mil. lei) din creșterea totală de capital în 2011 a fost asigurată de injecțiile de capital făcute de acționarii băncilor, în mare parte pentru a se conforma deciziei BNM privind majorarea capitalului de gradul I de la 100 până la 150 mil. lei până la 31.12.2011. Cca 23% (195 mil. lei) din creșterea de capital s-a obținut din contul majorării profitului nedistribuit al băncilor. Sectorul bancar rămâne în continuare unul dintre cele mai atractive pentru investiții, datorită profitabilității înalte și a perioadei relativ scurte de recuperare a acestora. Acesta ar fi și motivul unui fenomen, mai puțin ortodox, de intrare în posesia acțiunilor băncilor, care a caracterizat anul 2011 – cel al atacurilor raider. Acest fenomen a accentuat încă o dată o problemă mai veche a sistemului bancar – transparența redusă a structurii acționariatului băncilor, precum și influențabilitatea sistemului judecătoresc. Sub presiunea organizațiilor financiare internaționale, inclusiv FMI și BERD, este de presupus că în anul curent vor fi adoptate modificări la legislație, care să asigure o transparență mai mare în privința acționarilor băncilor.

SITUAȚIA FINANCIARĂ A SECTORULUI BANCAR

Boxa 1: Pe parcursul anilor au fost efectuate mai multe modificări la legea instituțiilor financiare, inclusiv includerea prevederii referitoare la dezvăluirea identității persoanelor care dețin 5% sau mai mult din acțiunile cu drept de vot ale băncii; transferul cotei de participare la capitalul băncii exclusiv cu permisiunea BNM, dacă acesta implică rezidenți ai zonelor off-shore, etc., însă toate acestea s-au dovedit a fi jumătăți de sferturi de măsuri, ușor „driblate” în mai multe cazuri de preluare a acțiunilor băncilor moldovenești. O victimă a deficienței legislației referitoare la acționariatul băncilor în anul trecut a fost „Universalbank”, care după ce a fost supusă unui atac de tip raider a intrat în cădere liberă, fiind supusă procedurii de supraveghere, iar apoi de administrare specială din partea BNM, pentru că la începutul anului curent să-i fie retrasă licența și inițiată procedura de lichidare.

După o reducere de la 6,6 miliarde până la cca. 6,4 miliarde MDL în anul 2009, capitalul de gradul I a crescut până la mai mult de 7,5 miliarde MDL în 2011. Indicatorul de suficiență al capitalului ponderat la risc și-a păstrat valori foarte înalte chiar și în perioada de criză. Acesta reflectă predilecția BNM pentru măsuri sporite de prudență. La un normativ minim de 12%, gradul de suficiență al capitalului ponderat la risc nu a co-

borât mai jos de 30,0% la sfârșitul ultimilor 3 ani gestionari. Conform raportului FMI Global Financial Stability Report, Moldova a înregistrat în 2008 și 2009 cel mai înalt nivel al suficienței capitalului ponderat la risc printre toate cele 97 de țări ale lumii cuprinse în raport, cu excepția unei singure țări². Cu toate acestea, BNM nu numai că nu a relaxat cerințele

În ciuda ratei înalte a suficienței capitalului ponderat la risc și a lichidității pe sistemul bancar, BNM manifestă predilecție pentru măsuri sporite de prudență.

2 FMI, Global Financial Stability Report, Aprilie 2010

respectiv, ci și a dispus în 2010 majorarea capitalului minim de la 100 milioane MDL până la 150 milioane MDL în 2011 și 200 milioane MDL în 2012. În aceste condiții și lichiditatea în sistemul bancar moldovenesc a înregistrat valori înalte: la un normativ minim de 20% rata lichidității curente nu a coborât mai jos de 30,7% la finele ultimilor 3 ani (tabelul 11).

Tabelul 12: Principalii indicatori financiari ai sistemului bancar moldovenesc

Indicatorii	Perioada			
	Dec. '11	Dec. '10	Dec. '09	Dec. '08
Capitalul de gradul I, mil. MDL	7557.8	6726.9	6426.4	6611.6
Suficiența capitalului ponderat la risc (min. 12), %	30.42	30.00	32.28	32.06
Coefficientul lichidității curente % (min. 20), %	33.17	34.18	38.27	30.67
Profit net, mil. MDL	879.7	219.1	-172.5	1270.3
ROA, %	1.95	0,47	-0.39	3.35
ROE, %	11.51	2,61	-2.12	19.13

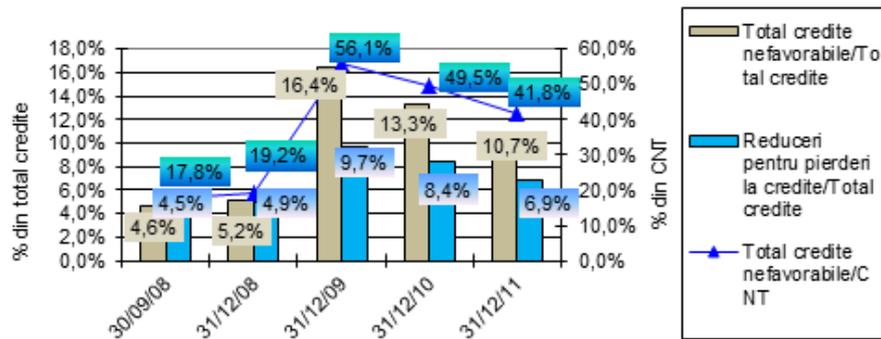
Sursa: Elaborat în baza datelor BNM

La 3 noiembrie 2011 Consiliul de Administrație al BNM a adoptat hotărârea de modificare a Regulamentului cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc, prin care, începând cu 30 iunie 2012, normativul de suficiență al capitalului ponderat la risc va crește până la 16%, iar din 30 iunie 2013 și 2014 cu încă câte 2 p. p. Nivelul înalt de suficiență a capitalului ponderat la risc, precum și al lichidității sistemului bancar moldovenesc reflectă capacitatea eficientă, la nivelul întregului sector bancar, de a face față unor situații de criză. Totuși, aceasta reduce din eficacitatea și rentabilitatea băncilor, mai ales în condițiile în care economia slabă nu este în stare să absoarbă excesul de lichidități, astfel că băncile moldovenești continuă să facă coadă la licitațiile de vânzare a valorilor mobiliare de stat. În anul 2008 sistemul bancar moldovenesc înregistra unul dintre cei mai înalți indicatori de rentabilitate (ROA și ROE) din regiune, fiind și sectorul din economie care atrăgea cei mai mulți investitori. Către sfârșitul anului 2011, la circa 2 ani după depășirea crizei, sistemul bancar a reușit să recupereze doar ceva mai mult de jumătate din rentabilitatea de altădată. Acest lucru s-a produs în primul rând datorită reducerii semnificative a ponderii creditelor neperformante. Valoarea acestora s-a redus până la 10,7% din creditele totale (figura 31), după ce au depășit nivelul de 17% în 2010. Totuși, către luna decembrie 2011 acestea au crescut din nou la valoarea de 8,1% înregistrată în septembrie, ceea ce poate fi o confirmare a semnalelor de stagnare economică. Nivelul acestora este de 2 ori mai înalt față de începutul crizei. „Curățarea” portofoliilor de creditele toxice va rămâne provocarea de bază pentru bănci și în anul curent, cauza fiind stagnarea pieții imobiliare. Băncilor le este greu să găsească cumpărători pentru o mare parte din gajuri, fapt confirmat și de creșterea cu 96% față de 2010 și cu 153% față de începutul crizei (tabelul 10) a „mijloacelor fixe și altor active imobile net” potrivit bilanțurilor băncilor.

Suficiența înaltă a capitalului ponderat la risc și a lichidității reflectă capacitatea bună a sistemului bancar de a face față unor situații de criză

La aproape 2 ani de la criză, sistemul bancar moldovenesc a reușit să recupereze doar cca. jumătate din rentabilitatea de altădată

Figura 32: Indicatorii de calitate ai portofoliului de credite al sistemului bancar

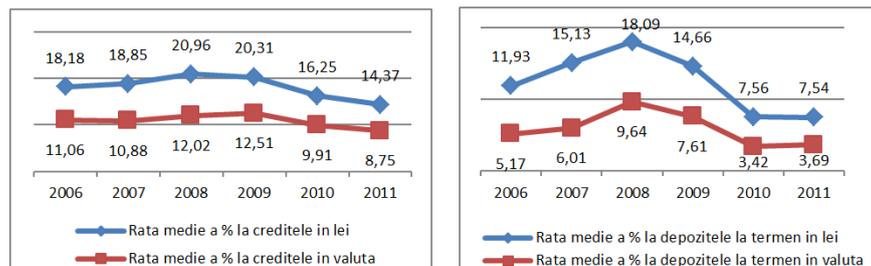
Sursa: Elaborat în baza datelor BNM

Ratele dobânzii la credite au înregistrat în 2011 minimul istoric

Rata medie a dobânzii la creditele în lei și valută străină s-a redus constant, începând cu anul 2008, sub presiunea crizei și a reducerii inflației. Astfel că, în luna decembrie 2011, rata medie a dobânzii la creditele în lei a atins minimul istoric, înregistrat vre-odată, de 13,96%. Rata medie a dobânzii la creditele în valută străină a scăzut, în decembrie anul trecut, până la valoarea minimă record de 7,67%. Oferta mai mare de depozite, impulsionată de creșterea remitențelor, volumul mare de lichidități, de care dispun băncile, precum și incapacitatea economiei de a absorbi aceste lichidități sunt factorii care au determinat ca oferta de credite să nu-și poată găsi, pe deplin, materializare. Iar acest lucru a condus la reducerea ratei dobânzii la creditele în lei și valută străină. Ratele dobânzilor la depozite au urmat același trend de reducere, începând cu anul 2008, determinat de temperarea proceselor inflaționiste și de sporirea volumelor de lichidități care nu-și pot găsi materializare, dar sunt la dispoziția băncilor. După părerea noastră, anul curent va fi însoțit de reducerea în continuare a ratelor dobânzilor la credite. BNM a redus deja de mai multe ori consecutiv rata de bază, de la 8%-10% în 2011 până la 4,5%, în încercarea de a stimula creditarea și a contracara efectele încetirii creșterii economice. Este greu de prognozat în continuare care va fi amplitudinea acestei reduceri, deoarece dobânzile la credite sunt destul de inflexibile la modificarea ratei de bază, în situația când sistemul bancar este suprasaturat cu lichidități. Determinante vor fi evoluțiile economiei pe parcursul anului, care la rândul ei este sensibilă la evoluțiile mediului extern și ale remitențelor.

Figura 33: Evoluția ratelor dobânzilor la credite și depozite (medii anuale), %

Determinantă pentru ratele dobânzilor în 2012 va fi evoluția economiei

Sursa: Elaborat în baza datelor BNM

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Deși sistemul bancar din Republica Moldova a evoluat anul trecut în ritmuri de înviat pentru unele sectoare ale economiei, acesta nu se poate detașa de riscurile economiei moldovenești per ansamblu. Cele mai importante riscuri pentru sistemul bancar anul curent vor fi încetinirea creșterii economice și evoluțiile nefavorabile ale situației țărilor din zona euro, care se vor transmite prin canalele comerțului extern și al remitențelor economiei moldovenești. De asemenea, persistă pericolul majorării în continuare a volumului creditelor neperformante, în situația în care economia este afectată de încetinire și amenințată de recesiunea zonei euro. Printre problemele specifice, care vor trebui rezolvate și care vor contribui la diminuarea acestor riscuri, la creșterea eficienței acestui sector în calitate de intermediar al economiei și sursă majoră de finanțare pentru alte sectoare se numără:

- Sporirea transparenței în ceea ce privește structura acționariatului băncilor. Acest lucru va diminua riscul preluărilor ilegale ale băncilor și va spori încrederea atât a investitorilor, cât și a clienților în aceste instituții. În timpul apropiat este de așteptat ca BNM și autoritățile să întreprindă măsuri în acest sens, un astfel de angajament fiind asumat față de FMI și BERD. De asemenea, tot la insistența organizațiilor financiare internaționale, pe agenda autorităților se va afla privatizarea singurei bănci cu capital majoritar de stat – Banca de Economii, în interiorul căreia se desfășoară procese mai puțin transparente în privința structurii acționariatului și eficienței managementului.
- O problemă rămâne a fi nivelul relativ înalt al concentrării și gradul relativ redus al concurenței pe piața bancară. Republica Moldova are un nivel destul de înalt al ponderii activelor care aparțin celor mai mari 5 bănci, precum și un indice redus al ponderii băncilor cu capital majoritar străin în totalul activelor bancare - factori care determină concurența aproape limitată pe piața bancară. Adoptarea unor măsuri de sporire a transparenței acționariatului băncilor ar atrage noi investiții în sectorul menționat și ar ridica nivelul de concurență și eficiență a acestuia.
- Autoritățile trebuie să revadă, de asemenea, mecanismele de stabilire a ratei dobânzii la valorile mobiliare de stat, pentru ca ele să fie conectate mai mult la evoluția ratelor dobânzilor de pe piața bancară decât la rata de bază a BNM, care este un instrument utilizat pentru promovarea politicilor monetare. Din această cauză există deseori un decalaj dintre aceasta și evoluția reală a ratelor dobânzilor de pe piața bancară.
- Ratele relativ înalte ale dobânzilor la credite și cerințele rigide ale băncilor referitoare la gaj rămân o problemă pentru îmbunătățirea accesului la finanțare. Deși dobânzile au scăzut anul trecut până la un nivel minim istoric, în comparație cu țările din regiune, acestea rămân destul de înalte. Pentru reducerea în continuare a dobânzilor la credite și diminuarea cerințelor referitoare la gaj este nevoie de îmbunătățirea în continuare a legislației referitoare la dreptul creditorilor și a modului de apli-

care în practică a acesteia; de ridicarea competiției și atragerea investițiilor străine în sectorul bancar; de eficientizarea activității biroului de credit și a fondurilor de garantare a creditelor.

- O problemă rămâne a fi rata înaltă a lichidității sectorului bancar. Deși ea reflectă capacitatea bună a sectorului de a face față unei eventuale situații de criză, acestea presează ratele dobânzilor la credite, deoarece, în lipsa unor oportunități de plasare eficientă a acestora, băncile mențin dobânzile la credite la un nivel înalt. Este nevoie de măsuri mai insistente de reformă structurală a economiei și de sporirea atractivității mediului de afacere, pentru a stimula canalizarea lichidităților către sectoarele productive ale economiei.
- Pentru îmbunătățirea accesului la finanțarea economiei este nevoie de dezvoltarea altor forme alternative de finanțare, precum piața de capital, sectorul asigurărilor, fondurile de investiții, leasingul și sectorul de microfinanțare, care rămân în continuare subdezvoltate și nu pot constitui, deocamdată, o alternativă creditării bancare.
- Pentru deblocarea situației referitoare la ponderea mare a creditelor neperformante în portofoliile băncilor, este nevoie de măsuri de eficientizare a procedurilor de exercitare de către bănci a dreptului de gaj.

PREȚURILE

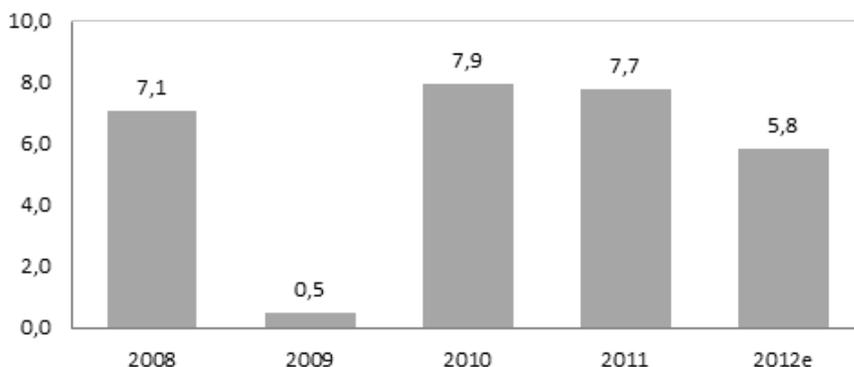
TENDINȚELE DE BAZĂ

Fenomenele și trendurile în baza cărora a fost estimat ritmul de creștere al prețurilor de către echipa Monitorului Economic în 2011 s-au adeverit. Un singur factor mai puțin predictibil - evoluția cursului valutar - a avut, din 2011, un trend de apreciere a leului față de valutele forte și a condus la o temperare a inflației și stabilirea acesteia la sfârșit de an la nivelul de 7,7%.

În 2012 primele semnale arată că ritmurile de creștere ale economiei sunt mai lente, toți indicatorii macroeconomici indică o clară amortire a creșterii economice (*vezi capitolul Industria și serviciile*). Acest fapt a determinat o reducere a cererii în perioada toamnă-iarnă, astfel solicitarea de importuri fiind temperată. În consecință, la finele anului, oferta și cererea de valută a fost mai echilibrată comparativ cu perioadele similare ale anilor precedenți, asigurând o amortizare a inflației printr-un curs valutar favorabil. Grație stabilității tarifelor la începutul anului 2012, mai bună comparativ cu anii precedenți, inflația în prima jumătate a anului va înregistra valori temperate, fiind umbrită de creșterea tarifelor la energia electrică. Astfel, în 2012, estimăm că indicele prețurilor de consum va atinge valoarea anuală de 5,8%.

Inflația în 2012 este estimată la 5,8%.

Figura 34: Ratele anuale ale inflației în Republica Moldova și estimările pentru 2012, %

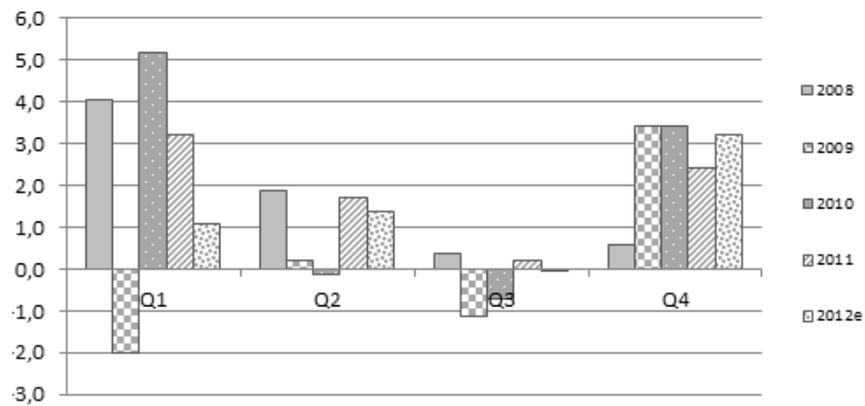
Sursa: BNS

După cum se vede în graficul de mai sus, estimările noastre pentru 2012 vor înregistra o creștere moderată comparativ cu situația din 2011 și chiar 2010. Aceasta se va datora mai multor factori interni și externi, care se vor răsfrânge și asupra Republicii Moldova. Trebuie să menționăm că există anumite riscuri de creștere importantă a prețurilor la unele serviciile autohtone, precum la transport și la alimentele produse în țară, în urma majorării prețurilor la produsele petroliere și resursele energetice. Prețurile la produsele petroliere s-au stabilizat, dar riscul de majorare

încă persistă. Scumpirea energiei electrice, pe lângă presiunea sporită asupra facturilor, va duce la creșterea treptată a serviciilor prestate și majorarea prețurilor producției finite. *Agricultura* se prevede a fi într-o stare incertă în 2012. Pot fi înregistrate unele căderi în evoluția sectorului animalier, iar o parte din culturile cerealiere de iarnă vor fi compromise (vezi *capitolul Agricultura*). Aceasta poate aduce majorări de prețuri la alimente, mai ales că situația șubredă în agricultură va persista și în țările din regiune, formatoare de prețuri.

Un alt factor care ar trebui menționat este majorarea unor impozite în anul 2012, care indirect pot afecta creșterea de prețuri în toate domeniile, inclusiv la produse nealimentare.

Figura 35: Ratele trimestriale ale IPC pentru ultimii 5 ani

Sursa: BNS

Indicele prețurilor de consum va depinde de factorii de sezonaliitate (vezi în figura de mai sus distribuția IPC pe trimestre), dar și de evoluția prețurilor la produsele alimentare pe plan mondial. Moldova este afectată enorm de presiunile suplimentare ale prețurilor din exterior. Impactul cel mai mare al acestor scumpiri va fi în agricultură și transporturi, mărirind astfel prețurile produselor și serviciilor, pentru a compensa costurile mai mari.

Cel mai mult se cheltuie pe alimente.

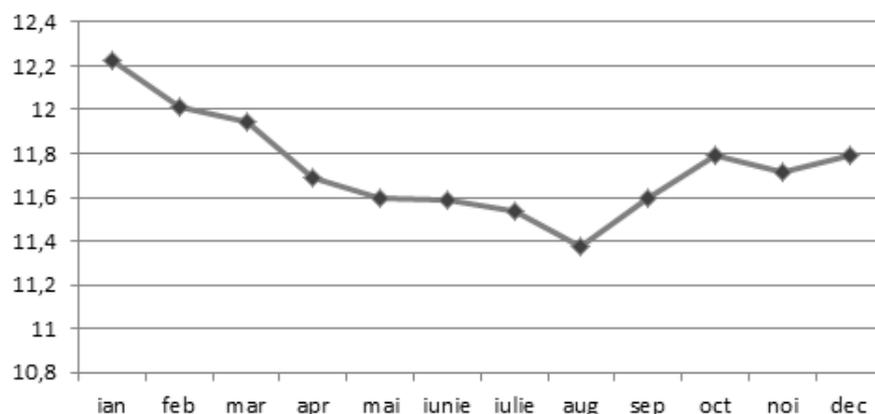
Structura de consum a populației în anul 2012 s-a modificat comparativ cu 2011. Conform structurii consumului cel mai mult se cheltuie pe alimente. Conform Biroului Național de Statistică din 100 MDL populația cheltuie 36 MDL pentru alimentație, 35 lei pentru produsele nealimentare, și 29 lei pentru servicii. S-au produs modificări în structura de cheltuieli ale consumatorului final: majorarea cheltuielilor pentru alimente (cu 1 leu din 100) și servicii (cu 2 lei din 100) în detrimentul produselor nealimentare (reducere cu 3 lei din 100). Menținem prognoza anterioară precum că populația nu se va grăbi să investească în produse nealimentare mai ales în contextul presiunii suplimentare a prețurilor la alimente, prognozată în 2012.

Un alt factor important ce contribuie la modificarea prețurilor este *cursul valutar*. Importurile masive au loc în perioada de iarnă, în special resursele energetice care influențează consumul direct al populației. Cursul valutar în perioada de iarnă e mai mare și acest fapt afectează prețurile la mărfurile provenite din import, spre majorare. Structura de consum în perioada de iarnă este orientată într-o mai mare măsură spre produsele și consumul de resurse energetice de import, care face presiuni pe buzunarul populației. Astfel, printr-o simplă măsură de nivelare a sezonității cursului valutar, poate fi redusă presiunea inflaționistă asupra consumatorului final.

Pe de altă parte, reducerea cursului valutar în perioada de vară pune într-o situație defavorabilă exportatorii, în special pe cei de producție agricolă și produse alimentare din perioada vară-toamnă. În lanțul de producere a mărfii agricole pentru export sunt antrenate părțile largi ale populației, în mare parte din zona rurală, care fac parte din categoriile social vulnerabile. Cursul mai puțin favorabil în perioada estivală creează venituri în lei mai precare a întregului lanț de producție și export, iar în perioada de iarnă-primăvară - cheltuieli sporite pentru facturi și materie primă de import, datorat unui curs valutar sporit. Din motiv că nu este aplicat un mecanism de nivelare a cursului valutar pe parcursul anului, consumatorii sunt nevoiți să-i plătească pe importatori și resursele provenite din exterior cu un preț mai mare, iar părțile largi care se ocupă de agricultură și produc mărfuri pentru export beneficiază de un rezultat mai modest datorită cursului valutar redus pe parcursul verii și toamnei.

În 2011, când cursul valutar pe parcursul iernii a ajuns la valoarea 12,22 lei pentru un dolar și vara a coborât până la nivelul 11,37 lei pentru un dolar (vezi graficul de mai jos), decalajul respectiv a avut o influență asupra redistribuirii veniturilor propriilor producători către importatori, de aproximativ 4-5%.

Figura 36: Cursul valutar mediu leu/dolar pentru anul 2011

Sursa: BNM

Beneficiile potențiale din nivelarea cursului valutar se împart între un preț mai redus iarna la facturi și produse de import și un venit mai mare

vara și toamna, rezultat din activitatea producătorilor autohtoni exportatori. Prin nivelarea cursului s-ar obține o reducere a tarifelor și a costului importurilor, iar inflația generală ar beneficia de o reducere cu cca 0,3%. În același timp se estimează un venit sporit al exportatorilor de producție agricolă cu circa 2.5% și o favorizare cu cca 0,2% a veniturilor populației rurale, care se ocupă de agricultură și beneficiază de rezultatele exportului unei părți din producția agricolă. În urma nivelării, veniturile ar fi repartizate între importatori pe de o parte și populație și producătorii agricoli pe de altă parte. Este vorba de un venit care, de fapt, ar fi redistribuit în favoarea producătorilor naționali și consumatori în proporție de aproximativ 0.5 % din PIB.

Consecințele nivelării cursului valutar ar duce la beneficii imediate vizibile. Populația efectiv ar avea de câștigat: pe de o parte, tarife reduse pe parcursul iernii la resursele energetice (gaze naturale, energia electrică) și alte importuri consumate pe parcursul iernii, inclusiv produse alimentare, pe de altă parte, populația rurală ar beneficia de un venit echitabil, favorabil, pentru marfa produsă de ei înșiși, achiziționată de exportatorii agricoli autohtoni. În urma măsurii date se estimează o creștere de cel puțin 10% a rentabilității întregului lanț de producere și export a produselor agricole autohtone. Această majorare este extrem de necesară sectorului agricol, care este în situație de supraviețuire.

Nivelarea cursului valutar pe parcursul anului ar avea multe efecte pozitive.

Trebuie de menționat că implementarea unui mecanism eficient de nivelare a sezonității cursului valutar nu va costa nimic statul. Este necesară doar dezvoltarea mecanismului și de cca 100-150 mil. USD din rezervele BNM, care să fie direcționate spre completarea ofertei de valută în perioada iernii și rechiziționate pe parcursul verii. În rezultatul operațiunilor date BNM va avea doar de câștigat profit din diferențele de curs valutar. În cazul în care mecanismul este setat corect, riscurile sunt apropiate de zero și compensate pe deplin de profiturile realizate din operațiunile valutare. Această măsură poate:

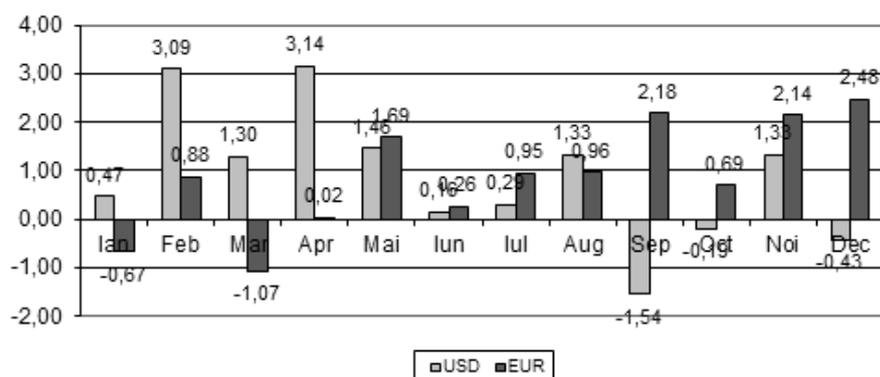
1. Reduce inflația consumatorilor.
2. Majora rentabilitatea producătorilor agricoli și exportatorilor naționali.
3. Favoriza veniturile și nivelul de trai al populației rurale.
4. Impact zero asupra bugetului de stat.

INFLAȚIA GASTERBAITERILOR

Inflația gasterbaiterilor – mai mare pentru cei cu venituri în Euro și dolari decât pentru cei care își primesc salariile în lei

După cum am anticipat, volumul remitențelor pentru 2011 a fost în creștere față de anul precedent, cu cca 212 milioane dolari. Populația dependentă de resursele din exterior este taxată, mai mult sau mai puțin, în dependență de aprecierea sau deprecierea valutei naționale. Astfel, chiar și în cazul unor tarife stabile la serviciile comunale pentru populația dependentă de remitențe, tarifele date nu sunt constante, ci variabile, în dependență de politica valutară a țării.

Figura 37: Inflația gasterbaiteilor pentru anul 2011, în EUR și USD

În 2011 populația care a obținut venituri în Euro și dolari a suportat o creștere de prețuri similară: de 10,9% și, respectiv, 10,8%.

Pentru a micșora din intensitatea efectelor generate de factorii enumerați în acest capitol venim cu următoarele **recomandări**:

- 1) Nivelarea cursului valutar, pentru a atenua sezonalitatea variației a cursului valutar leu/dolar. După cum a fost menționat mai sus pentru aceasta e suficient cca. 100 mil. dolari să fie vânduți pe parcursul iernii și recuperați în perioada estivală, pentru a echilibra cererea și oferta de valută și a menține un curs stabil.
- 2) Guvernul ar putea să își asume un rol sporit pe piața produselor alimentare, să mărească stocurile și subvențiile sau să impună restricții comerciale externe. Astfel autoritățile vor trebui să aibă grijă să ia măsuri de compensare pentru o potențială majorare a prețurilor la produsele alimentare. Creșterea importurilor sau recurgerea la rezervele de stat ar fi o soluție pentru a tempera inflația alimentată de cererea în creștere și oferta limitată, dacă vremea nefavorabilă va afecta producția agricolă.
- 3) Mărirea continuă a eficienței și productivității în economie, însoțită de o majorare a veniturilor populației, va putea contrabalansa creșterea de prețuri la produsele alimentare.

FINANȚELE PUBLICE

Recesiunea din țările OECD va avea un impact negativ asupra nivelului asistenței oficiale pentru potențialele țări beneficiare

Recenta criză financiară și recesiunea asociată - menționată în numeroase publicații și studii internaționale ca fiind „Marea Recesiune” - a declanșat din partea politicii fiscale un răspuns la scară extinsă în zona euro și țările Americii de Nord.

În consecință, în anul 2011 asistența donatorilor străini pentru țările în dezvoltare a scăzut cu aproape 3%, întrerupând tendința îndelungată de creștere anuală continuă. Făcând abstracție de anii marcați de operațiunile de reducere a îndatorării excepționale, aceasta a fost prima scădere din 1997. Constrângerile bugetare, care vor continua să preseze țările membre ale OCDE (inclusiv cele mai importante țări donatoare), vor influența, cu siguranță, nivelul asistenței străine în următorii ani.

Amintim, în acest context, că asistența oficială străină reprezintă unul dintre cele patru canale de transmisie a evenimentelor sistemice externe, celelalte fiind comerțul internațional, remitențele și investițiile străine directe. Totodată, dacă ultimele trei au un impact indirect asupra indicatorilor Bugetului Public Național, prima influențează direct BPN - prin mărimea granturilor și a împrumuturilor străine.

Anume aceste evoluții au marcat în 2011 și vor continua să marcheze, cel puțin pentru anul viitor, în mare măsură, veniturile și cheltuielile BPN și componentele acestuia.

Bugetul Public Național

Veniturile Bugetului Public Național. În anul 2011, deși suma veniturilor globale ale Bugetului Public Național, 30159 mil. lei, a fost în creștere față de anii precedenți (109.47% comparativ cu 2010), totuși nivelul veniturilor acumulate a fost sub nivelul prevăzut, diferența constituind 497 mil. lei sau 98.38%.

Din figura 37 observăm că pentru perioada indicată în analiză (2006 - 2011) este pentru prima dată când cifrele planificate, chiar și cu precizările pe parcursul anului bugetar, nu sunt îndeplinite.

Următoarele poziții bugetare au determinat această evoluție:

- granturile externe, care nu au ajuns la suma de 329.2 mil. lei, neatingând valoarea prevăzută în BPN, nivelul planificat fiind atins doar în proporție de 83.5%;
- taxa pe valoarea adăugată care a generat încasări de 97.6% față de prevederile bugetare, ceea ce presupune 260.4 mil. lei neîncasate în buget;
- primele de asigurări obligatorii de asistență medicală, care nu au atins nivelul planificat cu 48.5 mil. lei, sau 2.9%

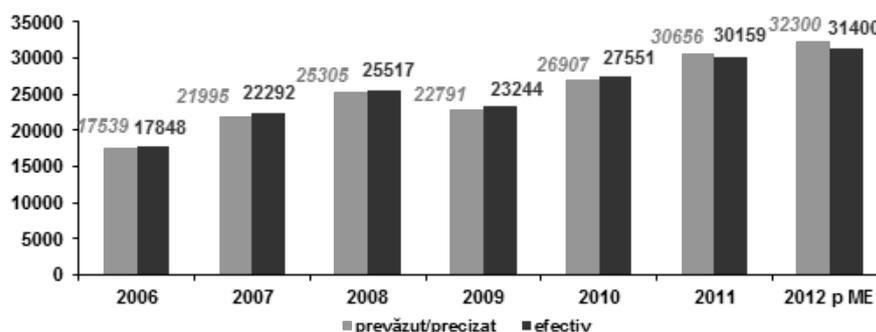
În anul 2011 cele mai mari neîncasări în BPN au fost înregistrate în cazul granturilor externe, nivelul planificat fiind realizat în proporție de 83.5%.

- impozitele pe proprietate care au fost colectate doar în proporție de 93.7% față de obiectivul stabilit în buget, etc.

Totodată, depășirea nivelului planificat a fost înregistrat în cazul accizeilor - cu 191.4 mil. lei (7.7%) și a impozitului pe venitul din activitatea de întreprinzător - cu 25.7 mil. lei (4.7%), ceea ce a atenuat într-o măsură oarecare restanțele menționate anterior.

Pentru prima dată din 2007, veniturile fiscale au cunoscut în 2011 o creștere ca pondere în PIB (cu 0.5 p. p.).

Figura 38: Diagrama evoluției veniturilor globale ale bugetului public național, mil. lei

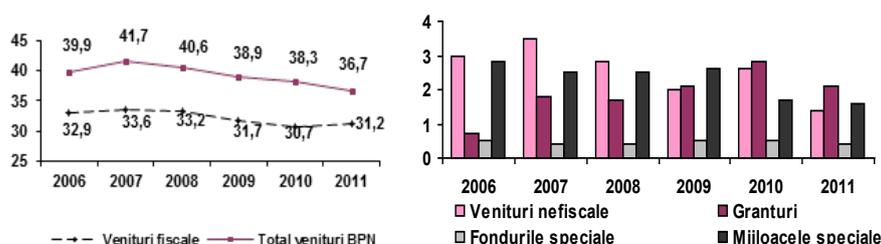

Sursa: Elaborat în baza informației Ministerului Finanțelor

Pentru I semestru al anului 2012, luând în considerație tendințele anterioare, dar și factorii enunțați mai sus, presupunem că veniturile BPN vor înregistra 14330 mil. lei. Totodată, considerăm că nivelul anual planificat al veniturilor BPN pentru anul 2012 va fi atins în proporție de 97% (fig. 1).

Figura 38 demonstrează că, începând cu anul 2007, ponderea veniturilor Bugetului Public Național în PIB urmează o tendință de reducere continuă (cu 1.6 p.p. în 2011 comparativ cu 2010). Totodată, analiza veniturilor BPN pe categorii impune concluzia potrivit căreia diminuarea ponderii veniturilor BPN este determinată de scăderea ponderii în PIB a veniturilor nefiscale, granturilor, fondurilor și mijloacelor speciale. Singura componentă care a cunoscut în 2011 o creștere (pentru prima dată din 2007) sunt veniturile fiscale (cu 0.5 p. p.). Această evoluție înseamnă, în opinia noastră, o creștere a constrângerilor fiscale impuse economiei naționale, în contextul reducerii celorlalte componente ale veniturilor bugetare publice mult mai sensibile la mediul economic, social și internațional nefavorabil.

Figura 39: Ponderea categoriilor de venituri ale Bugetului Public Național în PIB, %

Sursa: Elaborat în baza informației Ministerului Finanțelor

În consecință, structura veniturilor BPN reflectă aceste evoluții (figura 39): ponderea veniturilor fiscale în totalul veniturilor bugetare publice a cunoscut în 2011 valoarea cea mai mare – 85% (în perioada cuprinsă în analiză). Observăm în 2011 comparativ cu 2010 o reducere a importanței veniturilor nefiscale (cu cca. 3 p.p.) și a granturilor (cu 1.6. p.p.) la formarea BPN.

În opinia noastră, aceste evoluții vor constitui o tendință pe termen mediu.

În structura veniturilor fiscale ponderea cea mai mare o au impozitele indirecte.

Impozitele indirecte sunt în structura veniturilor fiscale dominante. În anul 2011 se observă o ușoară creștere a ponderii acestora față de anul precedent, cu 1 p. p., atingând nivelul maxim în perioada analizată (56.9%).

Preponderent, încasările din impozitele indirecte sunt formate din contribuția TVA, deși, din 2009, valoarea acestora este în scădere (în 2011 cu 1 p. p. față de 2010 și cu 3 p. p. față de 2009). Reducerea încasărilor din TVA a fost compensată cu creșterea veniturilor obținute din accize. În 2011 ponderea accizelor în totalul încasărilor din impozitele indirecte a crescut cu 2 p. p. față de anul precedent și cu 4 p. p. față de 2009.

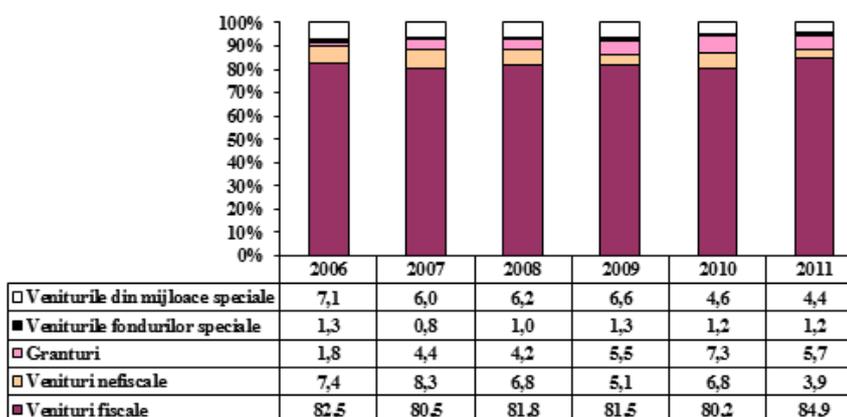
Reducerea din anul 2008 a rolului impozitelor pe venit la constituirea încasărilor din impozitele directe este acoperită de creșterea ponderii veniturilor obținute din CASS și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală.

Contribuția impozitelor pe proprietate este uniformă pe întreaga perioadă cuprinsă în analiză (cca. 3%).

În același timp din anul 2009 structura încasărilor din impozitele directe este relativ constantă, această constatare este valabilă și pentru anul 2011.

Acumularea în 2011 a veniturilor la BPN sub nivelul lor planificat a condiționat restrângerea finanțării cheltuielilor prevăzute în documentele bugetare.

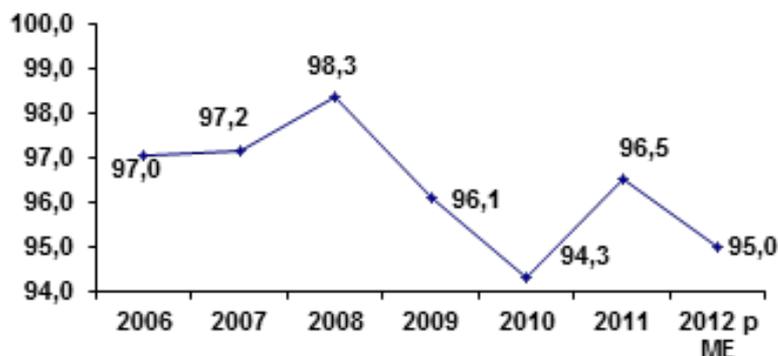
Figura 40: Structura veniturilor Bugetului Public Național, %

Sursa: Elaborat după informația Ministerului Finanțelor

Cheltuielile Bugetului Public Național. Acumularea în 2011 a unui nivel de venituri la BPN mai mic decât cel planificat, a determinat o restrângere a finanțării cheltuielilor prevăzute în documentele bugetare. Astfel, fig. 4 reprezintă proporțiile acestei restrângeri: cu 3.5 p. p. față de valoarea inclusă în planul bugetar anual.

Figura 41: Nivelul de realizare a prevederilor BPN privind cheltuielile globale, %

Sursa: Elaborat în baza informației Ministerului Finanțelor

Așadar, în 2011 suma cheltuielilor globale finanțate de la BPN a constituit 32117 mil. lei, ceea ce reprezintă o creștere cu 2788.1 mil. lei față de 2010.

Cele mai mari sume afectate în 2011 din BPN au fost pentru cheltuielile privind asigurarea și asistența socială (35% din totalul cheltuielilor BPN), învățământul (21%) și ocrotirea sănătății (13%).

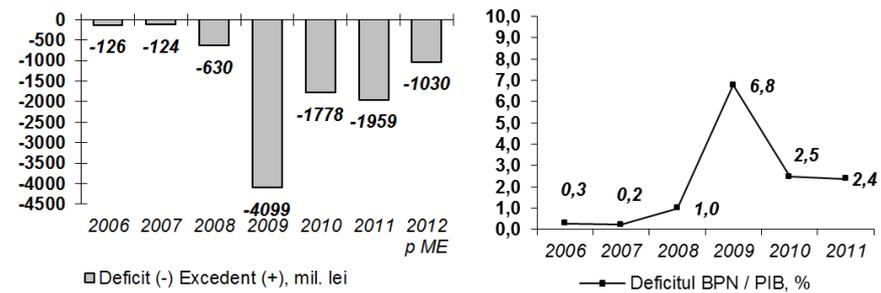
În linii generale, în perioada 2009-2011 structura cheltuielilor globale ale BPN este relativ stabilă.

Cele mai sensibile articole de cheltuieli la neîndeplinirea prevederilor bugetare privind veniturile BPN au fost:

- ✓ gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe – cu 31.09 p.p.
- ✓ agricultura, gospodăria silvică, gospodăria piscicolă și gospodăria apelor – cu 5.24 p. p.
- ✓ serviciile de stat cu destinație generală – cu 4.45 p. p.
- ✓ învățământul – cu 3.72 p. p.

Deficitul BPN. În anul 2011 deficitul BPN a constituit 1959 mil. lei sau cu 181 mil. lei mai mult decât anul precedent. Deși în creștere în expresie absolută, ponderea deficitului bugetar în PIB a reprezentat 2.4%, cu 0.1 p. p. mai puțin comparativ cu 2010. Menționăm, totodată, că nivelul planificat al deficitului BPN pentru 2011 a fost de 2488,8 mil. lei (fig. 5).

Cele mai sensibile la restrângerea finanțării au fost cheltuielile pentru gospodăria comunală, agricultură, serviciile de stat cu destinație generală etc.

Figura 42: Deficitul BPN

Sursa: Elaborat în baza informației Ministerului Finanțelor

Pentru anul 2012 nivelul deficitului BPN va reprezenta, în opinia noastră, cca. 58% din cel planificat sau 855 mil. lei.

Componentele Bugetului Public Național. Structura BPN pe componentele acestuia- bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale și fondurile de asigurare obligatorie de asistență medicală - a fost în 2011, în linii generale, similară cu cea existentă în 2010. Totuși, dacă este să comparăm cu anii precedenți (2007-2009), observăm o reducere a BUAT și o creștere a FAOAM în BPN.

Pe termen mediu, considerăm că, în contextul insistențelor în favoarea descentralizării administrative și financiare, ponderea BUAT va crește, deși în proporții modeste, cu o descreștere concomitentă a ponderii bugetului de stat.

Bugetul de stat

Veniturile și cheltuielile bugetului de stat. Bugetul de stat reprezintă componenta cu cea mai mare contribuție la bugetul public național.

În anul 2011 nivelul planificat (precizat) al veniturilor totale ale bugetului de stat a fost realizat în proporție de 97.7%. Veniturile bugetului de stat, în expresie absolută, fiind de 18638 mil. lei, au depășit nivelul anului precedent cu 1468 mil. lei. Cele mai mari nerealizări au cunoscut următoarele poziții de venituri bugetare:

- ✓ granturile externe, 330.6 mil. lei, ceea ce reprezintă 17.2% din nivelul planificat;
- ✓ taxa pe valoarea adăugată, 261.9 mil. lei, constituind 2.4% din suma prevăzută, etc.

Parțial neîndeplinirea țințelor bugetare a fost acoperită de colectări depășite ale încasărilor din impozitele pe venit și accize. În același timp, suma cheltuielilor bugetului de stat înregistrată în 2011 – 20000 mil. lei - a reprezentat 92.2% față de ținta planificată (precizată). Nivelul cheltuielilor bugetului de stat a reprezentat o creștere cu 1208 mil. lei comparativ cu anul trecut.

Articolele de cheltuieli care au înregistrat cele mai mari neîndepliniri față de valoarea planificată au fost:

- ✓ complexul pentru combustibil și energie (30.4%);
- ✓ gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de
- ✓ locuințe(11.4%);
- ✓ protecția mediului înconjurător și hidrometeorologia (6.2%) etc.

În 2011 deficitul bugetului de stat a depășit prevederile bugetare.

Deficitul bugetului de stat. În anul 2011 mărimea deficitului bugetului de stat a depășit prevederile bugetare cu 68.3 mil. lei, ceea ce reprezintă 5.3%. Tabelul 12 indică că în perioada 2007-2011 este pentru prima dată când valoarea înregistrată a deficitului bugetar depășește obiectivul stabilit.

Tabelul 13: Deficitul bugetului de stat: nivelul planificat și realizat, mil. lei

2007		2008		2009		2010		2011	
prevăzut	executat								
135.8	223.6	-619.1	-488.5	-4671.5	-3631.8	-3467.4	-1621.9	-1293.9	-1362,2

Sursa: elaborat în baza informației Ministerului Finanțelor

Deficitul bugetar a fost finanțat din surse externe (împrumuturi acordate de organizații financiare internaționale) - 401.5 mil. lei (30%), mijloace din vânzarea și privatizarea bunurilor proprietate publică – 135.7 mil. lei (10%), surse interne (veniturile din vânzarea valorilor mobiliare de stat) – 57.8 mil. lei (4%).

În 2011 deficitul bugetului de stat a fost finanțat din surse externe în proporție de 30%.

Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat (BASS)

Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat reprezintă a doua, după mărime, componentă a Bugetului Public Național. În anul 2011 nivelul planificat al veniturilor BASS nu a fost realizat cu suma de 13.9 mil. lei, reprezentând 0.15%. În același timp, cheltuielile BASS nu au fost îndeplinite cu 71 mil. lei, constituind 0.76%. În consecință BASS s-a încheiat cu un deficit de 124.6 mil. lei.

Bugetul unităților administrativ-teritoriale (BUAT)

În anul 2011 nivelul planificat al veniturilor BUAT nu a fost atins cu 51 mil. lei. Asemenea evoluții au fost înregistrate și în anul 2009, an cu schimbări nefaste, determinate de impactul crizei declanșate în 2007 în unele țări dezvoltate. Totodată, exprimate în valoare absolută, veniturile totale ale BUAT au înregistrat în 2011 o creștere cu 102.1% față de anul precedent. Pentru comparație, nivelul inflației (măsurat prin indicii prețurilor de consum la mărfuri și servicii) a înregistrat în 2011 valoarea de 107.6%.

Creșterea veniturilor totale ale BUAT de 102% a fost pe deplin erodată de inflație.

Cele mai pronunțate neîndepliniri au fost înregistrate în cazul impozitelor pe venit – 46.5 mil. lei, reprezentând 2.2% din valoarea prevăzută în BUAT; impozitelor pe proprietate - 18.8 mil. lei, constituind 6.3%; transferurilor la proiectele investiționale de la bugetul de stat - 2 mil. lei, 7% etc.

Evoluțiile veniturilor BUAT, fără transferuri și granturi, au înregistrat în perioada 2007 - 2011, pe de o parte, o modificare instabilă (reducere în 2008-2009 comparativ cu 2007, creștere în 2010-2011 comparativ cu 2009), iar pe de altă parte, creșterea care poate fi observată în 2010 și 2011 nu acoperă nivelul inflației.

În 2011 cheltuielile BUAT au fost realizate în proporție de 91.1% față de nivelul planificat. Cele mai mari neîndepliniri au fost înregistrate la următoarele articole:

- ✓ învățământul - cu 211.5 mil. lei (reprezentând 4.2%);
- ✓ gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe - cu 319.6 mil. lei (constituind 37,2%);
- ✓ cultura, arta, sportul și acțiunile pentru tineret – 47.6 mil. lei (ceea ce reprezintă 9.4%);
- ✓ ocrotirea sănătății – cu 14.4 mil. lei (ceea ce constituie 15.7%), etc.
- ✓ În consecință, în 2011 BUAT s-a încheiat cu un deficit de 488.8 mil. lei (43.1% față de nivelul planificat), finanțat din următoarele surse:
- ✓ cele externe (împrumuturi acordate de organizații financiare internaționale) – 140.4 mil. lei (43.4% din nivelul planificat);
- ✓ mijloace din vânzarea și privatizarea bunurilor proprietate publică (preponderent vânzarea terenurilor proprietate publică a UAT) – 212.4 mil. lei (88.6% din nivelul planificat).

Fondurile Asigurărilor Obligatorii de Asistență Medicală (FAOAM)

Referitor la venituri, în 2011, FAOAM au înregistrat 3636.6 mil. lei, fiind îndeplinite în proporție de 99%. Totodată, încasările din primele de asigurări obligatorii de asistență medicală au fost acumulate în proporție de 97.1% față de ținta stabilită (1684.6 mil. lei). Cheltuielile FAOAM au fost realizate în proporție de 98.4%, înregistrând cifra de 3615.7 mil. lei. În consecință, FAOAM s-au încheiat cu un excedent de 20.9 mil. lei.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

- 1) Recesiunea din țările OECD, impunând constrângeri bugetare severe în cazul mai multor donatori importanți, va avea un impact negativ asupra nivelului de asistență oficială pentru potențialele țări beneficiare și, în cele din urmă, asupra indicatorilor bugetelor naționale ale ultimelor. Anume aceste evoluții au marcat în 2011 și vor continua să marcheze, cel puțin pentru anul viitor, în mare măsură, veniturile și cheltuielile BPN și componentele acestuia.
- 2) În anul 2011, deși suma veniturilor globale ale Bugetului Public Național a fost în creștere față de anii precedenți, totuși veniturile acumulate au fost sub nivelul prevăzut. Această stare de lucruri a fost înregistrată în cazul bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat și a bugetelor unităților administrativ-teritoriale.

- 3) Începând cu anul 2007, ponderea veniturilor Bugetului Public Național în PIB urmează o tendință de reducere continuă.
- 4) Acumularea în 2011 a unor venituri la BPN sub nivelul celui planificat, a determinat și o restrângere a finanțării cheltuielilor prevăzute în documentele bugetare. Articolele de cheltuieli, cele mai sensibile la neîndeplinirea prevederilor bugetare privind veniturile BPN, au fost: gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe; agricultura, gospodăria silvică, gospodăria piscicolă și gospodăria apelor; serviciile de stat cu destinație generală; învățământul etc.
- 5) Deși în creștere, în expresie absolută, ponderea deficitului bugetar în PIB a reprezentat 2.4%, cu 0.1 p. p. mai puțin comparativ cu 2010. Deficitul Bugetului de stat a fost finanțat din surse externe (împrumuturi acordate de organizații financiare internaționale), 30% din totalul surselor; mijloace din vânzarea și privatizarea bunurilor proprietate publică - 10%; surse interne (veniturile din vânzarea valorilor mobiliare de stat) - 4%. Deficitul BUAT a fost finanțat din următoarele surse: cele externe (împrumuturi acordate de organizații financiare internaționale) - 43.4% din nivelul planificat; mijloace din vânzarea și privatizarea bunurilor proprietate publică (preponderent vânzarea terenurilor proprietate publică a UAT) - 88.6% din nivelul planificat.
- 6) Economia Republicii Moldova este în continuare vulnerabilă la șocurile externe, cu dependența mare de remitențe, cererea externă și asistența internațională considerabilă pentru susținerea bugetului. În acest sens, se impune necesitatea reducerii dependenței BPN, inclusiv a componentelor acestuia, față de asistența externă excepțională și a îmbunătățirii capacității de adaptare a BPN la șocurile macroeconomice.
- 7) Modificările viitoare în politica fiscală ar trebui să fie ghidate de principiile economice caracteristice unui bun sistem de impozitare. Deși acest lucru implică compromisuri dificile, este, totuși, important ca fiecare măsură fiscală, precum și întregul sistem de impozitare, să fie verificată prin prisma acestor reguli. Facem referință la următoarele principii:
  - *neutralitatea* (sau eficiența): sistemul de impozitare ar trebui să reducă distorsiunile în deciziile privind investițiile, consumul, economisirea, producția (cu excepția accizelor care caută să atenueze externalitățile negative prin afectarea deciziilor de consum);
  - *echitatea* (și echitatea percepută): sistemul de impozitare ar trebui să trateze contribuabilii, într-o situație economică identică, în mod egal (echitatea orizontală) și să impună o povară fiscală mai mare pe cei care au o capacitate mai mare de plată (echitatea verticală);
  - *simplitatea*: sistemul fiscal ar trebui să fie cât mai simplu posibil.
- 8) Veniturile fiscale continuă să fie insuficiente pentru finanțarea nevoilor mari ale sectorului public și menținerea, în același timp, a unei poziții fiscale sustenabile. Pe termen mediu sistemul de impozitare ar trebui să genereze mai multe venituri, atât prin reformarea politicii impozitare, cât și prin îmbunătățirea administrării fiscale.
- 9) Trebuie să fie îmbunătățită gestionarea asistenței internaționale și valorificarea acesteia pentru dezvoltarea economică și socială.

ECONOMIA MONDIALĂ

**În anii 2012-2013
economia globală
va trece pe muchie
de cuțit, iar lăcomia
globalizării poate
arunca omenirea cu
multe secole înapoi
...în beznă, sărăcie
și haos**

TENDINȚE GENERALE

Conform ultimilor publicații ale Fondului Monetar Internațional (FMI) prognoza de creștere economică mondială din anul curent (2012) a fost redusă la 3,3%. Estimările precedente de creștere ale PIB-lui global prevedeau o creștere în anul 2012 cu 4%. FMI estimează pentru anul 2012 o reducere a PIB-lui, în zona euro, cu 0,5%, și o creștere a economiei SUA cu aproximativ 1,8%. Pentru anul 2013 creșterea economică globală, după cele mai optimiste scenarii, va constitui aproximativ 4,0%, cea a SUA - până la 2,5%, ceea ce nu se va observa în zona euro, care va înregistra o creștere de până la 0,7 – 1,0%, în condițiile când situația în jurul țărilor problematice se va ameliora puțin. Problemele zonelor de influență economică în anul 2012 se vor amplifica. SUA va întreprinde primii pași ca China să reducă din potențialul său economic, UE se va zbate în convulsii de ordin financiar-economic pentru a nu se destrăma.

Conform publicațiilor Băncii Mondiale (BM) pentru anul 2012 se prevede o încetinire a ritmurilor de creștere a economiei mondiale pe fundalul crizei datoriilor europene ce lovește direct dezvoltarea economică a statelor din lumea a treia. BM a redus prognoza ritmurilor de creștere economică a țărilor în curs de dezvoltare în anul 2012, care va constitui aproximativ 5,4%. Aceste prognoze sunt mai pesimiste în comparație cu cele anunțate la mijlocul anului 2011, în care se anunța o creștere de 6,1%. Pentru anul 2012 BM estimează o creștere de 2,5% a economiei mondiale, iar în 2013 - cu 3,1%.

Este posibil ca ritmul de creștere a economiei mondiale să se reducă și mai drastic, dacă situația pe piața muncii va rămâne fără schimbări esențiale și nu vor fi luate decizii eficiente pentru a reduce datoriile externe ale unor state. Agravarea crizei datoriilor poate conduce la amplificarea situației în UE și atunci creșterea poate să atingă abia 0,2-0,5% pentru anul 2012 și doar pentru anul 2013 poate atinge 1,5%.

Tabelul 14: Creșterea economică mondială pe grupe și țări

	% față de anul trecut		Prognozat	
	2010	2011	2012	2013
Creșterea mondială	5,2	3,8	3,3	3,9
Economiile avansate	3,2	1,6	1,2	1,9
SUA	3	1,8	1,8	2,2
Zona Euro	1,9	1,6	-0,5	0,8
Germania	3,6	3	0,3	1,5
Franța	1,4	1,6	0,2	1
Italia	1,5	0,4	-2,2	-0,6
Spania	-0,1	0,7	-1,7	-0,3
Japonia	4,4	-0,9	1,7	1,6
Marea Britanie	2,1	0,9	0,6	2
Canada	3,2	2,3	1,7	2
Economiile în curs de dezvoltare	7,3	6,2	5,4	5,9
Țările din Europa de Est și Centrală	4,5	5,1	1,1	2,4
CSI	4,6	4,5	3,7	3,8
Rusia	4	4,1	3,3	3,5
China	10,4	9,2	8,2	8,8
India	9,9	7,4	7	7,3
Brazilia	7,5	2,9	3	4

Sursa: FMI

SUA

Evoluția anilor 2010-2011 demonstrează incertitudine în dezvoltarea celei mai mari puteri economice mondiale – SUA. Sfârșitul anului 2011 caracterizează economia Statelor Unite ca una de incertitudine, PIB SUA a crescut cu 1,7%, iar anual a însumat 15,32 tril. USD. În 2010 PIB SUA a înregistrat o mărire de 3,0%. Această reducere vorbește despre încetinirea investițiilor medului de afaceri în creșterea rezervelor de bunuri materiale, micșorarea finanțării legate de acoperirea cheltuielilor guvernului federal, diminuarea operațiunilor de export. Volumul de export al SUA a crescut în 2011 cu 6,8 procente, pe când în 2010 acest indicator a înregistrat o creștere de 11,3%. Datoria SUA în anul 2011 a trecut de 15,5 trilioane dolari. Datoria publică din 5 aprilie 2012 era de 15,623 tril. USD și crește în fiecare zi cu aproximativ 4,0 miliarde USD. Deficitul bugetar constituie 1,3 tril. USD și este în permanentă creștere. Unul din momentele pozitive ale economiei SUA în 2011 constă în faptul că cheltuielile guvernamentale ale SUA au înregistrat o reducere de 2,0%. Veniturile reale ale populației în trimestrul IV al anului 2011 au crescut cu 2,0%, iar în trimestrul III acestea s-au mărit cu 1,7%, importurile în trimestrul IV au sporit cu 4,4% pe când în trimestrul III creșterea a înregistrat numai 1,2%. Indicele de progres al prețurilor în SUA în 2011 a constituit 2,9% contra celui prognozat de 2,8%. Pentru următorii ani, datorită măsurilor întreprinse, IPC va avea o tendință de descreștere de la 1,6-2,0% în anul 2012 până la 1,5-1,8% în 2013, nivelul de șomaj în 2012-2013 va avea tendințe de reducere și va oscila între 8,5-6,4%, rata dobânzii în 2012 va constitui 0-0,25%, în 2013 - între 0,25-0,5%, iar după anul 2014 va înregistra o majorare lentă până la 1,0-1,5%.

Americanii își reduc cheltuielile guvernamentale, pe când creșterea zilnică a datoriei publice este aproximativ 4 miliarde dolari, ritmurile de export se reduc...

UNIUNEA EUROPEANĂ

Soarta Uniunii Europene este în mâinile Greciei și Spaniei, iar efectul „DOMINO” pare să devină realitate pentru imperiul economic european...

Conform datelor Eurostat, PIB-ul zonei euro, 27 în ultimul trimestru al anului 2011, s-a redus cu 3%. Suntem solidari cu afirmațiile unor experți, dar și previziunile FMI și altor instituții financiare internaționale, care într-o voce spun că posibilitatea intrării Europei într-o nouă fază a crizei este foarte reală. Se poate afirma că criza datoriilor din Europa din anul 2010-2011 ar putea trece într-o criză aprofundată de ordin monetar și economic. Despre aceasta ne vorbește situația comerțului internațional din zona euro și pronosticurile pentru unele țări ca Italia, în care pentru 2012 se prevede o reducere a PIB-ului cu 2,2%, iar în 2013 cu 0,6%; Spania - cu o reducere a PIB-ului în anul 2012 cu 1,7%, iar în 2013 cu 0,3%. Sistemul financiar mondial s-a împotmolit în datorii. Problemele de ordin financiar în Europa cresc pe zi ce trece. În condițiile când măcar una dintre țările marelui imperiu economic (UE) v-a anunța decizia de default, atunci economia mondială nu va putea evita o catastrofă financiar-monetară în formă de criză economico-financiară îndelungată (mai mare de 5 ani). Sistemele financiare ale țărilor UE sunt foarte strâns legate una de alta, poate fi declanșată o falimentare în lanț. PIB-urile multor țări din UE nu reușesc să crească din urma datoriilor externe.

Grecia este una din cele mai problematice economii din UE. În această țară zi de zi starea se agravează. Dacă Grecia declară faliment, atunci impactul va fi imprevizibil asupra celorlalte economii din zona UE. Probabilitatea mare a unui default se menține pentru Grecia.

În prezent rata dobânzii pentru zona euro este de 1,0% și aceasta în ciuda acutizării crizei din Grecia și Spania. Pentru următorii 2-3 ani este foarte greu de prognozat exact o schimbare a ratei dobânzii din cauza incertitudinii totale din UE. Este posibil ca Banca Centrală Europeană să mențină rata dobânzii cu o posibilă reducere spre sfârșitul anului 2012 și începutul anului 2013.

CHINA

Locomotiva economiei mondiale – China, pare că a început să lungească, iar vecinii săi – Vietnam și India - o ajută să-și știrbească atractivitatea...

Economia Chinei în 2011 a crescut cu 9,2%, înregistrând 7,4 trilioane USD. Volumul de comerț intern cu mărfuri de larg consum s-a majorat cu 17,1% față de anul 2010. Producția industrială a atins un nivel de creștere de 13,9%. Din cauza reducerilor volumelor de export în Europa și Japonia, economia Chinei poate înregistra doar o creștere de 7,5% în anul 2012. O problema, care poate influența negativ economia Chinei, ca locomotivă a economiei mondiale, devine decizia SUA de a stimula dezvoltarea industriilor textile, metalurgice, construcția de corăbii etc. În anul 2012 China se va ciocni de o rezistență tot mai mare în comerțul internațional cu principalele țări cu care efectuează operațiunile majore de export. O altă problemă cu care se va ciocni China în următorii ani este creșterea costurilor de producție în interiorul țării. În anul 2011 concurența prețurilor din China și-a pierdut din atractivitate și este înlocuită tot mai mult de prețuri foarte atractive ale Vietnamului, Indiei și ale altora din zonă. În 2011 rata inflației a fost de 5,4 la sută, mai mare decât ținta stabilită de Guvern, de 4 procente. Pentru 2012 este prognozat o rată a inflației de 4 procente.

Creșterea economică în China ar putea să scadă în jumătate în anul 2012, dacă Europa va fi lovită de o recesiune acută, astfel atingând puternic importanța comerțului global pentru cea de-a doua economie din

lume. În așa fel, China poate fi expusă în eventualitatea unei recesiuni, prin legăturile comerciale pe care aceasta le are. China este amenințată de o reducere a creșterii economice de până la 4% în 2012, iar în lipsa unei reacții imediate interne, China ar putea înregistra o deflație a prețului activelor.

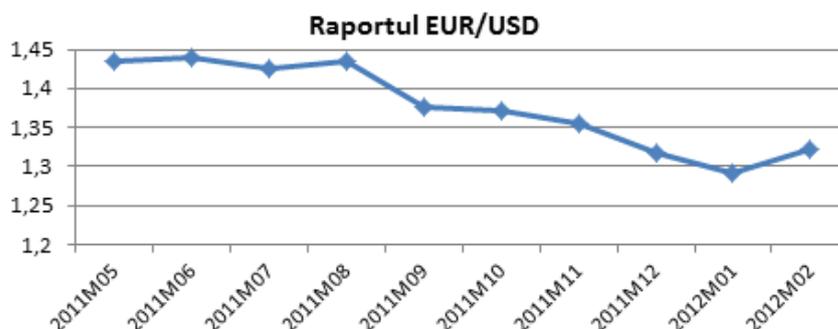
ECONOMIA JAPONIEI DUPĂ CATASTROFĂ

Economia Japoniei, din cauza evenimentelor dezastruoase din 11 martie 2011, a suferit esențial. În așa fel, volumul producției industriale a Japoniei, la finele anului 2011, a atins 4,0%. Previziunile au fost mult mai pesimiste. Majorarea exporturilor Japoniei în țările Asiei este posibilă începând cu luna iulie ale anului curent. Deficitul comerțului extern al Japoniei în 2011 a atins 2,5 trilioane yene (32,0 miliarde USD), exportul s-a redus cu 2,7%, iar importul s-a majorat cu 12,0%. Nivelul șomajului în Japonia a crescut și a atins 4,6%. Situația din UE se răsfrânge și asupra dezvoltării economice în Japonia. Conform datelor de previziune ale Băncii Naționale Japoneze creșterea PIB-ului va constitui 2,0% în 2012. Însă pentru anii 2013-2014 Banca Națională a Japoniei prevede o reducere a ritmului de creștere a PIB de până la 1,6%, datorită cauzelor și factorilor externi. Rata dobânzii va rămâne la nivelul 0,1% și va corespunde nivelului de inflație.

RAPORTUL DOLAR - EURO

O dată cu intrarea monedei euro pe piața mondială economia mondială a avut comportament mult mai ciudat decât în perioadele de până la aceasta. În toate țările a crescut interesul față de aceasta monedă, iar economia SUA a avut de câștigat, majorând volumele de export. Altă situație nefavorabilă euro a creat pentru zona euro, deoarece supraaprecierea monedei euro a condus la reducerea substanțială a exporturilor.

Evoluția monedei unice europene față de cea americană, în ultimii ani, a fost determinată de câțiva factori. Băncile centrale din Asia de Sud-Est au acumulat sume importante în rezervele interne și au început să diversifice portofoliile. Deși majoritatea activelor sunt denumite în dolari, instituțiile financiare au început să cumpere euro sau chiar lire sterline. Orientul Mijlociu a fost mereu un cumpărător avid de euro, iar faptul ca petrolul se vinde cu 107 dolari pe baril, înseamnă ca investitorii doresc sa cheltuiască doar când euro se vinde ieftin. Piața duce lipsa de euro in acest moment. Băncile europene, marile corporații și firmele din industrie își repartizează fondurile din străinătate pentru a-si întări, in aparență, balanța comercială.

Creșterea economică în China ar putea scădea la jumătate, anul acesta

Economia Japoniei își revine după catastrofa de la 11 martie 2011

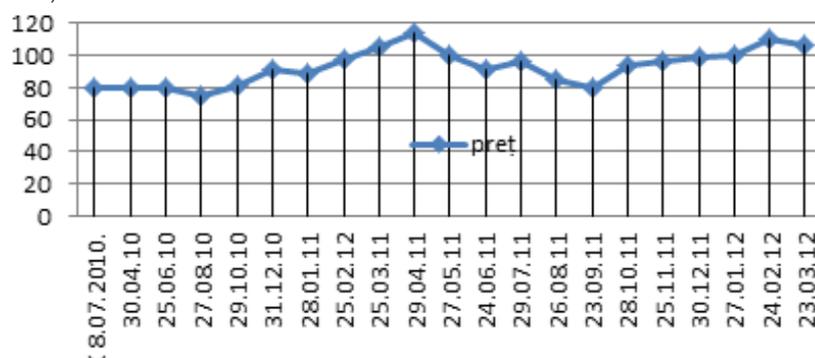
Deși aproape 10 ani a atentat la statutul de monedă mondială, în cele din urmă a obosit și se pare să cedeze substanțial din pozițiile sale - EURO

Aceste tranzacții întăresc moneda euro, chiar dacă sunt cauzate de scăderea economică. Moneda Euro a înregistrat o scădere bruscă începând cu mai 2011, pe fundalul dificultăților cauzate în UE de către Grecia. De la izbucnirea crizei euro în zona greacă moneda unică a pierdut mai mult de 16 puncte procentuale față de dolar. Astfel, paritatea Euro/dolar SUA a scăzut de la 1,43 în luna mai 2011 până la 1,28 la mijlocul lunii ianuarie 2012. Evoluția monedei EUR se va modifica în funcție de deciziile Guvernului Grec privind asumarea responsabilității față de soarta economiei sale și față de țările locomotive ale UE. De fapt, susținerea masivă și oarbă a Greciei ar duce la transformarea crizei datoriilor într-o criză economică. Cu toate că cursul monedei EUR va scădea și în continuare, aceasta nu va stimula creșterea exporturilor. Principalele zone economice mondiale sunt orientate spre a lua măsuri decisive pentru a-și stimula exporturile, printre care India, Vietnamul, SUA, Brazilia, Rusia etc. Pragul psihologic de sus al monedei EUR este 1,25 dolari pentru un EUR, iar cel de jos este 1,20. Pentru anul 2012, în condițiile când economia SUA nu ne va surprinde cu nimic, rata de schimb EUR/USD va flota în diapazonul 1,27-1,35.

Prin extremismul său Iranul vrea să se impună ca supraputere, însă îi lipsește conservatismul diplomației economice, iar petrolul său ar putea fi ignorat de multe țări...

PIAȚA PETROLULUI

Evenimentele care au avut loc în Japonia la 11 martie 2011, în doar câteva zile, au provocat o lovitură majoră pentru economia uneia dintre cele mai dezvoltate țări, impactul cărora s-a răsfrânt asupra tuturor la nivel mondial. Petrolul a încheiat anul 2011 la o cotație de peste 98,63 de dolari barilul, astfel urcând cu 13,53 dolari față de luna septembrie 2011. La data de 23 martie 2012 prețul barilului de petrol a urcat la 109,77 dolari.

Această tendință vine pe fundalul incertitudinii economice din zona euro și situației în jurul Iranului. Economia zonei euro, în mare parte, depinde de petrolul din Iran, China, Japonia și alte țări din Asia de sud-est. Aproximativ 20% din aceasta cantitate de petrol este cumpărată de europeni. Prețurile la petrol nu vor exploda pe parcursul anului 2012, deoarece există rezerve de dobândire a petrolului în diferite regiuni al globului. În acest sens Arabia Saudita s-a oferit să producă mai mult petrol, pentru a putea înlocui cantitatea care va lipsi din partea Iranului. Previțiunile făcute de către Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC) au fost coborâte pentru cererea de petrol pentru 2011 și 2012, în principal din cauza situațiilor economiilor dezvoltate. Prețurile mondiale la petrol vor fi influențate de câțiva factori principali, cum ar fi tendința de majorare a rezervelor petroliere ale Statelor Unite, factorul sezonier, care reduce volumul de folosite a petrolului în scopuri energetice, și contractele „futures”, care au fost încheiate la preț de executare peste un an între 130-

150 USD pe baril. În așa fel în 2012 prețul la un baril de petrol de marca „Brent” ar putea oscila în limita 80-120 dolari USD, luând în considerație și oscilațiile sezoniere.

PREȚURILE MONDIALE LA ALIMENTE

Conform rezultatelor raportate de către Organizația Națiunilor Unite pentru Agricultură și Alimentație, prețurile produselor alimentare ar putea înregistra o reducere nesemnificativă în 2012, ca urmare a încetirii economiei globale. Prețurile nu vor crește așa cum s-a întâmplat în ultimii 2-3 ani, dar nici nu vor scădea drastic. Pe perioada anului 2011 prețurile majorate la alimente au stimulat inflația și au contribuit, de asemenea, la turbulențele din țările arabe. În luna februarie 2011 prețurile produselor alimentare, măsurate de FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), au atins un nivel record. La începutul lunii iulie 2011 au pășit pe o linie descendentă din cauza cererii pe piața mondială și a obținerii recoltelor mari, având la bază îngrijorările privind economia mondială. Conform datelor Băncii Mondiale, între lunile iunie și decembrie ale anului 2011, nivelul de trai al 44 de milioane de persoane din întreaga lume a căzut sub pragul sărăciei severe. Conform aceleiași surse 1,2 miliarde de persoane se confruntă cu sărăcia extrema. În luna noiembrie 2011 prețurile de consum au urcat pentru a doua luna consecutiv, cu 0,42%, creșterile fiind înregistrate în principal la mărfurile alimentare și servicii. Inflația anuală a înregistrat o scădere de 3,44%, un nou minim după 1990.

Recolta medie de grâne în 2011 a înregistrat o medie mai mică, nesemnificativă, în comparație cu media anilor 2000-2010. Costurile la grâne nu vor încetini să crească, însă ritmul nu va fi revelator. Prețurile în 2012 vor fi influențate de către speculanții din Canada, Australia și Rusia, în general. Situația stabilă pentru prețurile la grâu în 2012 mai este influențată și de prognozele recoltei, care se așteaptă a nu fi puternic redusă. Conform unor pronosticuri ale FAO costurile la grâu în 2012 vor demonstra o dinamică mai lentă decât la porumb, deoarece creșterea producției mondiale de grâu va păstra bilanțul pieței la un nivel confortabil în 2012. Pentru anul 2012 prețul la grâu se va reduce cu aproximativ cu 7,5 USD/bușel și, respectiv pentru anul 2013 - cu 7,0 USD/bușel. Prețurile pentru o tonă de grâu în 2012 vor oscila în diapazonul 245 – 265,0 dolari USD. Prognoza dată este făcută în baza situației curente a pieței de grâne, contractelor futures încheiate în toamna anului 2011 și conform prevederilor făcute de către instituțiile financiare internaționale și FAO.

EVOLUȚIA ECONOMICĂ A PRINCIPALILOR PARTENERI COMERCIALI AI REPUBLICII MOLDOVA

Rusia

Rezultatele obținute de Rusia în 2011, cu o creștere a PIB cu 4,1%, se datorează, în cea mai mare parte, doar prețurilor la petrol, deoarece acestea au fost prognozate pentru sfârșitul anului 2011 la preț de 71,0 USD barilul, însă în realitate acestea au constituit 109,5 USD. Impozitele au adus un aport semnificativ în structura PIB-lui și au alcătuit aproximativ 20%. Volumul agriculturii a înregistrat o majorare de 22,1%, fiind

*Speculanții din
toată lumea râvnesc
spre a se îmbogăți
pe seama celor mai
vulnerabili ...*

*Economia Rusiei
este bazată pe
export de materii
prime și este în
principiu cea mai
bogată țară din
lume din punct
de vedere al
resurselor naturale,
însă majoritatea
localităților ei rămân
ne gazificate*

unul dintre cele mai mari realizări din istoria nouă a Federației Ruse. Economia Rusiei în 2011 a atins nivelul de creștere de până la criză. În structura PIB comerțul a avut o pondere considerabilă. Veniturile reale ale populației în 2011 practic nu au crescut. Chiar și în așa condiții volumul comerțului cu amănuntul a crescut cu 7,2% din contul creditelor de consum și reducerii economiilor populației. Așa o creștere nu s-a înregistrat nici în anii de până la criza financiară mondială. Pentru anul 2012 se așteaptă o înrăutățire a dinamicii creșterii economice practic pentru toți indicatorii. FMI a redus prognoza de creștere economică în Federația Rusă în 2012 de la 4.1% la 3.3%. BERD a lăsat fără schimbări pronosticul de creștere economică a Rusiei, acestea sunt mai optimiste și constituie pentru anul 2012 4,2%, iar pentru anul 2013 – 4,3%. Economia rusească depinde, în cea mai mare măsură, de prețurile la resursele energetice mondiale și dacă, după prognozele experților economici, acestea vor înregistra o reducere, atunci creșterea economică în Rusia va fi mult sub pragul prognozelor și nu va fi mai mare de 3,0%. Pentru economia națională a Moldovei are importanță mare comportamentul economiei rusești, deoarece Rusia este cel mai important partener în relațiile comerciale cu Moldova. În Rusia muncesc un număr foarte mare de imigranți moldoveni și orice înrăutățire a situației economice din Rusia poate să se răsfrângă și asupra Moldovei.

Ucraina

În anul 2011 economia Ucrainei s-a înviorat. PIB a stabilit o creștere de 5,0%, pe când prognozele prevedeau doar o creștere de 4,2%. Inflația a constituit 4,2 %, deși se prevedea o rată de 7,8%. Pentru anul 2012 Ucraina va înregistra o creștere de aproximativ 2,5%. Dinamica industriei va consemna doar o creștere de 4,0%. Cea mai mare creștere se va atesta în comerț și va atinge aproximativ 8,0%, conform experților ucraineni. Totodată această țară depinde, în cea mai mare măsură, de importul de resurse energetice și de export. Ucraina este un partener strategic pentru exportul de mărfuri din Moldova. Republica Moldova importă din Ucraina majoritatea energiei electrice și orice oscilație bruscă se va răsfrânge asupra economiei Moldovei. În anul 2012 relațiile economice dintre Moldova și Ucraina vor continua să se îmbunătățească prin prisma vectorului european.

România

Conform publicațiilor statistice România a înregistrat o scădere a creșterii economice cu 0,2% în trimestrul al IV-lea din 2011. Potrivit Institutului Național de Statistică, în cel de-al patrulea trimestru din 2011, PIB-ul a sporit cu 1,9% față de perioada similară din 2010. În ultimul trimestru al anului trecut PIB-ul s-a ridicat la 184 miliarde lei, la prețuri curente. Cererea internă a crescut cu 2,5% în trimestrul al patrulea din 2011, comparativ cu același trimestru din anul 2010. Consumul final total s-a majorat cu 1,4%, pe baza unei creșteri cu 2,8% a cheltuielilor populației, care a compensat reducerea cu 3,9% a cheltuielilor administrațiilor publice. În 2011 PIB-ul a atins un volum de 578,6 miliarde lei la prețuri curente, astfel înregistrând o creștere de 2,5% față de anul 2010. Majorarea PIB-lui în România a fost determinată, în cea mai mare parte de agricultură, silvicultură și pescuit - 11,3%, industrie - 5% și altele. Cheltuielile pentru consum final ale administrațiilor publice au fost redu-

România în 2011 a realizat performanțe economice de urmat pentru alte țări din Uniunea Europeană...

se cu 3,5% și au fost compensate de majorarea cu 1,4% a cheltuielilor pentru consum final ale populației, astfel încât consumul final total s-a menținut aproape constant în anul 2011 comparativ cu anul precedent. După ritmul de creștere a PIB-ului, România s-a poziționat pe locul șase în UE-27, media europeană fiind de 0,9%. Pe gama indicatorilor pozitivi România poate fi afectată simțitor de situația și criza datoriilor din UE. Principalii parteneri de export pentru România rămân țările UE, iar ritmul de export al României poate fi afectat de rezultatele reducerii consumului pe piețele europene. Datorită măsurilor întreprinse de Guvernul României în 2010 și 2011 situația economică se menține într-un ritm stabil, cu doză lentă de majorare în următorii ani. România este un partener economic strategic pentru Moldova.

Italia

Italia este cea de a treia economie din zona euro. Analizele relevă faptul că Italia tot mai mult este afectată de problemele forței de muncă. Această țară, în linii mari, nu poate depăși problemele economice fără contribuția imigranților. În una din declarațiile sale Napolitano a menționat ca fără contribuția imigranților la economia Italiei, chiar și povara datoriei publice devine greu de susținut. La finalul anului trecut Italia a intrat în recesiune, potrivit datelor finale confirmate de unele analize. Astfel, economia Italiei, a treia mare economie din zona euro, a scăzut cu 0,7% în trimestrul patru din 2011. Pentru anul 2011 economia italiană a înregistrat o creștere de 0,5%. Principalii factori care au influențat reculul economic ale Italiei se numără consumul redus din ultimul trimestru din 2011 și declinul investițiilor. Pe de altă parte, exporturile nete au avut o evoluție pozitivă în perioada analizată. Datorită măsurilor de austeritate ale guvernului, care au limitat cheltuielile, majorărilor de taxe și reformării sistemului de pensii, Italia are unele șanse de ieșire din situația în care s-a plasat pe parcursul anului 2011. Pentru sfârșitul anului 2013 se prognozează echilibrarea bugetului. Aceasta poate deveni o lovitură asupra reducerii cererii pe piață și, ca rezultat, o reducere a dezvoltării economice. Cele mai optimiste prognoze, inclusiv Banca Italiei, estimează o creștere de 1,5% a economiei în 2012. Pronosticul oficial al Guvernului Italian este de numai 0,4%. Suntem de părere că o menținere a evoluției la rata de 0,2%-0,4% va fi un bun indicator pentru un progres lent în viitorii 2-3 ani, în condițiile când în zona euro nu vor avea loc perturbații sporite, iar Grecia se va acomoda cu condițiile impuse de economiile avansate. Imigranții din Moldova vor avea de suferit în urma măsurilor luate de Guvernul Italian.

Italia și Spania pare-se s-au infectat de virusul grecesc și mai formează o altă tumoare financiară pe capul UE, mai gogonată ca cea a Greciei...

ANEXE STATISTICE

Tabelul 1. PIB după utilizări, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012e
PIB	53.430	62.921	60.430	71.885	82.174	91.512
Consum final	60.618	71.451	68.574	83.240	95.911	105.576
gospodării	49.178	57.804	53.353	66.052	77.780	85.867
administrație publică și privată	11.440	13.647	15.221	17.188	18.131	19.709
Formarea brută de capital	20.360	24.683	13.985	16.911	20.125	22.681
formarea brută de capital fix	18.222	21.392	13.655	16.263	19.031	21.483
modificarea stocurilor	2.138	3.291	330	648	1.094	1.198
Exporturi nete de bunuri și servicii	-27.548	-33.213	-22.129	-28.266	-33.862	-36.745
exporturi de bunuri și servicii	24.354	25.684	22.282	28.197	36.992	41.105
importuri de bunuri și servicii	-51.902	-58.897	-44.411	-56.463	-70.854	-77.850
Memo: PIB în milioane USD, rsm	4.484	6.048	5.215	5.774	6.791	7.755

Tabelul 2. Structura PIB după utilizări, %

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012e
PIB	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Consum final	112,7	113,8	113,5	115,8	116,7	115,4
gospodării	91,5	92,2	88,3	91,9	94,7	93,8
administrație publică și privată	21,1	21,6	25,2	23,9	22,1	21,5
Formarea brută de capital	38,2	39,3	23,1	23,5	24,5	24,8
formarea brută de capital fix	34,2	34,0	22,6	22,6	23,2	23,5
modificarea stocurilor	4,0	5,2	0,5	0,9	1,3	1,3
Exporturi nete de bunuri și servicii	-50,8	-50,8	-36,6	-39,3	-41,2	-40,2
exporturi de bunuri și servicii	45,3	40,7	36,9	39,2	45,0	44,9
importuri de bunuri și servicii	-96,1	-91,5	-73,5	-78,5	-86,2	-85,1

Tabelul 3. Producția industrială, milioane MDL, prețuri curente

Anul	2007	2008	2009	2010	2011	2012e
Total industrie	26.174	29.988	22.644	28.140	33.048	35.150
Industrie prelucrătoare	21.390	24.045	18.080	22.785	27.859	29.877
Energie electrică, gaze și apă	3.176	3.853	4.135	4.889	4.693	4.745

Tabelul 4. Produsul agricol brut, milioane MDL

	Total	Modificarea anuală reală, %	Producția vegetală	Modificarea anuală reală(%)	Producția animală	Modificarea anuală reală,	Servicii
2007	12.825	-23,1	7.941	-33,6	4.509	-1,4	375
2008	16.503	32,1	10.600	68,9	5.519	-18,9	384
2009	13.300	-9,6	7.861	-17,2	4.987	12,1	452
2010	19.873	7,9	13.616	4,9	5.786	14,1	471
2011	22.120	4,6	15.505	6,7	6.120	0,4	495

Tabelul 5. Principalele produse agricole

Perioada	Cereale și leguminoase boabe, mii tone	Struguri, mii tone	Fructe și pomușoare, mii tone	Legume, mii tone	Carne(greutate vie), mii tone	Ouă, milioane	Lapte, mii tone
2007	902,0	598,0	266,0	222,0	149,5	704,3	603,9
2008	3.169,0	636,0	355,0	376,0	108,2	562,6	543,4
2009	2.177,0	685,0	295,0	308,0	124,5	640,3	574,7
2010	2421,0	482,0	309,0	341,0	150,3	718,5	591,2
2011	2.495,0	594,0	362,0	361,0	158,3	703,2	559,9
2012e	1817,0	510,0	270,0	372,0	147,0	650,0	548,0

Tabelul 6. Bugetul Național mln. MDL

	2007	2008	2009	2010	2011	2012e
BUGETUL PUBLIC NAȚIONAL	22.292	25.517	23.244	27.551	30.159	31.400
I. Bugetul de Stat	14.059	15.978	13.568	17.170	18.638	19.170
II. Bugetul Asigurărilor Sociale	5.157	6.363	7.574	8.424	9.109	9.598
III. Bugetul de Asigurări în Medicină	2.036	2.689	2.851	3.425	3.637	3.683
IV. Bugetele locale	5.649	6.129	6.286	7.614	7.661	7.849
Transferuri de la bugetul de stat spre alte bugete	4.456	5.511	7.035	9.082	8.885	8.900

Tabelul 7. Indicatori monetari, sfârșitul perioadei

	Numerar în circulație		Agregatul M1		Agregatul M2		Agregatul M3		Rezerve valutare ale BNM, milioane USD	MDL/USD media perioadei
	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %	milioane MDL	creștere %		
Q1'08	6.367,4	-4,5	10.241,0	-6,2	19.108,5	4,0	28.470,4	4,1	1.093,8	11,1
Q2'08	6.594,1	3,6	10.859,3	6,0	20.497,6	7,3	30.149,1	5,9	1.186,6	10,3
Q3'08	7.176,5	8,8	11.400,2	5,0	21.779,3	6,3	32.356,0	7,3	1.303,9	10,2
Q4'08	7.578,7	5,6	11.609,2	1,8	21.757,2	-0,1	31.663,9	-2,1	1.505,3	10,4
Q1'09	5.612,0	-26,0	8.966,2	-22,8	17.159,1	-21,1	28.110,4	-11,2	1.132,3	10,6
Q2'09	6.600,5	17,6	10.167,7	13,4	17.787,7	3,7	29.055,4	3,4	1.210,0	11,2
Q3'09	7.258,0	10,0	11.223,0	10,4	18.424,4	3,6	29.576,6	1,8	1.290,0	11,2
Q4'09	8.849,0	21,9	13.206,8	17,7	20.940,7	13,7	32.683,0	10,5	1.480,3	11,4
Q1'10	8.503,0	-3,9	13.145,0	-0,5	21.193,0	1,2	32.666,0	-0,1	1.464,0	12,6
Q2'10	8.813,0	3,6	13.498,0	2,7	21.801,7	2,9	32.951,0	0,9	1.421,8	12,7
Q3'10	9.170,3	4,1	14.434,4	6,9	23.022,0	5,6	34.764,5	5,5	1.619,3	12,3
Q4'10	10.108,0	10,2	15.720,6	8,9	24.769,6	7,6	37.050,6	6,6	1.717,7	11,9
Q1'11	9.731,0	-3,7	15.250,7	-3,0	25.001,7	0,9	37.683,8	1,7	1.793,4	12,1
Q2'11	10.486,0	7,8	16.077,6	5,4	26.417,7	5,7	39.522,1	4,9	1.901,5	11,6
Q3'11	10.509,7	0,2	16.662,5	3,6	27.140,8	2,7	40.305,5	2,0	1.968,4	11,5
Q4'11	10.864,5	3,4	17.385,6	4,3	28.265,4	4,1	40.977,1	1,7	1.965,3	11,8
Q1'12	10.673,6	-1,8	16.613,3	-4,4	28.275,1	0,0	41.016,6	0,1	2.073,6	11,8
Q2'12e	10.972,5	2,8	17.311,1	4,2	29.264,7	3,5	42.247,1	3,0	2.073,6	11,7
Q3'12e	11.422,3	4,1	18.193,9	5,1	30.318,3	3,6	43.472,3	2,9	2.073,6	11,6
Q4'12e	11.982,0	4,9	19.067,2	4,8	31.561,3	4,1	44.515,6	2,4	2.073,6	11,9

Tabelul 8. Indicatori creditari, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva, sfârșitul perioadei

	Depozite la termen în MDL	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în MDL, %	Depozite la termen în valută	Rata medie a dobânzii pentru total depozite în valută, %	Rata de refinanțare a BNM, %	Rata dobânzii la credite în lei, %	Rata dobânzii la credite în valută, %
Q1'08	8.867,5	15,9	7.033,2	6,6	16,3	19,1	10,9
Q2'08	9.638,3	17,3	7.312,0	8,8	18,0	20,3	11,4
Q3'08	10.379,1	18,8	8.178,7	10,7	18,0	22,4	12,5
Q4'08	10.148,0	19,7	7.955,6	11,4	15,5	22,5	13,6
Q1'09	8.192,9	20,2	8.565,0	11,2	11,5	23,1	13,5
Q2'09	7.620,0	16,2	8.789,7	8,4	9,0	20,7	12,8
Q3'09	7.201,4	14,0	8.484,8	5,9	5,0	19,2	12,1
Q4'09	7.733,9	10,3	8.943,0	5,0	5,0	18,2	11,4
Q1'10	8.046,8	9,1	9.197,1	3,5	7,0	17,4	10,4
Q2'10	8.303,9	7,1	8.558,4	3,3	7,0	16,7	10,3
Q3'10	8.587,6	7,7	8.941,8	3,5	7,0	16,1	9,8
Q4'10	9.049,3	6,7	9.359,6	3,2	7,0	15,3	9,4
Q1'11	9.748,9	7,9	9.629,0	3,4	8,0	14,6	9,1
Q2'11	10.337,6	7,3	9.888,6	3,6	8,0	14,2	8,9
Q3'11	10.476,7	6,9	9.847,4	3,9	10,0	14,1	8,9
Q4'11	10.879,3	8,5	9.274,6	3,8	9,5	14,0	7,7
Q1'12	11.700,0	7,3	10.383,0	4,2	4,5	14,1	8,4
Q2'12e	12.100,0	7,4	10.577,0	4,0	4,5	13,8	9,2
Q3'12e	12.480,0	7,0	10.750,0	3,9	4,5	13,4	9,0
Q4'12e	12.655,0	6,6	10.900,0	3,8	4,5	12,8	8,8

Tabelul 9. Salarii

	Salariul lunar nominal, MDL (media perioadei)	Creșterea față de trimestrul precedent, %	Valoarea minimumului de existență (medii lunare pe o persoană, lei), media perioadei	Raportul dintre salariul mediu nominal și minimum de existență, %
Q1'08	2.286,0	-2,8	1.318,3	173,4
Q2'08	2.583,0	13,0	1.389,3	185,9
Q3'08	2.602,0	0,7	1.260,5	206,4
Q4'08	2.747,0	5,6	1.355,8	202,6
Q1'09	2.569,0	-6,5	1.338,0	192,0
Q2'09	2.792,0	8,7	1.238,0	225,5
Q3'09	2.771,0	-0,8	1.085,0	255,4
Q4'09	2.920,0	5,4	1.120,0	260,7
Q1'10	2.747,0	-5,9	1.343,0	204,5
Q2'10	2.966,0	8,0	1.385,8	214,0
Q3'10	3.030,1	2,2	1.305,1	232,2
Q4'10	3.184,6	5,1	1.354,3	235,1
Q1'11	2.901,0	-2,1	1.471,3	197,2
Q2'11	3.302,0	6,1	1.502,8	219,7
Q3'11	3.198,0	-3,1	1.386,4	230,7
Q4'11	3.366,0	5,3	1.415,0	237,9
Q1'12	3.192,0	-5,2	1.570,0	203,3
Q2'12e	3.420,0	7,1	1.650,0	207,3
Q3'12e	3.550,0	3,8	1.550,0	229,0
Q4'12e	3.650,0	2,8	1.500,0	243,3

Tabelul 10. Structura populației ocupate, mii oameni

	2007	2008	2009	2010	2011	2012e
Total populație	3581	3573	3568	3563	3560	3559
Populația activă	1314	1303	1265	1235	1257	1200
Populația ocupată în economie	1247	1251	1184	1143	1173	1115
Șomeri	70	52	81	92	84	78

Tabelul 11. Rata inflației, %

	Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Noi	Dec	Față de decembrie anul precedent
2007	0,8	0,6	0,6	1,0	0,9	0,0	1,1	2,2	1,6	1,6	1,3	0,9	13,3
2008	1,4	1,5	1,1	1,6	1,5	-1,2	-0,9	0,7	0,6	0,8	0,0	-0,2	7,1
2009	-0,1	-1,1	-0,8	0,3	0,2	-0,3	-0,6	-1,1	0,6	1,5	1,0	0,9	0,5
2010	2,3	2,1	0,7	0,3	0,1	-0,5	-0,6	-0,9	0,8	1,5	0,6	1,3	7,9
2011	1,1	1,3	0,8	1,0	0,6	0,1	-0,1	-0,1	0,4	1,5	0,7	0,2	7,7
2012e	0,3	0,6	0,2	0,2	1,1	0,1	-0,6	-0,4	1,0	1,2	1,0	1,0	5,8

Tabelul 12. Creșterea PIB în principalele țări-partenere

	2007	2008	2009	2010	2011	2012e	Ponderea în exporturile Moldovei, %, ian-dec 2011
Rusia	8,1	5,6	-7,9	4,0	4,1	4,2	28,2
Zona Euro:	2,7	0,9	-4,1	1,7	1,6	-0,5	48,9
Italia	1,6	-1,0	-3,2	1,3	0,4	0,4	9,7
Germania	2,5	1,3	-2,9	3,5	1,6	1,0	4,8
România	6,2	7,1	-8,5	-1,3	2,5	1,6	16,7
Ucraina	7,9	2,1	-15,0	4,2	5,0	2,5	6,9

Tabelul 13. Importurile Moldovei după țările de origini, milioane USD

	2007	2008	2009	2010	2011	2012e
CSI	1333,7	1737,2	1140,4	1256,9	1713,4	2013,2
Rusia	498,6	666,1	373,2	586,5	822,9	966,9
Ucraina	687,0	838,9	458,8	528,5	641,1	753,3
Belarus	118,7	199,1	137,4	119,1	194,7	228,8
Altele	29,4	33,1	170,6	22,8	54,7	64,3
UE	1681,3	2105,4	1422,5	1704,2	2256,6	2651,5
România*	449,1	590,8	311,7	386,7	574,2	674,7
Germania	319,4	364,5	252,3	294,7	396,2	465,5
Italia	269,3	306,2	231,5	270,7	348,1	409,0
Altele	643,5	843,9	627,0	752,1	938,1	1102,3
ALTE ȚĂRI	674,9	1056,3	715,4	894,2	1221,6	1435,4
România*	-	-	-	-	-	-
China	202,9	325,5	246,5	320,2	399,8	469,8
Turcia	166,8	231,9	172,4	205,8	366,9	431,1
Celelalte țări	305,2	498,9	296,5	368,2	454,9	534,5
Total	3689,9	4898,9	3278,3	3855,3	5191,6	6100,1

Tabelul 14. Exporturile Moldovei după țările de destinație, milioane USD

	2007	2008	2009	2010	2011	2012e
CSI	550,3	627,9	490,5	624,2	919,3	1042,5
Rusia	232,7	318,4	286,5	404,2	625,5	709,3
Ucraina	167,9	142,8	81,3	91,6	152,9	173,4
Belarus	82,0	92,8	80,7	80,3	76,6	86,9
Altele	67,7	73,9	42,0	48,1	64,3	72,9
UE	679,3	820,1	678,5	746,5	1087,8	1233,6
România	211,2	335,8	239,6	257,3	376,4	426,8
Germania	86,3	63,8	75,5	75,4	111,2	126,1
Italia	140,2	167,1	135,7	148,1	215,1	243,9
Altele	241,6	253,4	227,7	265,7	178,9	202,9
ALTE ȚĂRI	112,2	149,3	128,7	211,4	214,5	243,2
China	0,9	2,2	0,9	2,3	3,9	4,4
Turcia	32,1	33,4	33,1	82,5	73,4	83,2
Celelalte țări	79,2	113,7	94,7	126,6	137,2	155,6
Total	1341,8	1597,3	1297,7	1582,1	2221,6	2519,3

Tabelul 15. Comerțul cu amănuntul, servicii și construcții de case particulare, milioane MDL, dacă nu este indicat altceva

	Comerțul cu amănuntul	Creșterea anuală reală, %	Servicii prestate populației	Creșterea anuală reală, %
2007	28.220	7,6	11.568,5	1,1
2008	34.684	8,8	13.152,5	-2,2
2009	32.143	-4,9	14.589,6	2,5
2010	38.766	4,5	16.669,8	3,9
2011*	31.788	17,1	7.656,0	1,2
2012e	35.346	6,0	8.111,0	1,0

*- începând cu anul 2011, BNS calculează cifra de afaceri în comerțul cu amănuntul pentru întreprinderile cu activitate principală de comerț și servicii de piață pentru populație, spre deosebire de anii precedenți, când calcula volumul vânzărilor de mărfuri cu amănuntul și servicii prestate populației.

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

